

Cau amsəban a nê mala LUKA Məncəu

Cau Amsəban a nê mala Luka ka ləmdəí ama Yesu ka nda Mə'amsəban mənana à pacau ace aban amə Isərayila ka, sə dəm ngga nda Mə'amsəban mala bwapəndəa kat. *Luka* giləa ama Yesu ka Bangŋo mala Bakuli tunəi ace mənana bə <<yiú nə Cau Amsəban aban amə'tər.>> Ləmdəa mala banboarnado ka à sənī pepè aba *Luka*, nggeamurəmi ka abalə akùré mədəmbe mənana à hamnə yiú mala Yesu, sə dəm ngga aban ká masələate, aban mənana Yesu nyarni aban o a kùli ka.

Aban nda kam bari (kùré 1--2 andə 9--19) mənana abaləia ka, gir nakam kpəm mana she àkə bá mənīa yì Cau Amsəban ngga sə à nə kumia; aməno yì agir ka à nda ka nggyal mala aməturənar, andə yiú mala ayálgír a sən Yesu mana à loa bəlle ka, andə Yesu aba Ndəməgule mala Bakuli a muntulo, andə akanicau mala Bwa məboarne bwa Samariya, andə mala Muna-bwabura mənana bwar ka. Abalə aban aba yì Cau Amsəban ngga, cau cam nə rəcandəa amur hiwi, andə Bangŋo Məfele, andə banì mala amaməna aba túró mala Yesu, andə twalbani mala Bakuli ace acaubikea.

Agir mənana a bāləi ka

Məncəu1:1-4

Bəlbə andə lo mala Yohana Məbatisəma andə mala Yesu1:5--2:52

Túró mala Yohana Məbətisəma mana Bakuli
 tunəi ace ka^{3:1-20}
 Bətisəma andə kārəkiban mala Yesu^{3:21--4:13}
 Túró mala Yesu mana Bakuli tunəi ace ka aban
 abwana^{4:14--9:50}
 Twal a Galili aban ká a Urəshalima^{9:51--19:27}
 Masələata limo a doəanza mala Yesu aba
 Urəshalima andə aban mənana à kàrì ka^{19:28-23:56}
 Lo bəmbe mala Mətalabangŋo, ləmdərəu male,
 andə eauwe male aban ká a kùlì^{24:1-53}

Tita cau

¹ Abwana pas twalì bamuria à nè gilə cau amur
 agir mənana Bakuli pea abalə səm ngga.

² Cau mənana à gilə ka nda kə mənana à oe a kún
 abwana mənana à sən agirnì nè məsəia a nggea
 dəmbe, sə à hamnə cē ka.

³ Ace mani ka, we Bwaməgule Tiyoifulus, ən bəl
 atér acê pepe, sə ən səni ka boaro bə ən giləo wia
 kəla mənana à kwadì rəia ka.

⁴ Ən pak mənəia ka ace mənana wu sùrə məsəcau
 mala agir mənana à kanio ka.

Məturonjar bangcau amur bəl Yohana Məbətisəma

⁵ A do'nza mala Hirədus, murəm mala bu-nzali
 Yahudi ka, bə pəris nakam lùlləi ama Zakariya a
 bui mala Abija. Māmí ka lùlləi ama Alisabatu; yì
 gbal ka nda a tào mala Haruna.

⁶ Yia kəm ngga amə'bealboarna na abadəm
 Bakuli. À kə kpata anzongcau andə angguracau
 mala Mətalabangŋo, à eare ama à nè bəwarkio a
 kəbè dāng.

⁷ Sə yia ka ko à pànə muna đang, acemənana Alisabatu ka nkombi na, sə yia kəm ngga à ena.

⁸ A bẹ pwari mwashat Zakariya nda ban pak túró male mala Pəris abadəm Bakuli, abalə anong-gio mənana tau malea ndanə túró ka.

⁹ A kənə mala kúncau mala túró pəris ka, Zakariya nda bwa mana twalban kpa amurí nə kutio aba Ndəmégule mala Bakuli nə pisə muku-gìr mala loasə yele mə'rəmboarne, ace paboro aban Bakuli ka.

¹⁰ Lang pwari loasə yele mə'rəmboarne ace paboro aban Bakuli kārəna ka, bwapəndəa ramba a nza aban pak hiwi.

¹¹ Məturonjar mala Bakuli yi pusərəi a baní, cam nə bù-məli mala *gyangjan mala myang-loasə-yele mə'rəmboarne.

¹² Lang Zakariya loasə məsəl səni ka, bangciu pakki wi, yəl həkìt.

¹³ Pələa məturonjar ne wi ama:

<<Zakariya, ce a bang đàng! Ahiwi mò ka Bakuli ongnənia, māmó Alisabatu nə bəlô muna sə awu nə pè wi lulləu ama Yohana.

¹⁴ Bumo nə pwasəo, a nə dum nə banboarnado, sə abwana pas ka bumia nə pakkidire ace bəle.

¹⁵ Mənia yi muna ka, nə duk bəwamégule a badəm Mətalabangno. Bə kəa nu mba ko bə kəgìr mənana nə walban ngga đàng. Yi ka, nə lùmsə nə Bangno mala Bakuli, a bum ngge.†

* **1:11 1:11** Balli aba: Pur 30:1-10; 40:26,27. † **1:15 1:15** Balli gbal aba: Bal 6:3.

16 Nè tsək amə Isərayila pas à nè nyare aban Mətalabangŋo Bakuli malea.

17 Nè akì Mətalabangŋo dəmba, nè pak túró aba bangŋo andə rəcandəa, ulang mala Iliya məbangnəa mala Bakuli. Nè yinə dotarəu mala atárrú andə amunia. Nè nyesə amə'mgbikiru bəà kum sələe mala amə bealboarna, ace tsək abwana bəà gilərəia ace yiu mala Mətalabangŋo.>>

18 Pələa Zakariya dī məturonjar ama, <<Lang sə mə nə sələ ama gír mənana a bang ngga anggo sə nə pa? Acemənana mim ngga ən ena, sə māmám gbal ka ena.>>

19 Məturonjar eari wi ama, <<Mə nda Jibərayilu mənana camgiyi a badəm Bakuli ka. Bakuli tasəam bə ən yi banggo mənəia yì cau məboarne ka.‡

20 Sə ado ka, acemənana a earnə cau mem raka, mənana nè yia duk məsəcau a pwari male ka, kuno girna; a pà wu nə nacau dāng, she pwari mənana amənia yì agir duməna məsəia ka.>>

21 Anggo ka, bwapəndəa nda arə kundə Zakariya, à kə ndali, lang sə banì sauwa anggo kərkér aba Ndàməgule mala Bakuli.

22 Lang purna ka, gandə nea wia cau dāng. Kara à sələ ama sənəna gír aba bangŋo, aba Ndàməgule mala Bakuli. Acemənana camarə ləmdəkia wia cau nə bui, sə ko gandə mən kúni na kə cau dāng.

23 Lang anonggio mala túró mala Zakariya maləna ka, pələa nyare a bala.

24 Anzəm man ngga māmí Alisabatu kum muna a bumi. Zongŋo tongno ko sən nza dāng, kə na ama,

‡ 1:19 1:19 Balli gbal aba: Dan 8:16; 9:21.

25 <<Mətalabangŋo nə pakkam mənia ka. Abalə anonggio man ngga ləmdə́nəm bʷamuru male, sə twalənàmban kəsəkya abalə abwana.>>

Məturenjar bang cau mala bəl Yesu

26 Aba tongno-nong-mwashatia zongŋo mala kum muna-bum mala Alisabatu ka, Bakuli túr məturenjar Jibərayilu a bə̀ là aba nzali Galili mənana à tunəki ama, Nazarat ka.

27 Turi nə cau aban bə̀ nsari lùllə̀i ama Maryamu, mənana bəbʷa lùllə̀i ama Yisəfu, Məkà Dauda pur amurí nə ali ka. §

28 Məturenjar kutia bani ne wi ama, <<Bə̀ rəo pwalo! We mənana a ndanə bʷamuru mala Bakuli ka, Mətalabangŋo na to.>>

29 Mənia yì cau məturenjar ne ka, pè Maryamu dənyicau kərkər, kara kutia ndali ama, ya ulang makkun nda man.

30 Pələa məturenjar ne wi ama, <<Maryamu, bangciu bə̀ kəa pakko dāng, a kuməna earmúru aban Bakuli.

31 Awu nə kum muna a bumo, a nə bəl muna-bʷabura, sə a nə tsəki wi lulləu ama Yesu.

32 Nə duk bʷaməgule, sə à nə tunəi ama Muna mala Bakuli maŋa Karban nə Gulo kat ka. Mətalabangŋo Bakuli nə pe wi buno-murəm mala kə Dauda.*

33 Nə duk gbani amur amə Isərayila tətək, sə domurəm male ka masələate pà kəm dāng.>>†

§ 1:27 1:27 Balli gbal aba: Mat 1:18. * 1:32 1:32 Balli gbal aba: 2Sam 7:12,13,16; Isha 9:7. † 1:33 1:33 Balli gbal aba: Isha 9:6; Dan 7:14.

³⁴ Pələa Maryamu ne məturonjar ama, <<Lang sə mənia ka nə pǎ, yi mənana mə nda nsari, ən sūrə bʷabura raka?>>

³⁵ Məturenjar eari wi ama, <<Bangño mala Bakuli nə suləo amuro. Rəcəndəa mala Bakuli mana Karban nə Gulo kat ka, nə yia zuppi amuro, sə Muna Məfele mənana a nə bəli ka, à nə tunəi ama, Muna mala Bakuli.

³⁶ Nggearə bəla mō Alisabatu ka, ndanə muna a bumi aba ǝ male. Yi mənana nkombi na ka, gongnəna nə azongño tongno-nong-mwashat.

³⁷ Kəgír pà kàm mənana Bakuli pa nə pè raka.>>‡

³⁸ Maryamu eari wi ama, <<Mə nda guro mala Mətalabangño. Bə ce do kəla mənana a na ka.>> Məturenjar pələa o deki.

Maryamu waria sən Alisabatu

³⁹ Anzəm anonggio bəti ka Maryamu lo tsuk-tsuk aban o a bə lǎ a bu-nzali mūr ankono mala nzali Yahudi.

⁴⁰ Kya kutio a bala mala Zakariya, pələa makki Alisabatu kun.

⁴¹ Lang Alisabatu ok makkun mala Maryamu ka, muna mənana a bumi ka yàl hərkit, sə Alisabatu lùmsə nə Bangño Məfele.

⁴² Sə loasə gi kərkər, banboarnado tsəi na ama:

<<A ndanə tsəkbu mala Bakuli abalə amaməna, sə muna mənana a nə bəl ka, ndanə tsəkbu mala Bakuli gbal!

⁴³ Lang sə mūrboarna mem yipəm anggo, yi mənana nggeau mala Mətalem yiu a banam ngga?

‡ 1:37 1:37 Balli gbal aba: Tite 18:14.

44 Lang ən ok makkun mô ka, muna mənana
a bumam ngga yàl nə banboarnado.

45 A ndanə tsəkbu mala Bakuli, ace eare
mənana a ear ama, cau mala Mətalabangŋo a bano
ka, nə yia lumsəo.>>

*Nggyal mala Maryamu
mala bʷangsəki Bakuli*

46 Maryamu na ama:
<<ŠYiləmem ngga kə bʷangsəki
Mətalabangŋo;

47 sə babumam kə pak
banboarnado atəcau
mala Bakuli Mə'amsəam,

48 acemənana yì ka,
ɗenyina nə mim,
guro male

kat andə amani ama
ən pa a kun kəgìr raka!
Twal ado aban o a dəm̄ba ka,
abwana arə anza kat
à nə tunəam ama mə'kúm
tsəkbu mala Bakuli.

49 Acemənana Bakuli mana
Karban kat ka,
pàngŋə́nəm agir mægulke.

Lùlləi ka nda Bwa Məfele.

50 Kə ləmdə məsəswatər
male aban abwana mənana
à kə banggi wi ka,

twal a do'nza aban ká bə.
51 Pangŋəna atúró mægulke nə murbui,
sə mesəkina amə gusələ-múrû

andə adenyicau malea kat.

⁵² Yi suləna amurəma amur
abuno-murəm malea,
sə loasəna amə nyesəmúrû.*

⁵³ Amə'nzala ka dəmsənia
nə agir məboarne,
sə aməkume ka tasəna
takwaria bəà o nə babuia.

⁵⁴ Bwaləni guro male Isərayila kəm,
abə denyinə məsəswatər male,

⁵⁵ kəla mənana pàcau aban aká səm,
a Ibərayim andə aməkè,
málá male pà kəm dāng!>>†

⁵⁶ Maryamu do atà Alisabatu zongɲo tàrú, nda sə
nyarəna umna a là ka.

À bəl Yohana mə Batisəma

⁵⁷ Lang pwari gbáshí muna mala Alisabatu
kārəna ka, yi bəl muna-bwabura.

⁵⁸ Abi aməkunbala, andə abəla ok ama,
Mətalabangɲo ləmdəni Alisabatu bwamuru
məgule, bəlha muna ka, à yì bwali wi pàk
banboarnado.

⁵⁹ A tongno-nong-tàruìà nongɲo ka, à yiu ace
kasəî muna bate.‡ À earce ama à nè tsəki wi lullə
tárrí Zakariya.§

⁶⁰ Sə nggè kasəa ama, <<Awo, bəà tunəi ama,
Yohana.>>

⁶¹ Sə à ne wi ama, <<Kəbwa pà kəm abalə abəla
ma'wun nə mənə yì lulləu ka dāng.>>

* **1:52 1:52** Balli gbal aba: Ayu 5:11; 12:19. † **1:55 1:55** Balli gbal
aba: Tite 17:7; Mik 7:20. ‡ **1:59 1:59** Kasəî muna bate: Mənia ka
nda ləmdə ama muna ka duməna mala Bakuli. § **1:59 1:59** Balli
gbal aba: Pəris 12:3.

⁶² Pələa à ne tár muna cau nə bu, bə na koya lulləu na nə tunəna muna nəi.

⁶³ Sə zəmba ama, bəà yinəi wi nə kpamgbang giləgir. Koyan ngga ndali, mənana gilə ama <<Lùlləi nda Yohana>> ka.

⁶⁴ Anggo ka, kara kún Zakariya mənna, lasəi panzəa, pələa tita nacau, kə bʷangsəki Bakuli.

⁶⁵ Aməkunbala kat ka múrià kàrria. Sə abwana mənana arə alá a bu-nzali múr ankono mala nzali Yahudi ka, à camarə naki cau mala amənia yì agir ka.

⁶⁶ Bwa mənana kat ok ce ka, ndali sə điban a đenyicau male ama, <<Mənia yì muna ka, nə yia duk ya ulangni nani? Acemənana bu Bakuli na muri.>>

Zakariya bʷangsəki Bakuli

⁶⁷ Zakariya, yì tár Yohana ka lùmsə nə Bangɲo Məfele. Pələa bəngnəa, bangcau mala Bakuli, ama:

⁶⁸ Nokiban ngga duməna
mala Mətalabangɲo Bakuli
mala amə Isərayila.

Acemənana yina ace bwalì
abwana male kàm,
sə angɲəna múrià,
pusənia a gung.

⁶⁹ Yi pa səm Mə'amsəban
mənana ndanə rəcandəa ka,
a tau-murəm mala
guro male Dauda.

⁷⁰ Pè kəla mənana bang
a kún amə'bangnəa male
məfele bara-bara ka.

⁷¹ Pe anggo ace mənana

bə amsə səm
 a bu abisəm aməbura,
 andə abwana mənana kat
 à binəməsə səm ngga.

⁷² Pàk mənìa ka ace ləmdəi
 atár səm məsəswatər,

sə bə denyinə
 kùrcəu male məfele.

⁷³⁻⁷⁴ Nə mənìa yì kùrcəu ka,
 kánbi tár səm Ibərayim

ama nə amsə səm a bu
 abisəm aməbura,

ace mənana bə səm pak túró
 male nə məsəkang-kangja,

⁷⁵ aba do məfele
 andə bealboarna
 a badəmbi a do yiləmu
 ma'səm kat.

⁷⁶ Sə we munem ngga,

à nə tunəo ama
 məbangnəa mala Bakuli
 mana Karban nə Gulo kat ka.
 Awu nə akì Mətalabangjə dəmba,
 ace giləki wi atəjar male,*

⁷⁷ ace pe abwana male
 sùrə amsəban
 nə njar mala kum twalbani
 mala acaubikea malea.

⁷⁸ Ace məsəswatər andə
 bubbuka mala Bakuli
 ma'səm ngga,
 nə tsək kwaro mala ban
 bə mənna amur səm nə kuli,

* **1:76 1:76** Balli gbal aba: Luk 1:17; Isha 40:3; Mal 3:1.

79 ace pà tǎlaban aban
 abwana mənana à do
 aba pəndəa andə
 yinggəli lú ka,
 ace yál kusə səm
 aba ká tanjar mala
 dorəpwala.†

80 Muna, yì Yohana ka, camarə gulo sə dumnə
 rəcandəa aba bangno. Do male ka nda aba
 pədanban a njenza, kya bwal a pwari pusərəi
 aban amə Isərayila.

2

Bəlban mala Yesu

1 Abalə aməno yì anonggio ka, Kaisar* Agusta
 pa nzongcau ama, bəa bal abwana mənana aba
 nzali Roma ka kat bəa gilə lulləia.

2 Mənia ka nda tita bəlban arə abákú mənana
 Karniyus nda nggwamna mala bu-nzali Suriya
 ka.

3 Sə koyan ngga o a là male, ace mənana bəà kya
 gilə lulləi ka.

4 Yisəfu ka, lo a Nazarat bəè là a bu-nzali Galili,
 aban ká a bu-nzali Yahudi, a là mala Dauda mana
 à tunəki ama Betalami ka, acemənana yì Yisəfu ka
 muna lá na, a tàu mala Dauda.

5 O kano andə Maryamu mā-nsari male mənana
 gongnəna ka, ace mənana bəà kya gilə lulləia.

6 À nda kano più a Betalami ka, pwari gbáshí
 male yi kārəa.

† **1:79 1:79** Balli gbal aba: Isha 9:2. * **2:1 2:1** Kaisar: ka nda lullə
 murəm məgule mala amə Roma.

⁷ Pələa gbáshí muna damba male, muna-bwabura. Mbúbákì aba nggubyaú sà nongsàì aba kpamgbang-girlina mala agirkusəu, acemənanà à pàné ban nongño aba nda a ban-suləo dāng.

Ayalgir andə məturonjar

⁸ Tù nə bania aba mənìa yì bu-nzali ka, abea yalgir do a takuri aban yál agirkusəu malea nə du.

⁹ Pələa bè məturonjar mala Mətalabangño pusərəi a bania, boarbwa mala Mətalabangño ta gumbəlia. Bangciu bwalia kərkər. ¹⁰ Məturonjar bang-gia wia ama, <<Bangciu bə kəa pakka wun dāng. Wu sənì, ən ndya yina wun nə bəsa Cau Məboarne mə'pwasə babumì kərkər mənana nda ace bwapəndəa kat ka.

¹¹ Yalung aba nggea-là mala Dauda ka, à bələna wun Mə'amsəban; yì nda Kərəstì† Mətalabangño.

¹² Gír mənana nə ləmdə ama mənìa yì cau ka məsəcau na ka ndya ka. Wun nə nggá kum bangna-muna à mbubákini aba nggubyaú sà à nongsàì aba kpamgbang-girlina mala agirkusəu.>>‡

¹³ Anggo ka kara abea aməturonjar pas sulə nə kuli a ban məturonjar mana yiu a dəmbe ka. À kə bəwangsə Bakuli à kə na ama:

¹⁴ <<Nokiban a ban Bakuli

† **2:11 2:11** *Kərəstì*: Ko *Mezaya*: Ko <<Kərəstì>> nə kun mala amə Gərik andə <<Mezaya>> nə kun mala amə Ibəru ka bələi nda <<Bwa mənana à dərəi wi mùrú olif amurì mana ləmdə ama Bakuli tarni (soani mburu amurì) ace túró male>> ka; anggo gbal a məsəi 26.

‡ **2:12 2:12** Balli gbal aba: Isha 7:14.

akanó a kùli,
 sə a banza ka dorəpwala
 a ban abwana mənana
 à kə pwasə babumi ka!>>

¹⁵ Lang aməturenjar nyinghənia à nyarəna à umna kùli ka, ayálgír mənə nea rəia ama, <<Wu fani səm nə ká a Betalami, səm nə nggá sən mənəia yì gír mana kumban, mənana Mətalabanghjo na səm ce ka.>>

¹⁶ Pələa à lo a kaurəa à kya kum Maryamu andə Yisəfu sə bangna-muna aban nonghjo aba kpamgbang-girlina mala agirkusəu.

¹⁷ Lang à sənəni ka, pələa à mesə cau mənana məturenjar banggia wia amur mənəia yì muna ka.

¹⁸ Abwana mənana kat à ok ka à ndali nə cau mənana ayálgír banggia wia ka.

¹⁹ Sə Maryamu ka bwal amənəia yì acau, kə denyi amúrià nə babumi.

²⁰ Ayalgir nyare à kə gusələ Bakuli, à kə bəwangsəki ace agir mənana kat à o sə à sənəi, kəla mənana à banggia wia ka.

*À tsəki Yesu lulləu sə
 à wari nəi a Ndəməgule
 mala Bakuli*

²¹ A tongno-nong-tàruia nonghjo, pwari mənana à nə kasəi wi bəte ka, à tsəki wi lulləu ama Yesu, lulləu mənana məturenjar pe wi sə yì kpa a bum ngge ka.§

²² Lang apwari mala lak rəia aba boarnsari a badəm Bakuli yì lumsəna, kəla mənana Nggurcau mala Musa na ka, Yisəfu andə Maryamu twal Yesu

§ 2:21 2:21 Balli gbal aba: Pəris 12:3; Luk 1:31.

à um nēi a Urəshalima ace mənana bəà kyan nēi a bədəm Mətalabangŋo ka.

²³ Nggurcau mala Mətalabangŋo na ama, <<Koya muna-dəmba mənana muna-bwabura na ka, à nè ká nēi bə duk mala Mətalabangŋo.>>*

²⁴ À wari gbal ace pà gir'nkila kəla mənana Nggurcau mala Mətalabangŋo bang ama bəà pà ka: <<akutugangyi bari, ko amuna-kutumurəm bari.>>†

²⁵ A bàkú mənə ka bəbwa ndakam nə do a Urəshalima lùlləi ama Shimiyon. Yì ka, mə bealboarna, mə banggi Bakuli na. Nda ban kundə amsəban mala amə Isərayila, sə Bangŋo Məfele na amurí.

²⁶ Bangŋo Məfele ləmdəni wi ama pà nè wu đang, she bə sənəna Kərəsti Mə'amsəban mənana Mətalabangŋo turi ka.

²⁷ Bangŋo mala Bakuli loasəi wari nēi a Ndàməgule mala Bakuli. Maryamu andə Yisəfu yiu nə Yesu a Ndàməgule mala Bakuli, ace mənana bəa pakki wi gir mənana Nggurcau mala Musa kani ka.

²⁸ Shimiyon yi ak muna a bui sə bəwangsə Bakuli na ama:

²⁹ <<A dyan ngga we
Mətalabangŋo
mənana a Karban kat ka,
nying guro mò bə o
aba rəpwala,
kəla mana a bang ngga.

³⁰ Acemənana aməsəam

* **2:23 2:23** Balli gbal aba: Pur 13:2,12. † **2:24 2:24** Balli gbal aba: Pəris 12:8.

sənəna amsəban mō,
 31 mana a giləkice
 a baməsə abwana
 mala anzali kat ka.
 32 ‡Täləban na ace
 mən məsə abwana
 mala acili anzali,
 sə aban abwana mō
 amə Isərayila ka
 gulo na.>>

33 Tār muna andə ngge ka à ndali nə cau
 mənana à bang amurí ka.

34 Pələa Shimiyon tsəkia wia bu sə ne nggè
 Maryamu ama, <<Kwakikiro pepè: Mənia yì
 Muna ka Bakuli tsəngɲəni ama nə duk tər kpa
 andə lo mala bwapəndəa pas a Isərayila. Yì ka, nə
 duk gir'ləmdəa mənana pur nəban Bakuli, mənana
 abwana pas nə na məbane amurí ka.

35 Nə pusəta dənyicau babum mala abwana pas.
 Sə we ka, kpakpak məkwanbanì mənana abwana
 nə pakki wi ka nə soa babumo kəla soaban mala
 nggeabyau.>>

Anna bangcau amur muna

36 Bè bwagula məbangnəa mala Bakuli nakam
 gbal lùlləi ama, Anna, muna mala Fanuwel, a təu
 mala Asha. Anzəm isəban ngga, à do andə burí
 pələa tongno-nong-bari sə burí wu.

37 Anggo sə do mā-lú apələa lumi-tongno-nong-
 tərú nə məsəi ine. Gapiyi tārəia andə Ndàməgule
 mala Bakuli dāng, du andə pwari nda aban peri
 aban Bakuli nə gilmùr andə hiwi.

‡ 2:32 2:32 Balli gbal aba: Isha 42:6; 49:6; 52:10.

³⁸ A kə bu-pwari mənə Shimiyon nda ban nacau nə Yisəfu andə Maryamu ka, yiu pələ kutia pakki Bakuli yàwá andə bangcau amur muna a ban abwana mənana à kə kundə akmúrí mala Urəshalima ka.

*Yisəfu andə Maryamu nyare
a la malea a Nazarat*

³⁹ Lang Yisəfu andə Maryamu maləna gir mənana kat Nggurcau mala Mətalabangŋo kani ka, à nyare a nzali Galili, a la malea a Nazarat.Š

⁴⁰ Muna gulo, kum rəcandəa, lùmsə nə sələe, dəm ngga bwamuru mala Bakuli na amurí.

*Yesu, a muntulo aba Ndàməgule
mala Bakuli*

⁴¹ *Koya pələ nani ka tár Yesu andə ngge kə o a Urəshalima ace Lamšan Yàlîmurû†.

⁴² Lang Yesu lùmsənà apələa lum-nong-bari ka à wari a Lamšan Yàlîmurû, kəla mənana à pakkiyi ka.

⁴³ Lang Lamšan Yàlîmurû maləna sə tárrí andə ngge na aban nyare à nə o a la ka, Muna yì Yesu ka akrəi a Urəshalima, sə yia ka à sələ dāng.

⁴⁴ À twali ama nda abalə acilia abwana mənana à twal gya andəia ka, nda à gya aban o bà pwarikpəra. Nə nzəmò ka à tita alte a ban abəla malea andə agyajam.

⁴⁵ Lang à səni raka, à nyare a kusəia aban ká Urəshalima à nə nggá sənbaní.

Š 2:39 2:39 Balli gbal aba: Mat 2:23. * 2:41 2:41 Balli gbal aba: Pur 12:1-27; Nggur 16:1-8. † 2:41 2:41 Lamšan Yàlîmurû: Mənia ka nda pakkidire ace dɛnyi nə baku mənana 'Bakuli pusə amə Isərayila aba nzali Masar ka.

⁴⁶ Anzəm nongɲo tàrú ka à kya kumi a Ndàməgule mala Bakuli aban do atà aməkànìgìr, nda rə kwakikiri aban oea, sə kə dīkia acau.

⁴⁷ Bwa man kat oe ka, ndali kərəkər nə sələgìr male andə acau mənana kə nyesəia wia aba pa eare ka.

⁴⁸ Lang a tárrí andə ngge səni ka, à ndali. Sə nggè dī ama, <<Munem, palang sə a pakka səm ani? Mim sənə tárró səm came arə alto nə rəbəla.>>

⁴⁹ Yesu díia ama, <<Ace mana sə wu altam? Wu sələ mbak ama dumənam púp mə pa a bala mala Tárrám a kun túró male?>>

⁵⁰ Sə yia ka à bwalta mənía yì cau nea wia ka dang.

⁵¹ Pələa lo ateà à nyare aban o a Nazarat. Kə okia wia. Sə nggè ka bwal amənia yì acau ka a bəbumi.

⁵² Yesu gulo aba sələe andə nggunrəu, nə earmúru a ban Bakuli, andə abwana.‡

3

Hama mala Yohana Məbatisəma

¹ Nda aba lum-nong-tongnoia pələa mala do murəm mala Kaisar Tiberiya, murəm məgule mala amə Roma; Buntu Bilatus nda nggwamna mala bu-nzali Yahudi, Hirəduş nda murəm mala bu-nzali Galili, sə mə'eambi Filip nda murəm mala abu-nzali Ituriya andə Tərakonitis; Lisaniyas nda murəm mala bu-nzali Abilini,

² sə Annas andə Kayafas ka à nda ka apəris məgule.

‡ 2:52 2:52 Balli gbal aba: 1Sam 2:26; Pas 3:4.

A bàkú mənə ka cau mala Bakuli yiu a ban Yohana muna mala Zakariya aba pədanban a njenza.

³ Yohana ka kutio arə alá mənana a kun Nggeasala Jodan ngga, kə hamnə cau ama, <<Wu pwanzali, wu deki bu wun arə acaubikea ma'wun, bəà pakka wun batisəma, ace mənana Bakuli bə twala wun ban acaubikea ma'wun ngga.>>

⁴ Kəla mənana à giləi aba Maləmce mala Ishaya məbangnəa mala Bakuli didyal ama:

<<Gi bebwə kə tunəban
aba pədanban a njenza ama,
<Wu giləki tanjar mala
Mətalabangho;
Wu tsək atanjar bəà cam
pərapəra ace.

⁵ Koya batūliban ngga
à nə lumsəi,
koya nkono andə muna
nkono ka à nə bəbbərīki.
Atanjar məkarke ka
à nə sārəia,
aban mana gwangding-
gwangding ngga à nə
giləkia bəà nong pəling.

⁶ Sə bwapəndəa kat ka
nə sən amsəban
mala Bakuli!> >>*

⁷ Yohana ne abwabundəa mənana à kə yiu a baní bə pakkia wia batisəma ka ama, <<Wun amuna baffu, yan sangsə kir wun ama bə wu

* **3:6 3:6** Balli gbal aba: Isha 40:3-5.

banggi nggea bumlulla mala Bakuli mənana kə yiu ka?[†]

⁸ Wu pusə bealu mənana nə ləmdə ama wu pwanəna'nzali, wu nyìngnɛ̀nà acaubikea ma'wun ngga. Wu kəa twali ama do ma'wun kəla aməkau mala Ibərayim ngga nə amsə wun d̄ang. Ən nggə na wun ama abalə atali man ngga, Bakuli nə gandə loasəi Ibərayim aməkau.[‡]

⁹ Ko ado ka kun bero na a tərta anggun. Koya nggun mənana pà nə pusə bəle məboarne raka à nə kasəi à nə turi a bəsa.>>§

¹⁰ Bwabunda pələa dī Yohana ama, <<Sə mana ado səm nə pa?>>

¹¹ Yohana earia wia ama, <<Bwa mənana kat ndanə adaura bari ka, bə nyesə be bə pè bwa mənana pa nəi raka. Bwa mənana nə gīrlina ka, bə pè abwana mənana à pa nəi raka.>>

¹² Amə'ak boalo-cemi gbal ka à yiu ama bəà pakkia wia batisəma. Pələa à dī ama, <<Maləm, mana səm nə pa?>>*

¹³ Yohana pələa nea wia ama, <<Wu kəa ak gīr mənana kútì mana à kasəa wun ngga d̄ang.>>

¹⁴ Abea soje dī ama, <<Sə səm ngga, mana səm nə pa?>>

Pələa nea wia ama, <<Wu kəa kùmsəkun kəbwa d̄ang, wu kəa bunbî kəbwa cau bə arəi d̄ang. Wu do amur kə boalo zongno ma'wun.>>

[†] **3:7 3:7** Balli gbal aba: Mat 12:34; 23:33. [‡] **3:8 3:8** Balli gbal aba: Yoh 8:33. § **3:9 3:9** Balli gbal aba: Mat 7:19. * **3:12 3:12** Balli gbal aba: Luk 7:29.

¹⁵ Bwapəndəa kwaki kiria, nə tsəkbaləu, à kə ndali nə bəbumia ko Yohana nda Kərəsti[†] Mə'amsəban.

¹⁶ Pələa Yohana earia wia kat ama, <<Ən nggə pakka wun batisəma nə mur. Sə bəbwa ndakam kútiām nə gulo, nda nə yiu ka. Anggur-nkura male ka, ən kārəa mə nə panzəia dāng. Yì ka, nə yia pakka wun batisəma nə Bangño Məfele andə bəsa.

¹⁷ Kwar sarəgir male nda bui. Nə yia esəki katəra, nə ram məsəsa a bə male, sə kwá ka nə pisəi nə bəsa mənana pà nə limgi raka.>>

¹⁸ Anggo nə abea cau pas sə Yohana kwarkir bwapəndəa sə hamnə Cau Amsəban abania.

¹⁹ Sə lang Yohana gim murəm Hirədus ace twal Hirədiya, mala mə'eambi, andə acilia bəalbikea mənana pakkia ka,

²⁰ Hirədus tsəa à bwal Yohana à oasəi a ndəkurban. Məno ka bə caubikea na Hirədus pa amur amənana angña dəmba pangñənia ka.[‡]

À pakki Yesu Batisəma

²¹ Lang à ndarə pakki abwabundəa kat batisəma, sə Yesu gbal ka à pangñəni wi batisəma, sə nda ban pak hiwi ka, kara kùli mənna,

²² Bangño Məfele sulə amurí nə nggunrəu kəla kutu. Gi Bakuli pur nə kùli na ama, <<A nda Munem mənana ən nggə earceo ka, ban kə boaram a rəo kərkə́r.>>§

Tau mənana Yesu pur kam ngga

[†] **3:15 3:15** Kərəsti: Ko <<Mezaya>> [‡] **3:20 3:20** Balli gbal aba: Mat 14:3,4; Mar 6:17,18. § **3:22 3:22** Balli gbal aba: Tite 22:2; Ang 2:7; Isha 42:1; Mar 3:17; Luk 9:35.

²³ Yesu ka ndanə pələa kəla lumi-tàrú sə tita túró mala Bakuli. Abwana twali ama yì ka, nda muna mala Yisəfu.

Yisəfu ka nda muna mala Heli,

²⁴ Heli nda muna mala Matat,
Matat nda muna mala Lawi,
Lawi nda muna mala Melki,
Melki nda muna mala Janayi,
Janayi nda muna mala Yisəfu.

²⁵ Yisəfu nda muna mala Matatiyas,
Matatiyas nda muna mala Amos,
Amos nda muna mala Nahum,
Nahum nda muna mala Esəli,
Esəli nda muna mala Naggai.

²⁶ Naggai nda muna mala Ma'at,
Ma'at nda muna mala Matatiyas,
Matatiyas nda muna mala Semeyi,
Semeyi nda muna mala Yosek,
Yosek nda muna mala Yahuda.

²⁷ Yahuda nda muna mala Yoanan,
Yoanan nda muna mala Resa,
Resa nda muna mala Jerubabel,
Jerubabel nda muna mala Shaltiyel,
Shaltiyel nda muna mala Neri.

²⁸ Neri nda muna mala Melki,
Melki nda muna mala Addi,
Addi nda muna mala Kosam,
Kosam nda muna mala Elmadam,
Elmadam nda muna mala Er.

²⁹ Er nda muna mala Jesəwa.
Jesəwa nda muna mala Eliyeza.
Eliyeza nda muna mala Jorim.
Jorim nda muna mala Matat.
Matat nda muna mala Lawi.

³⁰ Lawi nda muna mala Shimiyon.
Shimiyon nda muna mala Yahuda.
Yahuda nda muna mala Yisəfu.
Yisəfu nda muna mala Yonam.
Yonam nda muna mala Iliyakim.

³¹ Eliyakim nda muna mala Meliya.
Meliya nda muna mala Menna.
Menna nda muna mala Matata.
Matata nda muna mala Natan.
Natan nda muna mala Dauda.

³² Dauda nda muna mala Jeshi.
Jeshi nda muna mala Obet.
Obet nda muna mala Boaza.
Boaza nda muna mala Salmon.
Salmon nda muna mala Nashon.

³³ Nashon nda muna mala Aminadap.
Aminadap nda muna mala Adəmin.
Adəmin nda muna mala Arni.
Arni nda muna mala Hezəron.
Hezəron nda muna mala Parisa.
Parisa nda muna mala Yahuda.

³⁴ Yahuda nda muna mala Yakupu.
Yakupu nda muna mala Ishaku.
Ishaku nda muna mala Ibərayim.
Ibərayim nda muna mala Tera.
Tera nda muna mala Naho.

³⁵ Naho nda muna mala Seru.
Seru nda muna mala Reyu.
Reyu nda muna mala Pele,
Pele nda muna mala Eba.
Eba nda muna mala Shela.

³⁶ Shela nda muna mala Kenan.
Kenan nda muna mala Arfakza.
Arfakza nda muna mala Shem,
Shem nda muna mala Nuhu.
Nuhu nda muna mala Lamek.

³⁷ Lamek nda muna mala Metusela.
 Metusela nda muna mala Inok.
 Inok nda muna mala Jared.
 Jared nda muna mala Mahalale.
 Mahalale nda muna mala Kenan.
³⁸ Kenan nda muna mala Enosh.
 Enosh nda muna mala Set.
 Set nda muna mala Adamu,
 sə Adamu nda muna mala Bakuli.

4

Shetan kāraki Yesu

¹ Yesu lümsə nə Bangño Məfele, nyàrî Nggeasala Jodan ngga, Bangño mala Bakuli um nəi a pədanban a njenza.

² Akanó ka Shetan camarə karəki nongño lumine. Abalə aməno yì anonggio ka li kəgìr dang. A masələata anongge ka nzala wali.

³ Shetan ne wi ama, <<Bə a nda Muna mala Bakuli ka, ne mənəia yì tali ka bə pələ ndəmo.>>

⁴ Yesu nyesəi wi ama, <<À gilə a Maləmce mala Bakuli ama, <Bwa pà nə au nə girlina nəmurəi dang.>*>>

⁵ Shetan loasəi um nəi a nggea ban mə'dāhre, sə ləmdəi wi anzali-murəm mala banza kat aba kubiməsəu.

⁶ Pələa Shetan ne wi ama, <<Mə nə po arəcandəa malea andə boarəwa malea kat, acemənana à panamia. Mə nə gandə pe koyan mənana ən earce pe wi ka.

⁷ Sə bəa kũ`ndəó, a gusələam ngga, agir man nə duk amo yia kat.>>

* 4:4 4:4 Balli gbal aba: Nggur 8:3.

⁸ Yesu nyesæi wi ama, <<À gilə a Maləmce mala Bakuli ama,
<< <Peri aban Mətalabangŋo
Bakuli mo,
sə wu kpate yì nəmuraì.>†>>

⁹ Shetan nyare loasæi um nài a Urəshalima, kya tamsæi a ɓong Ndàməgule mala Bakuli, sə ne wi ama, <<Bè a nda Muna mala Bakuli ka, ta zurro a nzali.

¹⁰⁻¹¹ Acemənana Maləmce mala Bakuli bang ama,

<< <Bakuli nə tsək
aməturenjar male aceo
ɓəa yalo caca;
à nə mbaləkiyo a ɓabuia
ace mənana wu kəa
tul kusəo arə tali raka.>‡ >>

¹² Yesu nyesæi wi ama, <<À gilə aba Maləmce mala Bakuli ama, <Ce a kārəki Mətalabangŋo Bakuli mo ɗang.>§ >>

¹³ Lang Shetan maləna kārəki Yesu ka, pələa gəshì banì zuku.

¹⁴ Yesu nyare a Galili aba rəcandəa mala Bangŋo mala Bakuli. Cau male akiban kat aba nzali mənə.

¹⁵ Kànigìr arə andakpapi malea, sə koyan ngga ɓwang səki.

À binə Yesu a Nazarat

¹⁶ Yesu kutio a Nazarat la mənana gul kam ngga. A pwari Sabbat, pwari usələo mala amə Yahudi

† 4:8 4:8 Balli gbal aba: Nggur 6:13. ‡ 4:10-11 4:10-11 Balli gbal aba: Ang 91:11-12. § 4:12 4:12 Balli gbal aba: Nggur 6:16.

ka, Yesu kutio a ndakpapi kɛla mənana pakki ka.
Lo came nɛ bal cau aba Maləmce.

¹⁷ Pələa à pe wi Maləmce mala Ishaya
Məbangnəa mala Bakuli. Lang mənni ka pələa
kum ban mənana à giləa ama,

¹⁸ <<Bangɔo mala Mətalabangɔo
nda a muram,

acemənana tərnam
bən hamnə Cau Məboarne
a ban amətər.

Tasəam bən yi hamnə
cau mala panzəban
a ban abwana mənana
à kùria ka.

Bəà nyesəi ante
məsəu sənban,
sə bəà pusə abwana
mənana à nda abata
parban ngga a gung.

¹⁹ Bən hama ama
pwari mana Bakuli nɛ
amsə abwana male
nəi ka yina.>>*

²⁰ Pələa kar Maləmce pè mə denyi nəia, bunte
do. Məsə bwapəndəa mənana a ndakpapi ka kàr
arəi kat.

²¹ Pələa tita nea wia ama, <<Mənia yì cau bá
Maləmce mala Bakuli kir wun oè ka, lùmsənà
yalung.>>

²² Ko yan ngga bang cau məboarne amurí, sə à
pak ndali arə sələ nacau male məbuɓɓuki. Pələa à
ɖiban ama, <<Nggearəi ka, muna mala Yisəfu nda
man re?>>

* **4:19 4:19** Balli gbal aba: Isha 61:1-2.

23 Yesu nea wia ama:

Bafo ka wun nè nam mən̄ia yì kun-nacau ka, ama, <<Məsonzəo, sonzə bamuro!>> Dəm ngga wun nè nam ama, <<Agir mənana səm ok ama a pakkia a Kapanahum ngga, pea kani a là mo.>>

24 Ən nggə bangga wun məsəcau, kə məbangnəa mala Bakuli pà kəm mənana à earnəi a là male ka dāng.†

25 Ən nggə na wun məsəcau ama, amā-lú ndakam pas a nzali Isərayila a nza mala Iliya məbangnəa mala Bakuli a bākú mənana mbulo came pələa tărú nə tsùrú, sə nggea nzal-gula kpa a nzali kat ka.‡

26 Kat anggo ka Bakuli tasə Iliya a ban kəbwa ateà dāng, she a ban be mā-lú a Zarefat, a bu-nzali Sidon kano kuko.§

27 Amədakali ndakam pas a nzali Isərayila a nza mala Elisha məbangnəa mala Bakuli, kat anggo ka Bakuli sonzə kəbwa ateà dāng, she kə Naaman, bəri bwa Suriya.*

28 Abwana mənana kat a ndakpapi ka bumia lúllô lang à ok amən̄ia yì acau ka.

29 Pələa à lo à ramgi ta Yesu, à pusəi anzəm la, à um nəi amur muna-nkono mənana la malea cam amurí ka, ama à nə ramte bə kpa.

30 Kara gya kutio a nre bʷabundəa, bwal njar male aban o.

Yesu pusə akukwar

† 4:24 4:24 Balli gbal aba: Yoh 4:43,44. ‡ 4:25 4:25 Balli gbal aba: 1Amur 17:1. § 4:26 4:26 Balli gbal aba: 1Amur 17:8-16. * 4:27 4:27 Balli gbal aba: 2Amur 5:1-14.

31 Pələa Yesu suləo aban ká Kapanahum, bə la aba bu-nzali Galili. A pwari usələo ka tita kani abwana gír.

32 À ndali nə kanigír male acemənanana cau male ka ndanə rəcandəa.[†]

33 Aba ndakpapi ka, bəbwa ndakam nə kukwar arəi. Lo mak'zwalo bəng-bəng kə na ama,

34 <<Oi! Mana a alkite arə səm, we Yesu Bwa Nazarat. A yiu ace wal səm le? Ən súrənà rəo, a nda Bwa Məfele mala Bakuli.>>

35 Yesu sà arəi ama, <<Gír kuno più! Purî rəi!>> Pələa kukwar loasəi me a nzali a bədəm bwapəndəa kat, pələa purî rəi, tsəki wi penye dāng.

36 Bwapəndəa kat ndali, à kə nea rəia ama, <<Ulang ya kanigir nda man? Nə nacau sà'arəban andə rəcandəa məgule sə kə pusə akukwar!>>

37 Kara cau mala Yesu akiban kat a bu-nzali malea.

Yesu twalia abwana pas ban rəkwana

38 Yesu pələa purî bá Ndakpapi kutio a bala mala Shiman. Nkil Shiman ngga bauwa gandəi nongsəi. Pələa à zəmbi Yesu bə sonzəi.

39 Yesu kũ'ndəó amurí sə gim bauwa, pələa bauwa sùləi rəi. Kara long nə lo àkə banì pea wia gírlina.

40 Lang pwari nda rə kpa ka, bwapəndəa yiu nə aməkwánó dāngdāng, pələa tsək bui amur koyan abaləia ka, twalia wia ban rəkwana kat.

[†] 4:32 4:32 Balli gbal aba: Mat 7:28,29.

⁴¹ Dəm ngga akukwar purî rə aḃwana pas, à kə loasə già ama, <<A nda Muna mala Bakuli.>> Yesu gimbia, eare ama bəà na kə cau dāng, acemənana à sələna ama yì ka, nda Kərəsti‡ Mə'amsəban.

*Yesu hamnə cau mala Bakuli
arə andakpapi*

⁴² Nə tadəmbari ka Yesu lo o a ban mənana kəḃwa pà kəm raka. Bwapəndəa camarə alte. Lang à kuməni ka, à ɓariki à nè kàsəkúni acemənana bə kəa nyia dāng.

⁴³ Pələa nea wia ama, <<Dumənam púp mə hamnə Cau Amsəban mala Domurəm mala Bakuli arə abea lá gbal, acemənana àkə ce sə à túrām.>>

⁴⁴ Pələa kutio aban hamnə cau arə andakpapi, a nzali Yahudi.

5

*Yesu tunə alaggana mədəmbe male
(Matiu 4:18-22; Markus 1:16-20)*

¹ * Bè pwari mwashat Yesu naban came a kun Garang Jenasaret, bwapəndəa nggiki kàrì abaləu aban ok cau mala Bakuli.

² Məsəi kpa arə awaru ɓari a kun mur. Amətalea kpashia, à ndaban lákkí andámúbú malea.

³ Pələa Yesu eauwe aba waru man mwashat ka, mala Shiman. Ne wi ama bə tasə ta waru a ɓá mùr bəti nə kunmur. Pələa dum nə do a waru sə kə kani aḃwana gir.

‡ **4:41 4:41** Kərəsti: Ko <<Mezaya.>> * **5:1 5:1** Balli gbal aba: Mat 13:1,2; Mar 3:9,10; 4:1.

⁴ Lang maləna cau ka, pələa ne Shiman ama, <<Soa waru bə kya ban məlime a mūr, sə wu tūr ndámbú ace bwal nji.>>

⁵ Shiman eari wi ama, <<Bwaməgule, səm mal dù aban tanni, sə ko səm bwal kəgír dāng. Sə acemənana awu nə na ka, mə nə tūr ndámbú.>>

⁶ Lang à túrna ndámbú ka, à bwal nji lumsə ndámbú, gandəa ndámbú tita sana.

⁷ Pələa à tunə abia mənana aba be waru ka, bəa yi bwalia wia. À yì lumsə amənia yì awaru bari ka nə nji, gandəa awaru tita ko a mūr.

⁸ Lang Shiman Bitərus sən mənia yì gir ka, kpa a badəm Yesu sə na ama, <<Mə nda yan sə awu nə came abanam, Mətalabangŋo, mim ngga mə nda mə'caubikea.>>

⁹ Yì andə abi ka à ndali nə làkki mala nji mənana à bwal ka.

¹⁰ Anggo gbal sə abi amətúró mala Shiman, yia Jemis andə Yohana, amuna mala Zabadi ndali.

Yesu pələa ne Shiman ama, <<Bangciu bə kəa pakko dāng, twal ado ka, abwana na a nə nggə bwalia bəa yiu abanam ngga, anji na dāng.>>

¹¹ Pələa à yì kpashi awaru a nza, sə à nying koya gir ka, à o atà Yesu.

*Yesu twali mədakali ban
kwano male*

(Matiu 8:1-4; Markus 1:40-45)

¹² A bəkə pwari ka Yesu nda a bə là. Bə bwa mənana ndanə kwánó dakali ka yiu a banì. Lang sən Yesu ka, kara yì bunno a badəmbi, sə zəmbi wi ama, <<Bwaməgule, bə a nə ear ka, a nə gandə twalām-ban dakali mənia a rəəm ngga, bən boarnsari.>>

¹³ Yesu læmdə bui je, ne wi ama, <<Ən earəna, dakali mo ka à langhəni, bə rəo malâ.>> Àkə bani kara dakali malâ.

¹⁴ Yesu pələa ne wi ama, <<Kəa ne kəbwa ce dāng, bwal njar kyane a ban pəris bə peləki; sə wu pa boro mənana Musa tsəa ama bəa pà ka, ace mənana koyan ngga bə sələ ama rəo sonzəna.>>†

¹⁵ Kat andə amani ka cau amur Yesu akiban, gandəa bwabundəa yiu ace ok cau male andə kum twalban akwánó mənana a rəia ka.

¹⁶ Sə pak ka Yesu kə o arə ban mənana kəbwa pà kəm raka ace pak hiwi.

*Yesu twali bebwa ban rəkwana
mala rəwuna*

¹⁷ Bə pwari mwashat Yesu ka nda ban kanigir, amə Farisi andə amaləm Nggurcau mala Musa mənana à purkio arə amuna-là dāngdāng abalə abu-nzali Galili andə Yahudi, andə Urəshalima ka, à ndakam aban do. Sə Bangno mala Bakuli ka nda te ace sonzə amə rəkwana.

¹⁸ Abea bwana yiu nə məkwánó rəwuna, à twali a kala. À bəriki à nə kútí nəi a bala, à nə nggá nongsəi a badəm Yesu.

¹⁹ Lang à kum njar mənana à nə kútí nəi raka, ace lakkı mala bwabundəa ka, à pələa à eauwe amur kurəm, à mən ban, sə à sùləi andə kala male a badəm Yesu abalə abwana.

²⁰ Lang Yesu sən gūliarəu malea ka, pələa ne məkwánó ama, <<Biam, à twaləno ban acaubikea mo.>>

²¹ Amaləm Nggurcau andə amə Farisi tita ndali nə babumia ama, <<Yana mənəia yì bwa kə ak

† 5:14 5:14 Balli gbal aba: Pəris 14:1-13.

bancame mala Bakuli ka! Bè Bakuli nəmurəi raka, yana nə twalban caubikea!>>

²² Yesu sùrə denyicau malea pələa día ma, <<Ace mana sə wu kə díkiban a babum wun amur man yì cau ka?

²³ Mə ye nda kwano kútì bì, bəà na ama, <À twaləno ban acaubikea mò le> ko bəà na ama, <Lo, wu gya?>

²⁴ Sə ace mənana bə wu sələ ama Muna mala Bwa ka ndanə rəcandəa amur banza nə twalban caubikea ka, mə nə ləmdəa wun.>> Pələa ne məkwánó rəwuna ama, <<Lo, twal kala mò o a bala!>>

²⁵ Anggo ka kara lo cam nə came a badəmbia, twal kala mənana nongŋo amurí ka, o a bala, kə bʷangsəki Bakuli.

²⁶ Koyan ngga ndali, sə à kə bʷangsəki Bakuli. Muria kàrria kərkər, à na ama, <<Səm sənəna agir gyamiban yalung.>>

Yesu tunə Lawi

²⁷ Anzəm man ngga Yesu puro pələa sən mə'ak boalo-cemi, lùlləi ama Lawi, duməna aba mədanki cemi. Yesu ne wi ama, <<Lo, yiu atəm.>>

²⁸ Lawi par bui lo, nying girbunda kat o atè.

²⁹ Pələa Lawi tunə pakkidire məgule mala li girlina ace Yesu a bala male. Sə pas abalə abwabundəa mənana aban li ateà ka amə'ak boalo-cemi na.

³⁰ Sə abea amə Farisi andə amaləm Nggurcau malea nggwani aban alaggana mala Yesu ama, <<Palang sə wu kə lili, wu kə nuki agir wunə

amə'ak boalo-cemi andə amə'caubikea, abwana mənana à kə kpata Nggurcau mala Musa raka.>>‡

31 Yesu earia wia ama, <<Abwana mənana rəia bang ngga à alkiyita məsonzəo dāng, amə rəkwana na à alkiyita məsonzəo ka.

32 Ən yiu ace tunə amə'cauboarna dāng, ən yiu ace amə'caubikea bəa nyare aban 'Bakuli.>>

*Amə Farisi andə
amaləm Nggurcau
di Yesu amur gilmür*

(Matiu 9:14-17; Markus 2:18-22)

33 Abea bwana ne Yesu ama, <<Alaggana mala Yohana ka à kə gilmür, sə à kə pak hiwi tütü. Anggo gbal sə alaggana mala amə Farisi kə pa. Sə amo yì alaggana ka à came arə li sə à kə nu.>>

34 Yesu earia wia ama, <<Wu nə tsək agyajam mala bura-māfela bəa gilmür yì mənana nda tea più ka le?

35 Pwari na kə yiu ka, mənana à nə twal bura-māfela a rəia ka. Aməno yì pwari ka sə à nə gilmür.>>

36 Pələa nea wia mənəia yì kanicau ka, ama:

Kəbwa pà nə san kun nggubya məbəshe, sə nə mbàkinà mə'e nəi dāng. Bə pè anggo ka, sanəna nggubya məbəshe, sə mbàki mana sannì arə nggubya məbəshe ka pà nə ak rəarəia andə mə'e dāng.

37 Sə kəbwa pà nə so mur anap məbəshe aba du mə'e nə funyi kúni dāng. Bə pè anggo ka

‡ 5:30 5:30 Balli gbal aba: Luk 15:1,2.

mùr-anap mæbəshe mæno ka nè ar du, nè sukkio,
sə du ka nè uebà.

³⁸ Mùr-anap mæbəshe ka aba du mæbəshe sə à
nə soé.

³⁹ Sə kəbwa pà nè nu mur anap mæ'e, sə nè
earce mæbəshe dāng. Acemənana nè na ama,
<<Mæ'e boaro kùtì mæbəshe.>>

6

Diban amur pwari Sabbat

(Matiu 12:1-8; Markus 2:23-28)

¹ A bə pwari Sabbat, pwari usələo mala amə
Yahudi, Yesu ar abalə ababan-məsa. Alaggana
male kə harki kir mæssa sə à kə bik a babuia à
kə she.*

² A bəa amə Farisi bang ama, <<Palang sə wu kə
pak gir mənana boaro bəa pe a pwari usələo raka?
>>

³ Yesu earia wia ma, <<Wu malaká bal gir
mənana murəm Dauda pe, yi mənana yì andə
abwana mana atè nzala walia ka re?

⁴ Mənana Dauda kutio a Nda mala Bakuli, twal
bəredi mæfele, mənana nzongcau tsəa ama kə
apəris na nəmurəia à nè li ka, pələa li sə pe abwana
mənana atè ka à li.>>†

⁵ Pələa Yesu nea wia ama, <<Muna mala Bwa ka
Mətalabangŋo na amur Pwari Sabbat.>>

Bwa mənana bui wu ka

(Matiu 12:9-14; Markus 3:1-6)

* **6:1 6:1** Balli gbal aba: Nggur 23:25. † **6:4 6:4** Balli gbal aba:
1Sam 21:1-6; Pəris 24:9.

⁶ A bε pwari Sabbat dεm ngga Yesu kutio a Ndakpapi aban kanigir. Bε bwa nakam mεnana bui mεli wu ka.

⁷ Amε Farisi andε amalεm Nggurcau mala Musa camarε alta cau mεnana à nε tsεki Yesu arεi ka. À tsεki wi mεsεu à nε sεni ko nε twalban rεkwana a pwari Sabbat, pwari usεlεo.

⁸ Sε Yesu ka sūrεnà rε denyicau malea, pεlεa ne mεbuwuna ama, <<Lo, yiu cam a badεm bwapεndεa kat.>> Nda lo came abanι.

⁹ Pεlεa Yesu nea wia ma, <<En nggε dι wun, mε ye na Nggurcau mala Musa eara sεm bε sεm pε a pwari Sabbat? Bεà pak mεboarne le ko bεà pak mεbane, bεà amsε yilεmu le ko bεà kidiki?>>

¹⁰ Pεlεa sεnia kàriban kat sε ne mεbuwuna ama, <<Sárε buo.>> Pεlεa sárε bui, kara bui sonzε àkε banι.

¹¹ Sεama amε Farisi andε amalεm Nggurcau mala Musa ka bumia lul kεrkér, à tita banggia rεia gir mεnana à nε pak nε Yesu ka.

Yesu tår alaggana lum-nong-bari

¹² Abalε anonggio mεno ka, Yesu o a bum nkono nε ká pak hiwi. Bankwari aban hiwi a ban Bakuli.

¹³ Ban fana ka tunε alaggana male rambia pεlεa tår lum-nong-bari mεnana tunεia ama amε'mishan ngga.

¹⁴ À nda ka
Shiman (mεnana tsεki wi lullεu ama Biterus ka),
andε Andεru (mε'eam Biterus),
andε Jemis,
andε Yohana,
andε Filip,

andə Batalomi,
¹⁵ andə Matiu,
 andə Toma,
 andə Jemis (muna mala Alfiyus),
 andə Shiman (mənana à tunəki ama bwa mana
 earkiyi ace la male raka),
¹⁶ andə Yahuda (muna mala Jemis),
 sə Yahuda Iskariyoti (mənana yi kúrkúró nə
 Yesu ka).

*Abwana ok cau mala Yesu
 sə twalia wia ban arəkwana.
 (Matiu 4:23-25)*

¹⁷ Lang à sùlənì múr nkono ka, Yesu yi came a
 be palban. Abea alaggana male ndakam pas aban
 rambəa. Abwabundəa pas mənana à purkio aba
 nzali Yahudi, andə Urəshalima andəa mənana a
 bu-nzali mala amə Taya andə Sidon mana a kun
 nggeamùr ka, à ndakam gbal.

¹⁸ À yiu ace ok cau male andə kum sonzəban
 mala arəkwana malea. Amənana gbal akukwar kə
 pea wia tanni ka, akukwar purî rəia kat.

¹⁹ Abwana kat bariki ama à nə je rəi, acemənana
 rəcandəa kə puro arəi kə sonzəia kat.

*Tsəkbu andə caukwanban
 (Matiu 5:1-12)*

²⁰ Yesu loasə məsəi sən amətè sə nea wia ama:

Wu ndanə tsəkbu
 mala Bakuli
 wun amə'tər,
 acemənana Domurəm
 mala Bakuli ka
 ma'wun na.

²¹ Wu ndanə tsəkbu
 mala Bakuli,

yì wun mənana wu
 kə ok nzala ado ka,
 acemənana à nə
 dəmsə wun.
 Wu ndanə tsəkbu
 mala Bakuli,
 wun man wu kə
 bua ado ka,
 acemənana wun nə
 ngga oalo.

22 Wu ndanə tsəkbu
 mala Bakuli,
 wun mana bwapəndəa
 kə binə məsə wun,
 à kə tar wun
 kəla aməbane,
 à kə sanggi wun,
 à kə tunəa wun
 bealbikea, atācau
 mem ngga!‡

23 Wu pak bumpwasəa a mənə yì pwari ka,
 wu yalke nə banboarnado, acemənana a kùli
 ka tangnakusə wun ngga mægule na. Anggo sə
 atárrià pakki amə'bangnəa mala Bakuli.§

24 Səa ma caukwanban
 na nə wun,
 wun aməkume,
 acemənana wu angɲa
 dəmba wu kuməna
 ma'wun yì girikiban!

25 Caukwanban na nə wun
 mənana wu dəmna ado ka,
 acemənana nzala

‡ 6:22 6:22 Balli gbal aba: 1Bit 4:14.
 2Kpa 36:16; Atúró 7:52.

§ 6:23 6:23 Balli gbal aba:

nə wal wun.
 Caukwanban na nə wun
 mana wu kə oal ado ka,
 acemənana wu nə keban,
 wu nə bua.
 26 Caukwanban na nə wun
 mənana koyan ngga
 kə bʷangsə wun ngga,
 acemənana anggo sə akeâ
 a pʷarian bʷangsə
 amə'bangnəa mə'nyir nì.

*Wu earce abi wun aməbura
 (Matiu 5:38-48; 7:12a)*

- 27 Səama ən nggə bangga wun, wun mənana
 wu kə oem ngga: Wu earce abiwun aməbura,
 abwana mənana à kə binəməsə wun ngga, wu
 pakkia wia məboarne.
- 28 Abwana mənana à kə su wun ngga, wu
 tsəkia wia bu. Abwana mənana ce wun kə shiria
 ka, wu pakkia wia hiwi.
- 29 Bə bʷa kweo a takiro ka, pələi wi be takiro
 gbal. Sə bə bʷa ak nggea daura mo a rəo ka, ce a
 ginəi wi bə twal muna-daura mo dāng.
- 30 Bʷa mənana kat zəmbəo ka, pe wi. Sə bə
 koyan twalgir mənana mona ka, kəa na ama a nə
 é dāng.
- 31 Pakki abwana gir mənana a kə earce ama
 bəa pakko ka.*
- 32 Sə bəà abwana mənana à kə earce wun,
 à nda wu earki cea ka, ya tsəkbu nda wun nə

* 6:31 6:31 Balli gbal aba: Mat 7:12.

kùmô abaləi? Ko nggearə <<amə'caubikea>> ka à kə earce abwana mənana amə'earcea na ka.

³³ Sə bə kə abwana mənana à kə pakka wun pepè, à nda wun nə pakkia wia məboarne ka, ya tsəkbu nda wun nə kùmô abaləi? Ko nggearə <<amə'caubikea>> ka anggo sə à kə pa.

³⁴ Sə bə abwana mənana wu pākia wia tangna ka, à nda kə amənana wu kə tsəkbalə wun arəia ama à nda à nə gandə mbwe wun tangnê ka, ya tsəkbu nda wun nə kùmô abaləi? Ko nggearə <<amə'caubikea>> ka à kə peā <<amə'caubikea>> tangna acemənana bəà yi mbwea kat gîr mənana à pa ka.

³⁵ Wun ngga, wu earce abiwun aməbura, wu pakkia wia məboarne. Wu pea wia tangna, sə wu kəa tsəkbaləu ama à nə mbwe wun dāng. Sə tangnakusə wun nə gulo, sə wun nə duk amuna mala Tār wun Bākuli mənana Karban nə Gulo kat ka. Acemənana yi ka, kə ləmdə bəwamuru male, ko aban amətəmbu andə amə'bealbikea.

³⁶ Wu duk amə sən məsəswatər, kəla mənana Tār wun ngga ndanə məsəswatər ka.

*Wu kəa tsəki kəbwa cau
arəi dāng*

(Matiu 7:1-5)

³⁷ Wu kəa wu sən caubikea, mala abwana dāng, sə wun gbal ka à pà nə sən caubikea ma'wun dāng. Wu kəa bashi abwana dāng, sə à pà nə bashia wun gbal dāng. Wu twalbani, sə à nə twala wun bəni.

³⁸ Wu pā, sə à nə pà wun gbal. Kārè məboarne mənana à pàrrí, sə à dəkəri kə sukki ka, nda à

nè soləa wun ngga. Acemənana tasau mana wu kārəia abwana nēi ka, kə nda à nè kārəa wun nēi ka.

³⁹ Yesu nyare nea wia mənīa yì kanīcau ka:

Nte nè gandə bwalì nte gara le? Yia kəm ngga à pà nè kpa a tūli re?†

⁴⁰ Mə'eauləki gīr ka kútí maləm male dāng. Sə bwa mənana à kanənì wī gīr pepè ka, nè pa kəla maləm male.‡

⁴¹ Palang sə məsəo ueo arə kəkar mənana a məsə bio ka, sə a tsəkiro arə gbəlang nggun mənana a mò yì məsəu ka dāng?

⁴² Palang sə awu nə ne mə'eambo ama, <<Mə'eambəam, came mə pyaupo kəkar mənana a məsəo ka,>> yì mənana a gandə sən gbəlang nggun mana a mò yì məsəu raka? We mə'swarki bāmuru! Pusə gbəlang nggun mənana a məsəo ka peatu, sə a nə gandə sənban pepè mənana a nə pyau kəkar mənana a məsə bio ka.

*À kə sùrə nggun arə bəle
(Matiu 7:16-20; 12:33-35)*

⁴³ Nggun məboarne pà nè pusə bəle məbane dāng. Sə nggun məbane pà nè pusə bəle məboarne gbal dāng.

⁴⁴ Koya nggun ngga à kə sùrəi arə bəle. Abwana kə tūki bəla-vwari arə nggun-zwe dāng, ko bəla-nbāu abaləa ankwarki dāng.

⁴⁵ Bwa məboarne ka, məboarne mənana lūmsə babumi ka, nda kə puro a kúni ka. Sə bwa məbane ka kə pusə məbane mənana lūmsə

† **6:39 6:39** Balli gbal aba: Mat 15:14. ‡ **6:40 6:40** Balli gbal aba: Mat 10:24,25; Yoh 13:16; 15:20.

ɓabumi ka. Gír mənana lùmsə ɓabum ɓwa ka, nda kə pur a kúni ka.§

*Kanicau arə aməba bari
(Matiu 7:24-27)*

⁴⁶ Ace mana sə wu kə tunəam ama, <<Mətalabangno, Mətalabangno,>> sə wu kə pak gír mənana ən bangga wun ngga dāng?

⁴⁷ ʔwa mənana kə yiu abanam, kə kwakikiri arə cau mem, sə kə tsəi aba túró ka, mə nə ləmdəa wun lang sə ɓwe pa.

⁴⁸ Yi ka, nda kəla ɓwa mənana nə ɓak ɓala male ka, təm tūli məlime, sə kwakita kusəbǎ amur tali. Lang mūr longna yiu akiban ngga, mūrɓangna yi wal ɓǎ man, sə ko dəurə dang, acemənana à kwákítè amur tali.

⁴⁹ Sə ɓwa mənana ok cau mem sə tsəi aba túró raka, nda kəla ɓwa mənana ɓak ɓala amur sala, ko təm kusəi raka. Lang mūrɓangna yi wal mənía yi ɓala ka, kara ɓala kanggia kpa gbərərəm.

7

*Gūliarəu mala ɓwaməgule soje
(Matiu 8:5-13)*

¹ Lang Yesu maləna banggi abwana amənia yi acau ka, pələa kutio o a Kapanahum.

² Aba mənía yi la ka guro mala ɓe ɓwaməgule soje mala amə Roma, mənana earkiyi ace raka, nongkwánó yi bwal kun-lú.

³ Sə lang ɓwaməgule soje man ok ce Yesu, túr abwana-məgule mala amə Yahudi a baní,

§ 6:45 6:45 Balli gbal aba: Mat 12:33,34.

bəà zəmbi wi bə yiu bə yi twali guro male ban rəkwana.

⁴ À yiu a ban Yesu à yì zəmbi wi nə bəbumia mwashat ama, <<Mənia yì bwa ka boaro wu bwali wi kām!

⁵ Yì ka, kə earce nzali ma'səm, dəm ngga bakka səm Ndakpapi.>>

⁶ Yesu pələa bwal njargula aban ká andəia.

Gbàshìná ban bala ka, bʷaməgule soje man túr agyjam male bəà ne Yesu ama, <<Mətalabangŋo, kəa pè bəmuro tanni dāng, acemənana ən kārəa wu kutio a bala mem dāng.

⁷ Sə ən səni ka ən kārəa mə nə ká a bano dāng. Bangcau àkə ban mənana a ndakam ngga, sə guro mem nə kum rəcandəa.

⁸ Acemənana mim nə bəmúràm ngga, mə nda abata bwa, nə asoje a batam. Bə ən ne man ama, <O> ka, nə ká, sə bə ən ne bwa mənəo ama, <Yiu> ka, nə yiu gbal. Bə ən ne guro mem ama, <Pak mənəia ka> nə pè.>>

⁹ Lang Yesu ok man yì cau ka, ndali kərkér, pələ rəi aban bʷabundəa mənana à kə yiu atè ka, nea wia ama, <<Ən nggə na wun, ən malaká kum gūliarəu məgule ulang man aba nzali Isərayila dāng!>>

¹⁰ Lang abwana mənana à túriá à nyarəna a bala ka, à kya kum guro man, rəi bāng.

Yesu loasə lú-muna mala mā-lú

¹¹ A nzəmi bəti ka, Yesu o a la mənana à tunəki ama Nayi ka. Alaggana male andə abʷabundəa kərkér o atè.

¹² Lang gbàshìnà kun la ka, à je andə ahea bʋana mənana à twaləna lú-məlagga à nè nggə purni ka. Yì lú ka ndà kə muna-bʋabura mwashat a bu nggè. Sə nggè ka mā-lú na. Bʋabunda pas mənana a le ka à puro atè.

¹³ Lang Mətalabangŋo sən bʋama man ngga, məsəswatər male bwali, pələa ne wi ama, <<Ce a bʋa dāng!>>

¹⁴ Pələa kutio tsək bui arə kal-lú. Amə twal lú pələa à cam gəs. Sə Yesu na ama, <<Lagga, ən nggə no ama wu lo!>>

¹⁵ Lú kara lo dum nə do, tita nacau, pələa Yesu nyesəi pe nggè.

¹⁶ Ko yan ngga gir nî karmuri, pələa à bʋangsə Bakuili, à kə na ama, <<Bè məbangnəa mēgule pusəna rəi aban səm. Bakuili yina ace amsə abʋana male!>>

¹⁷ Cau mala gir mənəia Yesu pe ka, akiban aba nzali Yahudi andə acili alá mənana à kàri banì ka.

*Yohana Məbatisəma turban atə Yesu
(Matiu 11:2-19)*

¹⁸ Alaggana mala Yohana yi banggi wi agir mənana kat Yesu pea ka. Pələa Yohana tunə abʋana bari ateà,

¹⁹ sə tasəia aban Mətalabangŋo bəa kya dī ama, <<A nda Kərəsti Mə'amsəban, mənana səm nggə kundə ka le, ko bə səm kundə bebwa dāng?>>

²⁰ Lang abʋana man yina aban Yesu ka, à yì na ama, <<Yohana Məbatisəma túr səm a bano, bə səm yì dío ama, <A nda Kərəsti Mə'amsəban mənana səm nggə kundə ka le, ko bə səm kundə bebwa dāng?> >>

21 Àkè banì Yesu twalia abwana pas ban akwánó andə arəpangŋa malea, pusəki akukwar arə abwana, sə mən məsə ante.

22 Pələa ne abwana mənana Yohana túriá ka ama, <<Wu nyare wu kya banggi Yohana agir mənana wu sən andə mənana wu ok ka. Ante kə sənban, aman à gbakəri a kusəia ka à lo à kə gya, aməkwánó-dakali ka à kə twalia wia ban dakali malea, aməkir'ara kə okban, à kə loasə alú, sə Cau Amsəban ngga à kə hamnəi a ban amə'tər.*

23 Bwa mənana makgir cau mem raka ndanə tsəkbə mala Bakuli!>>

24 Anzəm o mala abwana mənana Yohana túriá ka, Yesu tita nea bwapəndəa acau amur Yohana ama, <<Lang wu puro wu wari a ban Yohana aba pədanban a njenza ka, mana gir nì nda wu waria sənə? Ndərdangŋa mənana gung kə dəurəki ka nda le? Awo!

25 Sə bə nda raka, mana wu waria sənə? Bə bwa na mənana makki adaura məboarne arəi ka le? Awo! Abwana mənana à makkiyi adaura məboarne sə à nda aba banboarna mala kume ka, à nda malea a palta.

26 Sə mana wu waria sənə? Məbangnəa mala Bakuli na le? E, ən nggə na wun, yi ka, kúti məbangnəa mala Bakuli.

27 Yohana nda bwa mənana Maləmce bangcau amurí ama:

<< <Mə nə tasə məturonjar mem

bə ako damba,

mənana nə giləkiyo njargula

sə a nə yiu ka.>†

* 7:22 7:22 Balli gbal aba: Isha 35:5,6; 61:1. † 7:27 7:27 Balli gbal aba: Mal 3:1.

28 Òn nggə na wun, abalə abwana mənana kat à bəlia a banza man ngga, kəbwa pà kàm kúti Yohana nə gulo dāng. Səama bwa mənana nda məkyauwe kat abata Domurəm mala Bakuli ka ndanə gulo kúti.>>

29 Bwapəndəa kat, ko nggearə amə'ak boalo-cemi, lang à oangŋa cau mala Yesu ka, à ear kat ama, njargula mala Bakuli ka məboarne na, acemənana Yohana nə pakkia wia batisəma.

30 Sə amə Farisi andə amaləm nggurcau ka à ginə kàné mala Bakuli mənana acea ka, acemənana à binə ama bə Yohana bə kəa pakkia wia batisəma dāng.‡

31 Yesu lidəmba nə cau ama:

Arə man sə mə nə kàni abwana mənana a nza man ngga? À nda kəla mana?

32 À nda kəla amuna mənana à do a kun limo, à kə akia rəia cau ama:

<<Səm twangga wun ntetu,
sə wu ta'nggwam dāng;
səm tuka wun nggyal bua-lú,
sə wu bua dāng!>>

33 Yohana Məbatisəma ka yiu kə li ndəmo dāng, kə nu mür-anap dāng. Sə wu na ama, <<Ndanə kukwar atè.>>

34 Muna mala Bwa yiu kə li, kə nu, nyare wu na ama, <<Wu sən nggea mə'ligula, mə nukiagir, gyajam mala amə'ak boalo-cemi andə <amə'caubikea.> >>

35 Kat andə amani ka sələe mala Bakuli ka, yi ləmdə rəi məsəcau na abalə atúró mala abwana mənana à é ka.

‡ 7:30 7:29-30 Balli gbal aba: Mat 21:32; Luk 3:12.

*Yesu a bala mala Shiman
bwa Farisi*

³⁶ Bè bwa abalə amə Farisi tunə Yesu arə girлина pwarikpəra. Pələa Yesu wari a bala mala bwa Farisi man kya do aban li.

³⁷ A là mənə ka bè bwama nda kam mənana à sùrəi nə do aba caubikea, mā-gyatarəu na ka. Lang ok ama Yesu nda ban li a bala mala bwa Farisi ka, yiu nə muna-dù mə'boarjamni mana à lumsəi nə mùrú mə'rəmboarne, mana kùrè candə ka.

³⁸ Yiu yi kùndə nə ban akusə Yesu a nzəmi, sə kə bua; liu anzəm kusə Yesu nə mərəm, esəkia nə nyang múrí, sə kùria arəi nə abui; camarə jeki akusə Yesu tütù nə mburkuni, sə kə hasəia nə mùrú mə'rəmboarne.§

³⁹ Bwa Farisi mənana tunə Yesu arə girлина ka sən mənəia ka. Pələa na nə babumi ama, <<Bè bwa man ngga məbangnəa mala Bakuli na ka, bə sùrənà rə bwa mənana jekiyi rəi, sə koya ulang bwama nda man ngga, acemənana mə'caubikea na.>>

⁴⁰ Yesu eari wi ama, <<Shiman, mə ndanə cau mənana mə nə no ka.>>

Pələa pe eare ama, <<Nam ce, Maləm.>>

⁴¹ Yesu ne wi ama, <<Bè bwa kə kpata abwana bari tangna. Bwa mwashat ka ak məsəboalo gbəman-tongno, sə bebwa ka lumi-tongno nda ak ka.

⁴² Yia kəm ngga à gandə mbwe ka tangna man dang. Məpa-tangna pələa twalia wia ban mənə yì atangna ka. Sə ado ka yana abaləia nə earce nə kutibani?>>

§ 7:38 7:38 Balli gbal aba: Mat 26:7; Mar 14:3; Yoh 12:3.

⁴³ Shiman eari wi ama, <<A sәне mem ngga bwa mənana tangna male kpəm sə à twali wi banì ka.>>

Yesu ne wi ama, <<Yàwá! A nani pepè.>>

⁴⁴ Pələa pələ rəi a ban bwama man, sə ne Shiman ama, <<A sən mənia yì bwama ka? Ən kutio a bala mo, a pam mur lákkí akusəu dāng. Sə bwama man ngga liupam akusəam nə mərəm male. Sə kə esəkia nə nyang muri.

⁴⁵ A gingsəam nə nu kunam dāng, sə mənia yì bwama ka, kutio mem məni dār ka, ko auləa tù kúni arə nu ka kusəam dāng.

⁴⁶ A hasəam mùrú a bamuram dāng, sə yì ka, hasəam mùrú mərəmboarne arə akusəam.

⁴⁷ Ace mani ka, ən nggə banggo, earcearəu male mana gul kpəm ngga, ləmdə ama, acaubikea məgule male ka à twaləni wi bania kat. Sə bwa mənana à twali wi banì bəti ka, earcearəu male gbal ka nda bəti.>>

⁴⁸ Yesu pələa ne bwama mənə ka ama, <<À twaləno ban acaubikea mo.>>

⁴⁹ Acili abwana mənana a ban li ka, a tita nea rəia ama, <<Man yì bwa ka nda yana, mənana kə gandə twalban caubikea ka?>>

⁵⁰ Pələa Yesu ne bwama mənə ama, <<Pabamuru mô amsəno; o atà dorəpwala mô.>>

8

*Amaməna mana à pe Yesu
gbasha ka*

¹ Tù anzəm man ngga Yesu gya arə alá məgulke andə amuna-là dāngdāng aban hamnə

Cau Amsəban mala Domurəm mala Bakuli. Alaggana male man lum-nong-ɓari ka, à nda atè.

²* Abea maməna mənana à pusə akukwar arəia sə à twalia wia ban arəkwana ka, à nda gbal atè. Amənia yì amaməna ka à nda ka Maryamu (mənana à tunəki ama Bwa Magdala), mana à pusə akukwar tongno-nong-ɓari arəi ka,

³ andə Joana mālá Kuza, mənana kə denyi nə ɓala mala Murəm Hirədus ka, sə Suzana andə acilia pas. À kə pakki Yesu andə alaggana male gbashə nə agirkuma malea.

Kanicau arə məbeale
(Matiu 13:1-9)

⁴ Lang ɓwabundəa na arə ramba sə aɓwana na rə purkio arə alá dāngdāng aban yiu aban Yesu ka, Yesu pələa nea wia mənəia yì kanicau ka:

⁵ Bè mə'rya wari a ɓeale. Nda ban kok məsəbeale ka, abea sukkio amur njargula. Aɓwana parkia a ɓakusəia sə amuna-nyal mana a kùli ka à yì tarkia.

⁶ Abea sukkio amur tali, lang à purna ka kara à ime, acemənana à kum banpwala dāng.

⁷ Aman sukkio abalə azwe, sə à gulo andəia ka, kara zwe sorəkia.

⁸ Sə aman ngga à sukkio amur nzali məboarne. À puro, à gulo, à kya ɓəla, koməyenani ka pusə ɓəle kùtì mənana à ɓeali ka kusə gbəman.

Yesu banghəna mənəia yì cau ka, pələa loasə gi na ama, <<Bwa mənana ndanə kir okban ngga ɓə ō.>>

* 8:2 8:2 Balli gbal aba: Mat 27:55,56; Mar 15:40,41; Luk 23:49.

*Yesu mængi bá kanicau mala mabeale
(Matiu 13:10-12,18-23; Markus 4:13-20; 13:18-23)*

⁹ Alaggana mala Yesu dí ama, mana nda bá mənía yì kanicau ka.

¹⁰ Pələa nea wia ama:

Wun ngga à pana wun sùrè gir bá səmbərəa mala Domurəm mala Bakuli. Sə mala acili abwana ka, ən nggə nea wia nə kanicau ace mənana bəà lùmsə cau bá Maləmce mənana ama:

<<À nè soa məsəia,
sə à pà nè sən kəgìr dāng;

À nè kwaki kiria aban okban,
sə ce pà nè kpakia wia dāng.>>†

¹¹ Mənia ka ndà bá man yì kanicau:
Məsəbeale ka nda cau mala Bakuli.

¹² Aməsəbeale mənana à kpa mur njargula ka, à nda ka abwana mənana à ǒ, sə Shetan yiu yì pwan cau mənana a babumia ka, ace mənana bəà kəa pà bamuria bəà kum àwá ka dāng.

¹³ Amənana à kpa amur tali ka, à nda ka abwana mənana à ok cau ka, à é nə bumpwasəa, sə cau kum kutio a babumia dāng. Pabamuru malea ka bāni sau dāng, pwari kārəkiban yiu ka kara à kpa.

¹⁴ Aməsəbeale mənana à kpa abalə azwe ka, à nda ka abwana mənana à ak cau mala Bakuli, sə nənzəməò ka adenyicau mala dobanza andə alta kume, sə bumpina arə kum banboarnado mala gír banza, yì tsəia ko à bəl dāng.

† 8:10 8:10 Balli gbal aba: Isha 6:9.

¹⁵ Sə aməsəbeale mənana a nzali məboarne ka, à nda ka abwana mənana à ok cau sə à bwali nə babum məboarne məbafoe ka. À lidəm̄ba aba gandər̄eu, sə cau pusə bealu məboarne abaləia.

Kanicau arə pitəla
(Markus 4:21-25)

¹⁶ Bwa pà nə tsək bəsa a pitəla sə nə kùmsəi wi nkenye amurí, ko nə oasəi a tətə gado dāng. Nə gyari a kùli ace abwana mənana à nə kútí ka bəà sən táləban.‡

¹⁷ Kəgír pà kām a səmbərəa mənana à pà nə pusə ce raka, sə kəgír pà kām mənana à nə gír ce, mənana à pà nə súrəi ko tē pà nə pur raka.§

¹⁸ Wu tsəkiru arə gír mənana wu kə ok ka. Bwa mənana ndanəi ka, à nə tsəki wi bə amurí. Sə bwa mənana pənəi raka, ko mənana kə sən̄i kəla ndanəi ka, à nə é arəi.*

Nggea Yesu andə amə'eambi
(Matiu 12:46-50; Markus 3:31-35)

¹⁹ Pələa nggea Yesu andə amə'eambi yiu a baní, sə ace làkkì mala abwana ka à bwal bani dāng.

²⁰ Pələa bəbwa ne Yesu ama, <<Nggo andə amə'eambo ka, à nda ban came a nza, à kə earce sən̄o.>>

²¹ Yesu nea wia ama, <<Nggem andə amə'eambam ngga, à nda ka b̄wana mənana à kə ok cau mala B̄akuli sə à kə tsəi aba t̄uró ka.>>

Yesu tamsə nggea gung
(Matiu 8:23-27; Markus 4:35-41)

‡ **8:16 8:16** Balli gbal aba: Mat 5:15; Luk 11:33. § **8:17 8:17** Balli gbal aba: Mat 10:26; Luk 12:2. * **8:18 8:18** Balli gbal aba: Mat 25:29; Luk 19:26.

²² A bè pwari mwashat Yesu ne alaggana male ama, <<Wu fani sàm nè eauwe a bè nkaring nggeamùr.>> Pələa à eauwe a waru aban ká.

²³ À nda rə o ka, Yesu koa ntulo. Kara nggea gung məcandəe longnəna bua a nggeamùr, bó kongsəna waru. Yia ka à nda aba nggea tanni mægule.

²⁴ Alaggana wario à kya loasəki a ntulo ama, <<Bwamægule, Bwamægule, sàm ndo sàm nè ko!>>

Yesu lo pələa sà arə gung andə mur mənana gung kə loasəki ka. Kara gung kur kəkəs, ban nyare pwal dəong.

²⁵ Yesu pələa dī alaggana male ama, <<Gūliarəui ma'wun nda ke?>>

Bangciu pakkia wia, à ndali pələa à dī rəarəia ama, <<Ya bwa nda man, mənana sa arə gung andə mur, pələa à oki wi ka!>>

*Yesu pusə kukwar arə bebwa
(Matiu 8:28-34; Markus 5:1-20)*

²⁶ Yesu andə alaggana male samsəa à yàllī nggeamùr Galili à kya kpasha a bu-nzali mala amə Gerasin.

²⁷ Lang Yesu nè eauwe a nza ka, kara bè bwabura ndya, mənana ndanə akukwar arəi ka. Bwabure pur aməno yì la ka. Bwabure ka banì sauwuna oasə agir-nggūrəu arəi dāng, sə dukiyi a bala dāng, akiyi rəi abalə abembe.

²⁸ Lang nè sən Yesu ka, kara mak'zwalo bāng-bāng, yì kpa a bədəmbi, loasə gi kərkər ama, <<Mana ən pakko, Yesu, Muna mala Bakuli mana Karban kat ka? Ən nggə zəmbo, kəa pam tanni dāng!>>

29 Ne anggo acemənana Yesu anghəna damba sārənà amənia yì akukwar ka bəà purî rə mənìa yì bwa ka. Kusə pas ka abangho məbane man kə lo arəi. Sə kat andə amani ama abwana nə taka akusəi andə abui nə anko andə ansolo, sə à nə tamsə abwana bəà yállí ka, nə kasəki ansolo, nə bungia anko. Pələa akukwar nə um nəi a babondo.

30 Yesu dī ama, <<Lùlləò a mana?>>

Pələa eare ama, <<Lulləam nda Pas.>> Bang anggo acemənana akukwar pas sə à kùtí a rəi.

31 Akukwar nì camarə zəmbi Yesu ama bə kəa tasəia aba tūli-tàtəkətè†, yì tūli-bəsa dāng.

32 A girəi bania anggo ka, nggea domwan mala atəmbərəm-bala ndakam, aban likiali a bum-nkono. Akukwar nì zəmbi Yesu ama bə earia wia bəà kya kutio arə atəmbərəm-bala mənə, pələa earia wia bəà kyane.

33 Lang akukwar purî rə mənìa yì bwa ka, à kya kutio arə atəmbərəm-bala. Kara domwan man kat gîbî nə mire a pal nkono à kya bunno a kun gwanyî mə'dāhre, à sukkio aba anggeamùr, à ko kat à wu mbətəp.

34 Lang amə'yál atəmbərəm-bala sən gîr mənana kumban ngga, à sarəa mire aban o, à kya bangce a la andə acilia ban aba bu-nzali mənə.

35 Bwabunda puro aban ká sən gîr mənana kumban ngga. Lang à yina a ban Yesu ka, à yì kum mənìa yì bwa mənana akukwar purî rəi ka, aban do a badəm Yesu nə agir-nggürəu arəi,

† 8:31 8:31 tūli-tàtəkətè: Tūli mənana lime male ka masələate pà kàm dāng. Nda ban mənana à kə kasə kun akukwar kam à kə pea wia tanni ka.

ɔenyicaɯ male nyarəna arəi, sə ɔangciu pakkia wia.

³⁶ Abwana mənə à sən gir nî nə məsəia ka, à kanî abwana ce pusəo mənana à pusə akukwar arə mənə yì ɔwa ka.

³⁷ Bwabunda mənana kat a bu-nzali mənə mala amə Gerasin ngga, à zəmbi Yesu ama ɔə upi nzali malea, acemənana ɔangciu pakkia wia kərkər.

Lang Yesu eauwe a waru, nə nyare nə o ka,

³⁸ ɔwa mənana akukwar purî rəi ka zəmbi wi ama, nə o atè. Sə Yesu ɔinə, ne wi ama,

³⁹ <<Nyare a la ma'wun kya na ce nggea gir mægule mənana Bakuli pakko wi ka.>>

Pələa mənə yì ɔwa ka nyare o a la malea, camarə ɔang ce gir mənana Yesu pakki wi ka.

Muna Jarus andə bwama

mə rəkwana

(Matiu 9:18-26; Markus 5:21-43)

⁴⁰ Lang Yesu nyarəna ka, ɔwabundəa gingsəi, acemənana à nda ban kundəe.

⁴¹ Pələa beɔwa, lùlləi ama Jarus, ɔwamægule mala Ndakpapi, yiu yì kpa a ɔadəm Yesu, kə ɔuakia rəi ama ɔə yiu atè a ɔala male,

⁴² acemənana kə məɔoarnsarile mwashaɔ ɔəɔə, mənana ndanə apələa lum-nong-ɔari ka, kúni malanə kúmsəó.

Yesu ɔwaləna njargula aban ká, ɔwabundəa mənana lo atè ka nggiki kərkər.

⁴³ Bə ɔwama nda abaləia, mənana pak apələa lum-nong-ɔari nkila na aban sukkio arəi. Mal girkuma male a ban amə'sonzəo, sə kəɔwa gandə sonzəe ɔàng.

44 Bwama man kar nə nzəm Yesu, je kun daura male, anggo ka kara sukkio mala nkila male came.

45 Yesu điban ama, <<Yana bwe jem?>>

Koyan ngga na ama ndà dāng. Pələa Bitərus na ama, <<Bwaməgule, bwabundəa kārəio abaləu, sə à kə ramgio, sə a kə điban ama, <Yana bwe jem?>>

46 Sə Yesu ka bang ama, <<Bè bwa jenam, ən sələa, acemənana ən ok rəcandəa puro arəəm.>>

47 Lang bwama man sənəni te ndo nə pur ka, puro rəi kə bəla, yi kpa a badəm Yesu. A bəməsə bwabundəa kat, bang tər gir mana tsəi sə je Yesu, andə kúmó mənana kum rəpwala àkə banì ka.

48 Sə Yesu ne wi ama, <<Boarnsarilem, gūliarəu mô arəəm twaləno ban rəkwana mò, o aba rəpwala.>>

49 Yesu na arə nacau più ka, bəbwa pur nə bala mala Jarus, yi bwaməgule mala Ndakpapi. Yi ne Jarus ama, <<Boarnsarileo pangṇəna lú. Kəa pe Maləm tanni bà dāng.>>

50 Lang Yesu ok ce ka, ne Jarus ama, <<Bangciu bə kəa pakko dāng, we ka tamsə babumo, rə munio nə malâ.>>

51 Lang à yi bwaləna bala mala Jarus ka, Yesu eari kəbwa kutio atè dāng, she kə Bitərus, sə Yohana andə Jemis, sə tár muna andə ngge.

52 Anggo ka bwapəndəa kat à nda rə bua sə à kə keban ace. Yesu nea wia ama, <<Wu kəa bua dāng, muna ka wu dāng, nda a ntulo!>>

53 Kara à oali oalo kyauwikiban, acemənana à sələna ama muna ka wuna.

⁵⁴ Pələa Yesu bwal muna a garabui, sə na ama, <<Munem, lo!>>

⁵⁵ Yiləmi muna kara nyare, sə par bui lo cam nə came. Yesu pələa nea wia ama, bəà pe wi gírlina bə̀ li.

⁵⁶ Atár muna andə ngge ndali kə̀rkə̀r. Pələa Yesu nunkiria, ama bəà kəa ne kə̀bwa ce gír mənana kumban ngga dāng.

9

*Yesu túr alaggana male
lum-nong-bari*

(Matiu 10:5-15; Markus 6:7-13)

¹ Yesu tunə amə'mishan male mənana lum-nong-bari ka, sə pea wia rəcandəa andə gara amur akukwar kat sə bəa twalban rəkwana.

² Pələa tasəia bəa kya hamnə ce Domurəm mala Bakuli, sə bəa twali abwana ban rəkwana.

³* Nea wia ama, <<Wu kəa twal kə̀gír a bu wun ace gya ma'wun dāng. Wu kəa twal gara-gya, ko luru, ko gírlina, ko boalo, ko abea agir-nggūrəu dāng.

⁴ Koya bala wu sulə kam ngga, wu kəa deki balae dāng, she bə wu nyìngnə̀nà le ka.

⁵ Sə bə abwana ak wun raka, bə wun nə nying le ka wu kətəri tú mənana a kusə wun ngga, acemənana bə nakún wun amúrià.>>

⁶ Pələa à lo à ara arə amuna-là aban hamnə Cau Amsəban andə twali abwana ban rəkwana a koya ban.

* **9:3 9:3** Balli gbal aba: Luk 10:4-11; Atúró 13:51.

*Hirədus ndali nə acau
mana oki ka*

(Matiu 14:1-12; Markus 6:14-29)

⁷ Hirədus, murəm Galili ok ce agir mənana à kə pak kat ka, muri zurəì, acemənana abea abwana kə na ama, Yohana nda à loasəi a bembə ka.

⁸ Abea bəwana ka à kə na ama Iliya məbangnəa mala Bakuli nda yi pusərəi ka, nyare abea ka ama, bəkə məbangnəa mala Bakuli mənana a pwarian ngga nda long nə yiləmu ka.

⁹ Hirədus ka bang ama, <<Yohana ka ən tsəa à kasə meali, sə yana bwe nda mənəia dəm ən nggə oki amənəia yia acau amurí ka?>> Pələa alta sən Yesu.

*Yesu li nə abwana á-tongno
(Matiu 14:13-21; Markus 6:30-44; Yohana 6:1-14)*

¹⁰ Lang amə'mishan nyarəna ka, à yì banggi Yesu agir mənana kat à pak ka. Pələa umia, yia nəmurəia, a bə la mənana à kə tunəi ama Beseda ka.

¹¹ Bwabunda ok ce, kara à pwan rəia à o atè. Yesu gingsəia, sə nea wia cau amur Domurəm mala Bakuli, sə abwana mənana à yiu sə à nda aba rəkwana ka, twalia wia ban arəkwana malea.

¹² Lang pwari mala nə kpa ka, alaggana mala Yesu man lum-nong-bari ka, à sungŋo a baní à yì ne wi ama, <<Deki bəwabundəa bəa o arə amuna-là, bəa kya alta girlina andə ban nongŋo, acemənana ban mənəia səm ndakam ngga babondo na.>>

¹³ Sə Yesu ka nea wia ama, <<Wu pea wia girlina bəa li.>>

Pələa à ne Yesu ama, <<Kəgìr mənana səm ndanəi ka, kə bəredi tongno nda andə amənji bari. She bə do ama bə səm kya kur girlina ace bʷabundəa man kat ka.>>

¹⁴ Aburana mənana a banì ka à bwal á-tongno.

Pələa Yesu ne alaggana male ama, <<Wu tsəia bəa do mbop-mbop lumi-tongno-tongno.>>

¹⁵ Anggo sə alaggana tsəia, koyana le ka dum nə do.

¹⁶ Yesu twal abəredi mənina tongno andə anji bari ka, pələa loasə mūrì a kùli pak yàwá, sə bʷanggia, pè alaggana male bəà gaki bʷabundəa.

¹⁷ Yia kat à li à dəmngya. Alaggana pwan cili abʷangine mənana à ueo ka arə azace lum-nong-bari.

*Cau mənana Bitərus na
amur Yesu ka*

(Matiu 16:13-19; Markus 8:27-29)

¹⁸ Bè pwari ndakam Yesu ka nda ban pak hiwi nəmurəì, sə alaggana male yiu atè, pələa dia ama, <<Bʷabunda kə na ama, Mə nda yana?>>

¹⁹ À eari wi ama, <<Abea bʷana ama a nda Yohana Məbatisəma, abea ka ama a nda Iliya, məbangnəa mala Bakuli, sə abea ka ama a nda bə məbangnəa mala Bakuli atà mənana a pwarian ngga, mənana nyare yiu nə yiləmu ka.>>†

²⁰ Yesu nyare dia ama, <<Sə wun, a banghe ma'wun ngga, mə nda yana?>>

Bitərus eare ama, <<A nda Kərəsti‡ Mə'amsəban mənana Bakuli turi ka.>>§

† **9:19 9:19** Balli gbal aba: Mat 14:1,2; Mar 6:14,15; Luk 9:7-8.

‡ **9:20 9:20** Kərəsti: Ko <<Mezaya.>> § **9:20 9:20** Balli gbal aba: Yoh 6:68,69.

Yesu na ce tanni andə lú male
(Matiu 16:20-28; Markus 8:30--9:1)

²¹ Yesu nunkiria nə rəcandəa ama, bəa kəa ne kəbwa dāng.

²² Pələa na ama, <<Duməna púp Muna mala Bwa nə kum tanni arə agir pas, sə akapana, andə agbani pəris, andə amaləm Nggurcau ka à nə binəi. À nə wal-luí, sə aba təruià nongho ka nə lo nə yiləmu.>>

²³ Pələa nea abwana kat ama, <<Bwa mənana kat kə earce yiu atəm ngga, nə binə bamúri,* nə twal nggun-gangndəi male ko aya pwari ka nə kpatam.

²⁴ Bwa mənana kə earce amsə yiləmi ka, nə dʋanyibanì, sə bwa mənana turta yiləmi acem ngga, nə amsəi.†

²⁵ Mana gir nì nə purì bwa yi mənana bə kum banza kat, sə dʋanyì yiləmi ko yiləmi kidiki ka?

²⁶ Bə kəsəkya kə pakki bwa arəəm sə arə cau mem ngga, kəsəkya nə pakki Muna mala Bwa arəi, a pwari mənana nə yiu nəi, aba boarbwa male andə boarbwa mala Tárrí andə mala aməturonjar məfele ka.‡

²⁷ Ən nggə bangga wun məsəcau, abea bwana mənana à nda ban came kani ka, à pà nə wu dāng, she bəə sənəna Domurəm mala Bakuli ka.>>

Nggafirəu mala Yesu
(Matiu 17:1-8; Markus 9:2-8)

* **9:23 9:23** nə binə bamúri: Ko <<nə bürəce bamúri.>> † **9:24 9:24** Balli gbal aba: Mat 10:39; Luk 17:33; Yoh 12:25. ‡ **9:26 9:26** Balli gbal aba: Mar 8:38.

28 § Kəla anzəm nongŋo tongno-nong-tàrú, mənana Yesu nakiyi acau man ngga, tunə Bitərus andə Yohana andə Jemis, pələa à eauwe amur be nkono ace pak hiwi.

29 Lang nda rə pak hiwi ka, baməsəi twalo nggadi, sə agir-nggūrəu male ka à pwasə tyal-tyal, kəla linzama mala tǎlaban.

30 Kara abwana bari, Musa andə Iliya yiu, à kə nacau nəi.

31 À pusə rəia aba boarbwa mala kùli, aban nacau andə Yesu. À bang cau amur lú male, mənana nə yia lùmsəo a Urəshalima ka.

32 Sə Bitərus andə abi ka à kongŋa malea a nggea ntulo. Lang məsəia nə sa ka, à sən boarbwa mala Yesu andə abwana mənəia bari aban came andəi ka.

33 Lang amənia yì abwana nda ban nying Yesu à nə o ka, Bitərus pələa ne wi ama, <<Bwaməgule, ndanə boaro mənana səm nda kani ka. Səm nə gilə agumli tǎrú, mwashat ka nda aceo, mwashat ace Musa, sə mənəia mwashat ka nda ace Iliya.>> Sə yì ka, sùrə cau mənana nakiyi ka dǎng.

34 Nda aban nacau più ka, pərbang suləo gír mǔrià, pələa bangciu pakkia wia mənana pərbang yì gír mǔrià ka.

35 Gí Bakuli pur nə bá pərbang na ama, <<Mənəia ka Munem na, nda mənana ən tarri ka, wu kwaki kir wun arəi.>>*

36 Lang giu nanacau ka, kara à sən Yesu nəmuri. Alaggana man bwal ce arəarəia, à ne

§ 9:28 9:28 Balli gbal aba: 2Bit 1:17,18. * 9:35 9:35 Balli gbal aba: Isha 42:1; Mat 3:17; 12:18; Mar 1:11; Luk 3:22.

kəbwa ce gir mənana à sən abalə anongge ka dāng.

*Yesu pusə kukwar arə muna
(Matiu 17:14-18; Markus 9:14-27)*

³⁷ Ban fana ka, lang Yesu andə alaggana mənɪa tārú sùlənì mūr nkono ka, bʷabundəa yiu rambəa a ban Yesu.

³⁸ Bè bwa aba bʷabundəa loasə gì ama, <<Maləm! Ən nggə zəmbo, bʷamur munem, nda kə munem mwashat!

³⁹ Bè bangɲo məbɛne kə lo à rəì, sə kə tsəì kə yasələban nə mak'zwalo bāng-bāng. Kə turi aba dəurəki rəì wak gandəa ntāra nè gupɪ a kúni. Kani lo arəì anggo, pà nè eare nè nyi dāng she bə sokkina te pà nī tanni kərker ka.

⁴⁰ Ən zəmɪ alaggana mô bəà pusəì, sə à gandəi dāng.>>

⁴¹ Sə Yesu pələia wia ama, <<Wun a nza man ngga wu nda wu pak murcandəa sə wu dʷanyi pabamuru a ban 'Bakuli ka! Banem nè sau lang aban do sənəa wun sə wun nè kàni pak bə kəgìr? Nə ngga ká a ya pwari sə mə nə nggə twal gandərəu nə wun?>> Pələa ne bʷabure ama, <<Yinə munio kani.>>

⁴² Lang muna longɲəna aban yiu ka, kara kukwar loasəi gwarri a nzali, turi aba məbulbul mə'kərker nì. Pələa Yesu pyau kukwar, kukwar purì rə muna, sə Yesu nyesəì pè tárri.

⁴³ Yia kat ka à ndali nə gulo mala rəcandəa mala 'Bakuli.

*Yesu na ce lú male dəm
(Matiu 17:22-23; Markus 9:30-32)*

Lang bwabundëa kat nda rə ndali nə agir mənana Yesu pè ka, ne alaggana male ama,

⁴⁴ <<Wu kwaki kir wun arə cau mənana mə nə bangga wun ado ka: Muna mala Bwa ka à ndo à nè me a babù abwana aməbinə məsəi.>>

⁴⁵ Sə alaggana ka à sùrə bá mənə yì cau ka dāng. Ceì səmbərəia wia à gandə bwalte dāng, sə bangciu pakkia wia bəa dī amurí.

Yana nda bwaməgule kat?

(Matiu 18:1-5; Markus 9:33-37)

⁴⁶ Makgír lo abalə alaggana mala Yesu amur koyana abaləia nda bwaməgule kat.

⁴⁷ Yesu sùrənà denyicau malea, pələa loasə bə muna tamsəi a nkanggari,[†]

⁴⁸ sə nea wia ama, <<Koyana sə bə ak muna kəla mənə ace lulləam ngga, anghənam, sə bwa mənana em ngga, anghəna Tárrám mənana tasəam ngga. Bwa mənana kutibanì kat a nongsəmúrû abalə wun ngga, nda bwaməgule ma'wun kat.>>

Bwa mana cambia wun a nggaro raka ma'wun na

(Markus 9:38-40)

⁴⁹ Pələa Yohana ne wi ama, <<Bwaməgule, səm sən bəbwa aban pusə akukwar nə lulləò sə səm ne wi bə came, bə kəa pè dāng, acemənana pà abalə səm dāng.>>

⁵⁰ Yesu ne wi ama, <<Wu kəa tamsəi dāng, bwa mənana pà a nggaro nə wun raka, ma'wun na.>>

Amə Samariya binə ak Yesu

[†] 9:47 9:47 Balli gbal aba: Mat 10:40; Luk 10:16; Yoh 13:20.

51 Lang pwari mənana Yesu nə nyarni aban o a kùli gbashìnà ka, Yesu tsək muri aban ká a Urəshalima.

52 Pələa tasə amə'na-túrbân à aki dəmba aban ká a bə muna-là mala amə Samariya bəà kya giləki ban-suləo.

53 Sə abwana mala mənə yì muna-là ka à gingsəi dāng, acemənana yì ka, tsək muri aban ká nə Urəshalima.

54 Alaggana male, Jemis andə Yohana, à sənì anggo ka pələa à dīban ama, <<Mətalabangŋo, bə səm tunə bəsa a kùli bə yì pisə abwana mənìa ka le?>>‡

55 Yesu pələ rəi sà arə Jemis andə Yohana.

56 Pələa à kutio à o a bə muna-là.

*Aməkpata Yesu nə mburkun
(Markus 8:19-22)*

57 À nda ban ká a njargula ka, bəbwa ne Yesu ama, <<Mə nə kpato ko ayaban a nə ká kàm ngga.>>

58 Yesu ne wi ama, <<Amə'nzəgban ngga à ndanə atūli malea, sə amuna-nyal mənana a kùli ka à ndanə anda, sə Muna mala Bwa ka pànə ban mənana nə usələ kam ngga dāng.>>

59 Pələa ne bəbwa ama, <<Yiu atəm.>> Sə bwe ne wi ama, <<Mətalabangŋo, cam peatu, mə kya tsəkban tárrám.>>

60 Yesu ne wi ama, <<Deki alú bəa tsək alú malea, sə we ka kyane kya hamnə Domurəm mala Bakuli.>>

‡ 9:54 9:54 Balli gbal aba: 2Amur 1:9-16.

⁶¹ Nyare beɓwa bang ama, <<Mə nə kpato, Mətalabangŋo, səama cam peatu mə nyare mə kya tsək aməbala mem a ndà.>>§

⁶² Yesu ne wi ama, <<Bwa mənana nda ban rya nə andá, sə kə kar məsəi a nzəmi ka, kārəa nə kum Domurəm mala Bakuli dāng.>>

10

*Yesu túr aməkpate lumi
tongno-nong-bari
nə məsəi bari*

¹ Anzəm mənía ka, Mətalabangŋo twal abea ɓwana lumi-tongno-nong-bari nə məsəi bari atà aməkpate, sə tasəia bari-bari bəa aki damba o arə alá andə aban mənana yì ka, nə ká kam ngga.

² Nea wia ama:

Túró pwan gir ɓaban ngga ndakam kàrkər, sə amətúró ka à làkkì dāng. Ace mani ka, wu zəmbi Mətala ɓaban bə tasə amətúró a ɓaban.*

³ Wu kyane! Ən nggə tasə wun kəla amuna-nzur aɓalə anvwa-bondo.†

⁴ ‡Wu kəa twal boalo, ko luru gya, ko ankura, a bu wun dāng, sə wu kəa makki kəɓwa kún a njargula dāng.

⁵ Ko ya ɓala na wu kútí kam ngga, wu tite nə na ama, <<Bə dorəpwala suləo a ɓala man.>>

⁶ Bə mə'earce dorəpwala na a ɓalae ka, makkun ma'wun bə do amurí. Sə bə pà kàm raka, makkun ma'wun bə nyare atà wun.

§ 9:61 9:61 Balli gbal aɓa: 1Amur 19:20. * 10:2 10:2 Balli gbal aɓa: Mat 9:37. † 10:3 10:3 Balli gbal aɓa: Mat 10:16. ‡ 10:4 10:4 Balli gbal aɓa: Mat 10:7-14; Mar 6:8-11; Luk 9:3-5.

⁷ Wu do a balae, wu li, wu nu koya gir à pà wun kam ngga, acemənana mətúró ka boaro bə kum tangnakusəi. Wu kəa wu turkio arə abala d̄ang. §

⁸ Bə ya là wu kútí kam, sə à ak wun ngga, wu li komana à pà wun ngga.

⁹ Wu twalia wia ban arəkwana mənana abanì ka, sə wu nea wia ama, <<Domurəm mala Bakuli yina aban wun tù.>>

¹⁰ * La mənana wu kútí kam, sə à ak wun raka, wu puro arə akula malea wu na ama,

¹¹ <<Ko nggearə tú la ma'wun mənana a kusə səm ngga, səm nggə kətərikia wuni. Sə wu sələ ama: Domurəm mala Bakuli ka yina aban wun tù!>>

¹² Ən nggə na wun, a pwari bashi ka, bashi mala Bakuli amur mənə yì la ka nə candəe nə kútí mala amə Sodom. †

*Ala mana à earnə
Cau Amsəban raka
(Matiu 11:20-24)*

¹³ Caukwanban nə we, Korazin! Caukwanban ne we gbal Beseda! Bəa agir-ndələki mənana à pakkia abalə wun, à pangnənia a Taya andə Sidon ngga, bə à pwanəna nzali d̄id̄yal, à makkina anggub̄yau keban a rəia, nə t̄ap̄i aba tú. ‡

§ 10:7 10:7 Balli gbal aba: 1Kor 9:14; 1Tim 5:18. * 10:10 10:10 Balli gbal aba: 1Kor 9:14; 1Tim 5:18. † 10:12 10:12 Balli gbal aba: Tite 19:24-28; Mat 11:24; 10:15. ‡ 10:13 10:13 Balli gbal aba: Isha 23:1-8; Ezək 26:1–28:26; Jol 3:4-8; Zak 9:2-4.

14 Gîr'kwanrəu mana nè yiu amur wun a pwari
bashi ka, nè bike nè kùtì mənana nè yiu amur amə
Taya andə amə Sidon ngga.

15 Sə we Kapanahum ngga! A ká səni kəla à
nə loasəo aban ká kùli le? Awo! À nè túrö a nzali
àkə bá tūli-lú!§

16 Wun amə kpatam, bwa mənana kwakikiri
arə wun ngga, nda ban kwakikiri a rəam,
bwa mənana ginə wun ngga, ginənam, sə bwa
mənana ginəam ngga, ginəna Tárrám mənana
tasəam ngga.

*Nyare mala amə kpata Yesu
mana túriá ka*

17 Aməkpata Yesu mənana lumi-tongno-nong-
bari məsəi bari ka à nyar nə bumpwasəa à yiu
à yi na ama, <<Mətalabangŋo, nggearə akukwar
ka à kə oka səm aba lùlləò!>>

18 Pələa Yesu pea wia eare ama, <<Ən sən Shetan
pur a kùli aban kpa kəla li'nzama mala mbulo.

19 Ən pana wun rəcandəa wu parki an'ya andə
agenye sə wu limurəm amur bangŋo mala bi'wun
məbura, kəgîr pà nə kum wun dāng.*

20 Sə ban bə kəa boara wun ama akukwar kə
oka wun dāng, wu pak bumpwasəa ama alullə
wun ngga à gilənia a kùli.>>

*Bum Yesu pwasəo
(Matiu 11:25-27; 13:16-17)*

21 Aməno yi pwari ka, Yesu lùmsə nə bump-
wasəa aba Bangŋo Məfele sə bang ama, <<Ən
bawangəkio we Dâ, Mətala kùli andə nzali,

§ 10:15 10:15 Balli gbal aba: Isha 14:13-15. * 10:19 10:19 Balli
gbal aba: Ang 91:13.

acemənana a səmbərə amənia yì agir ka arə amə'sələe andə amə'súrəe, sə a ləmdəia aban amuna məkəke. E, Dā, mənīa ka nda gir mənana pwəsə bumo ka.>>

22 <<Girbunda kat ka Tárrám nyìngnə̀nəm mia a buam. Kəbwa sùrə koyan nda Muna dāng, she kə Bakuli Tárrú nəmurəi, sə kəbwa pà kām sùrə koyan nda Tárrú dāng, she kə Muni, andə abwana mənana Muni tarkia ama nè ləmdəi abania bəa sùrəi ka.>>†

23 Pələa pələ rəi a ban alaggana male, nea wia zàng ama, <<Aməsəu mənana à kə sən gir mənana wu kə səni ka, à ndanə earmúrú a ban Bakuli!

24 Ən nggə na wun ama, amə'bangnəa mala Bakuli andə amurəma ka, à kə earce ama à nè sən gir mənana wu kə səni ka, sə à kùmô à səni dāng. À kə earce ok cau mənana wu kə oe ka, sə à kùmô à oè dāng!>>

Kanicau arə bwa Samariya bwa məboarne

25 ‡ A bekə pwari ka, bə mə'sələ Nggurcau mala Musa lo nè kārəki Yesu. Pələa dī ama, <<Maləm, mana mə nə pa sə mə nə kum yiləmu mənana málá male pà kām raka?>>

26 Yesu eari wi ama, <<Mana de à giləa aba Nggurcau? Lang sə a kə balli?>>

27 Bwe eare ama, << Earce Bakuli mô nə bəbumo kat, nə yiləmo kat, nə rəcandəa mô

† 10:22 10:22 Balli gbal aba: Yoh 3:35; 10:15. ‡ 10:25 10:25 Balli gbal aba: Mat 22:35-40; Mar 12:28-34.

kat, nə denyicau mò kat>§; sə wu <earce bio məkunbala kəla mənana a earce bamúrò ka.>* >>

²⁸ Yesu eari wi ama, <<A banghəna məsəcau. We ka, pàk anggo, awu nə auwa.>>†

²⁹ Sə yì ka, earce nə ləmdə ama bwarki raka, pələa dī Yesu ama, <<Yana nda biam?>>

³⁰ Yesu ne wi ama:

Bè bwa lo a Urəshalima aban ká Jeriko, kara amə'bəmbəriban kasə a kúni. À swárki wi agir-nggūrəi, à walki ue bəti bə wuna, sə à o à deki.

³¹ Anggo ka bè Pəris twaləna kə njargule aban ká. Məsəi nə yia kpa arəi ka, kara kyanggi wi o a o male.

³² Sə anggo gbal ka bəbwa Lawi‡twal kə njarni, lang yiu yi bik banì ka məsəi kpa arəi, kara twal bə njar dāng.

³³ §Bè bwa-kúndāngna, bwa Samariya kar àkə njargule, nə yia sən bwa man ngga, məsəswatər bwali.

³⁴ Pələa kyang a baní, soapi wi mùrú andə mùr-anap amur anpenye, sə marəki wi anpenye nə bugir. Twali tsəi anzəm dambərītso male. Wari nəi a ban-suləo kya denyinəi.

³⁵ Ban fana ka pusə boalo, dinari*bari pè mədenyì nə ban-suləo, ne wi ama, <<Denyi nə mənəia yì məkwánó ka. Gír mənana kat a kasəi

§ 10:27 10:27 Balli gbal aba: Nggur 6:5; Pəris 19:18. * 10:27

10:27 Balli gbal aba: Pəris 19:18. † 10:28 10:28 Balli gbal aba: Pəris 18:5. ‡ 10:32 10:32 bwa Lawi: Amə Lawi ka à nda ka pəris,

amə pak túró aba Ndāməgule mala Bakuli. § 10:33 10:33 Balli

gbal aba: 2Kpa 28:15. * 10:35 10:35 dinari: Dinari nda məsə bolo-azərfa.

amurí kùtì mǎnia ka mǎ nǎ yia mbweo bèn nyarna ka.>>

³⁶ A masələate ka Yesu dī ama, <<Ata abwana mǎnia tǎrú ka, yana a denyicau mò, nda ləmdə dokunbala arə bwa mənana kpa a bu amə'bəmbəriban ngga?>>

³⁷ Mə'sələ Nggurcau eare ama, <<Bwa mənana ləmdəi wi bʷamuru ka.>>

Yesu ne wi ama, <<Kyane kya pa anggo.>>

*Yesu wari a bala mala Marta
andə Maryamu*

³⁸ † Lang Yesu andə alaggana male bwalna njar ka, à yì bik bə muna-là a ban mənana bə bʷama, lùlləi ama Marta, gingsəia, ea a bala male ka.

³⁹ Marta ka ndanə mə'eambi muna-bʷama lùlləi ama Maryamu, yi do a bədəm Mətalabangŋo Yesu aban ok kànìgìr male.

⁴⁰ Sə Marta ka nyesə denyicau male arə atúró mənana boaro bəà pea ka. Pələa yiu a ban Yesu yi dī ama, <<Mətalabangŋo, kəgìr oasəo arə atúró mənana mə'eambam nyinggam a kikilam ngga re? Ne wi bə bwalàm.>>

⁴¹ Mətalabangŋo Yesu ne wi ama, <<Marta, Marta, babumo pi sə a kə pe rəo tanni arə agir pas.

⁴² Sə kəgìr mwashat nda à earkiye ce ka, ndà kə məboarne mǎnia Maryamu twali ka, sə kəbwa pà nǎ é arəi dǎng.>>

† 10:38 10:38 Balli gbal aba: Yoh 11:12.

11

Kàniḡìr mala Yesu amur hiwi

(Matiu 6:9-13; 7:7-11)

¹ Bè pwari mwashat Yesu na ban pak hiwi a be ban. Lang maləna ka, bebwə atà alaggana male ne wi ama, <<Mətalabangŋo, kania səm pak hiwi, kəla mənana Yohana kani alaggana male ka.>>

² Yesu nea wia ama, <<Bè wu nè pak hiwi ka, wu na ama:

<< <We Tár səm
mənana a kùli ka,
lùlləò ka bəà gusələi,
Domurəm mò bə yiu.

³ Pà səm girlina mala
yalung andə mala
koya pwari ka.

⁴ Twala səm ban
acaubikea ma'səm,
kəla mana səm gbal

ka səm nggə twali
abwana mənana
à kə pakka səm
caubikea, banì ka.

Kəa ká nə səm aba
kārəkiban dang.> >>

⁵ Pələa Yesu nea wia ama:

Bəà bang ama bebwə atà wun ngga ndanə
gyajam, sə wari a baní nə badu kya ne wi ama,
<<Beam, pam tangna bəredi tərú.

⁶ Bè gyajam mem twal bəri yiu abanam, sə ən
panə kəḡir mə nə pe wi dang.>>

⁷ Sə gyajam male eari wi nə bakurəm ama,
<<Kəa tākì kiram dang! Kunkurəm ngga à ḡrni,
sə mim sənə amunem ngga, səm nongja nə

nongŋo, pà mə nə gandə lo mə nə po kəgìr ðàng.>>

⁸ Ən nggə na wun ama, ko bə pà nə gandə lo nə pe wi bəredi, acemənana yì ka, gyajam male na ka, raka, sə ace pitau mala bwa məno ka, nə lo nə pe wi gir mənana kat pàktəle ka.

⁹ Ace mani ka ən nggə na wun ama: Wu zəmba, à nə pa wun. Wu alte, wu nə kùmô. Wu wal kunkurəm, à nə mənba wuni.

¹⁰ Acemənana bwa mana kat zəm ngga, à nə pe wi, bwa mana alte ka, nə kùmô. Sə bwa mənana gbal kat wal kunkurəm ngga, à nə mənbi wi.

¹¹ Wun abwana mənana wu nda ka tárrú ka, yana abalə wun mənana bə muni zəmbi wi nji, nə pe wi n'yau ka?

¹² Ko ana raka, bə zəmbi wi nki-nggu ka, kara nə pe wi genye?

¹³ Sə bə wun, amə'bealbikea, wu sələ pe amuna ma'wun aboro məboarne ka, sə koshi Tár wun mana a kùli ka! Yì ka, aba njar mənana wori məno ka nə pea abwana mənana à zəmbi wi ka, Bangŋo Məfele!

*Rəcandəa mala Yesu ka
pur nə kəshe?*

(Matiu 12:22-30; Markus 3:20-27)

¹⁴ A bekə pwari ka, Yesu na rə pusə kukwar arə bebwə mənana kə gandə nacau raka. Lang kukwar nì purna ka, bwa mənana kə nacau raka, kara nacau, bwabundəa ndali.

15 Sə əbea əbwana əbaləia na ama, <<Kwei, yi mənana gbal nə Be'elzebul, murəm mala akukwar sə kə pusə akukwar ka.>>*

16 Abea əbwana kə earce tambi Yesu gbəlî, pələa à ne wi ama bə ləmdəia wia gir'ndali mənana nə ləmdə ama yi ka, pur nə ban Bakuli ka.†

17 Sə Yesu sələnə rə denyicau malea, pələa nea wia ama:

Nzali murəm mənana kat gaki ka, pà nə cam ɗang, sə bala mənana gaki ka, pà nə cam ɗang.

18 Sə bə Shetan gau rəi ka, palang sə domurəm male nə came? Ən bang anggo, acəmənana wu na ama nə Be'elzebul sə ən nggə pusə akukwar.

19 Sə bə ən nggə pusə akukwar nə Be'elzebul ka, aməkɗata wun ngga, nə mana sə à kə pusəia? Bə nda ana ka, à duməna wun amə'bashì nə bamuria.

20 Sə bə nə rəcandəa mala Bakuli sə ən nggə pusə akukwar ka, Domurəm mala Bakuli yina aban wun.

21 Bə bwabura-bwa mənana kurna rəi nə girbura sə nda kə yál bala male ka, bala male nə duk ɗwal, kəgìr pà nə je ɗàng.

22 Sə bə beɓwa mənana kúti nə rəcandəa yiu arəi, yi gandəi ka, nə ak agirbura mənana gulikiyi a rəia ka, sə nə pwan girkuma arəi.

23 Bwa mənana pà atəm raka, biam-məbura na, sə bwa mənana bwalàm ramge raka, nda aban mesəki.‡

* 11:15 11:15 Balli gbal aba: Mat 9:34; 10:25. † 11:16 11:16 Balli gbal aba: Mat 12:38; 16:1; Mar 8:11. ‡ 11:23 11:23 Balli gbal aba: Mar 9:40.

²⁴ Bè kukwar purî rə bwa ka, kə gāli arə aban-ima, ace alta ban usələo. Sə bə kum raka, nə ne bamúri ama, <<Mə nə nyare a bala mənana ən deki ka.>>

²⁵ Sə bə yi kumi à esəkini, boarnansari gəradau ka,

²⁶ pələa nə nyare nə nggá yiu nə abea kukwar tongno-nong-bari mənana à kúti nə bealbikea ka, à nə yia kutio à nə dukam. Do mala bwe adyan ngga nə biki kèrkér nə kúti mədəmbe.

²⁷ Yesu na rə naki amənia yì acau ka, kara be bwama aba bwabundəa loasə gi ama, <<Tsəkbu mala Bakuli na amur nggeau mənana bəlo sə a nu kiure ka!>>

²⁸ Yesu pa eare ama, <<E, bafo, səama, tsəkbu pwala mala Bakuli ka nda amur abwana mənana à kə ok cau male, sə à kə kpate ka!>>

*Gir'ləmdəa məpandali
mala Yunana
(Matiu 12:38-42; Markus 8:12)*

²⁹ Lang bwabundəa nə nggə làkkì ka, Yesu na ama:

Nza mənia ka məbealbike na, kə earce sən gir'ndali. Sə kə gir'ləmdəa məpandali pà kàm à nə pe wi dāng she kə gir'ləmdəa mala Yunana. §

³⁰ Kəla mənana Yunana duk gir'ləmdəa aban amə Nineva ka, anggo sə Muna mala Bwa nə do aban mənia yì nza ka.*

³¹ A pwari bashi ka, mā-murəm mala amə Sheba nə came andə abwana mənana a nza man

§ 11:29 11:29 Balli gbal aba: Mat 16:4; Mar 8:12. * 11:30 11:30 Balli gbal aba: Yun 3:4.

ngga, sè nè yinè kasə-bashi amúrià, acemənanà yì ka, lo a masələata nzali banza kuko sè yiu ace ok səlèe mala Solomon. Sə ado ka Bwa mənana kúti Solomon ngga ndya ka.†

³² A pwari bashi mala Bakuli ka amə Nineva nè came andə abwana mənana a nza man ngga, sè à nè yinè kasə-bashi amúrià. Acemənanà yia amə Nineva ka à pwanzali à ðeki buia arə acaubikea malea, nè hama mala Yunana, sè ado ka Bwa mənana kúti Yunana ka ndya ka!‡

Alta tǎlaban mə'məsəcauni
(Matiu 5:15; 6:22-23)

³³ Bwa pà nè tsək bəsa a pitəla sè nè səmbərəi, ko nè kùmsəi wi nkenye dāng. She nè gyari a kùli, ace mənana abwana mənana à kə kutio a bala ka bəà sən tǎlaban.

³⁴ Məsəo nda pitəla mala rəò. Bə məsəo nda bǎng ngga, rəò kat ka nè lùmsə nè tǎlaban. Sə bə aməsəo boar raka, rəò kat ka lùmsənà nè pəndəa.

³⁵ Sə we ka, tsəkiro, bə tǎlaban mô bə kəa duk pəndəa dāng.

³⁶ Sə bə rəò kat ka lùmsə nè tǎlaban, kə pəndəa pa kàm ko bəti raka, nè ta kat kəla mənana pitəla kə po tǎlaban ngga.

Yesu pusəta abwana-məgule
mala amə Yahudi

(Matiu 23:1-36; Markus 12:38-40)

³⁷ Anzəm mənana Yesu maləna naki acau ka, bəbwa Farisi tunəi arə girlina. Pələa Yesu wario kya do nè li girlina.

† 11:31 11:31 Balli gbal aba: 1Amur 10:1-10; 2Kpa 9:1-12. ‡ 11:32 11:32 Balli gbal aba: Yun 3:5.

³⁸ Lang bwa Farisi sən Yesu tita li gırlına sə lak bui kəla mənana nggurcau malea bang raka, kara ndali kərkər nə mani.

³⁹ Pələa Mətalabangno ne wi ama:

Wun amə Farisi ka wu kə lak nzəm kwar andə nzəm tasau, sə babum wun ngga lümsə nə mbali andə bealbıkea.

⁴⁰ Wun amə dıwanyi sələe! Nggearə Bakuli mənana pak bāləi ka nə pak nzəmi mbo?

⁴¹ Wu pə amə'tər agir mənana wu ndanəia ka nə babum wun mwashat, sə ko mana ma'wun kat ka nə dupa wun nə boarnsari.

⁴² Caukwanban nə wun, amə Farisi! Acemənana wu kə pa mwashat aba lum mala ambuzang andə ambulara andə acilia agirpwala, sə wu bürəce kpata gır aba məsəcau andə earce Bakuli. Amənia ka à nda ka agir mənana wu nə pa rəcandəa a rəia ka, sə acili agir mənə ka wu nə pea gbal. §

⁴³ Caukwanban nə wun, amə Farisi! Acemənana wu kə earce aban-do məboarne abalə andakpapi andə makkun abalə alimo.

⁴⁴ Caukwanban nə wun! Acemənana wu nda kəla abembe mənana à bəà raka, gandəa abwana kə gya amúrià, à kə pəndəkea, aba dıwanyi sələe.

⁴⁵ Bə bwa abalə amə'sələgir Nggurcau mala Musa eari wi ama, <<Maləm, bə a bang ana ka, a sangıa səm gbal!>>

⁴⁶ Yesu pa eare ama:

Wun aməsúrə Nggurcau mala Musa, caukwanban nə wun! Acemənana wu kə parı

§ 11:42 11:42 Balli gbal aba: Pəris 27:30.

abwana twalo mənana à pà nè gandə twale raka, sə wun nə bamurə wun ngga, ko munabu wun mwashat ka wu pà nè loasəi ama wu nè tsəkia wia dāng.

⁴⁷ Caukwanban nə wun! Acemənana wu giləki ce abembe mala amə'bangnəa mala Bakuli, sə aká wun na à wal-luia.

⁴⁸ Anggo ka wu earəna nə gir mənana aká wun pè ka. Yia na à wal-lú amə'bangnəa mala Bakuli ka, sə wu nda wu giləki bak abembe malea ka.

⁴⁹ Mənia ka nda cau mənana Bakuli bang amur wun ngga, <<Mə nə tura wun ban nə amə'bangnəa andə amə'mishan, abea ka wun nè wal-luia sə acilia ka wun nè pea wia tanni.>>

⁵⁰ Ace mani ka, nkila mala amə'bangnəa mala Bakuli mənana à sukki dīdīyal, twal a tita banza ka, à nè dīce a bu abwana mənana a nza man ngga.

⁵¹ Tite nə nkila mala Habila yi bwal ban nkila mala Zakariya, mənana à wal-lui a nre gyangjan andə Ban Məfele ka. Bafo ən nggə bangga wun, à nè bashia abwana mənana a nza man ngga acea kat!*

⁵² Caukwanban nə wun, wun amaləm Nggurcau! Wu ak kunbala mala sələgir. Wun nə bamur rə wun ngga wu kútí dāng, sə wu kasəkun abwana mənana à kə earce kutio ka!

⁵³ Lang Yesu nyìngḡə̀nà banì ka, amə Farisi andə amaləm Nggurcau mala Musa tita bìnə məsəi kərkər, à cam arəi nə dīke amur acau pas.

* **11:51 11:51** Balli gbal aba: Tite 4:8; 2Kpa 24:20-22.

54 À kè alta bwale aba cau mənana nè pur a kúni ka.

12

Nunkiru andə bakbabum (Matiu 10:26-31)

¹ Anggo ka, lang bwabundəa mənana làkkì malea nda á-pas à yì raməna a ban Yesu, gandəa à kə parki rəarəia ka, Yesu tita nacau peatu nə alaggana male ama:

Wu parkir wun arə yis* mala amə Farisi. Mə nda ban nacau amur kúnbárína malea.†

² Kə gír pà kàm mənana gire sə à pà nə ndəli raka, sə koya gir'səmbərəa ka à nə pusə ce.‡

³ Ace manì ka, cau mənana wu ne a pəndəa ka, à nə ok ce bwāng, sə mənana wu sheri aba kiru aba ndà-nongɲo ka, à nə hamnə ce amur akurəm.

⁴ Ən nggə na wun, wun agyajam mem, wu kəa banggi abwana mənana à nə wal-lú bwa, sə anzəmi ka à pənə kəgír mənana à nə pàk ka dāng.

⁵ Mə nə ləmdəa wun rə bwa mənana wun nə banggi wi ka. Wu banggi Bakuli, mənana bə walna bwa ka, ndanə rəcandəa mənana nə ramta bwa a lú-bəsa ka. Bafo, ən nggə na wun, wu banggi wi!

⁶ Nggearəi ka aməpuḏeng tongno mbo sə à kə kúria kwapo bari? Kat andə amani ka kə bə pà kàm mənana Bakuli lorəi ka dāng.

* **12:1 12:1** yis: Mənia ka nda kanigir mala swarkiban ko bəmbəri abwana. † **12:1 12:1** Balli gbal aba: Mat 16:6; Mar 8:15. ‡ **12:2 12:2** Balli gbal aba: Mar 4:22; Luk 8:17.

⁷ Wu sèni! Ko nggearə anyang bamuru wun ngga à balnia kat. Ace mani ka, bangciu bə kəa pakka wun dāng, wu kúti aməpudeng kat nə boarbwa.

*Bang pabamuru mô amur Yesu
a badəm bwapəndəa*

(Matiu 10:32-33; 12:32; 10:19-20)

⁸ Ən nggə bangga wun, bwa mənana kat bang pabamuru male arəəm a badəmbə abwana ka, mim Muna mala Bwa ka mə nə bangce gbal ama yì ka, mem na a badəmbə aməturenjar mala Bakuli.

⁹ Sə bwa mənana kat makgìr sùrəəm a badəm bwapəndəa ka, mə nə makgìr sùrəè gbal a badəm aməturenjar mala Bakuli.

¹⁰ Bwa mənana kat bangcau məbane amur Muna mala Bwa ka, à nə twali wi banì, sə bwa mənana na caukyaunikiban amur Bangjo Məfele ka, à pà nə twalbani dāng. §

¹¹ *Bəà wari nə wun abalə andakpapi, a badəmbə amə'bashì andə amurəma ka, bə balə wun bə kəa kasəkia arə pələcau, ko mana wun nə na ka dāng.

¹² Acemənana àkə banì, Bangjo Məfele nə kania wun cau mənana wun nə na ka.

*Kanicau arə makume
mə dʷanyì sələ*

§ 12:10 12:10 Balli gbal aba: Mat 12:31,32; Mar 3:29. * 12:11

12:11 Balli gbal aba: Mat 10:19,20; Mar 13:11; Luk 21:14,15.

13 Bè bwa aba bwabundəa ne Yesu ama, <<Maləm, ne mə'eambam bè səm gau gəna mənana tár səm nyingga səm ngga.>>

14 Yesu pələi wi ama, <<Bwabura, yana ciem mə'bashì ko mēgaugir anre wun?>>

15 Pələa ne bwabundəa ama, <<Wu parkir wun, wu yál rə wun arə koya ulang kikil ka, acemənana làkki mala agirkuma mala bwa ka, nda yiləmi dāng.>>

16 Pələa nea wia mənìa yì kanicaú ka ama:

Baban mala bè məkume pusə girlina kèrkér.

17 Pələa ne bamúri ama, <<Mana ado mə nə pa? Ən panə ban mənana mə nə ram girlina mem kām ngga dāng.

18 <<Mənìa ka nda gír mənana mə nə pàk ka, mə nə arki abá mem sə mə nə bakki aməgulke, mə nə so girlina andə acili agirkuma mem kām.

19 Sə mə nə ne yiləmem ama, <A ndanə gəna kèrkér aban ramba mənana nè twalki apələa pas ka, panzə rəò, lìli, nu, sə wu pak banboarnado.>>

20 Sə Bakuli ne wi ama, <<We gəm bwa! Àkè bu du mənìa ka, à nè twal yiləmio a rəò. Sə agirbunda mənìa a rambi bamuro ka, à nè duk mala yana?>>

21 A masələate ka Yesu bang ama, <<Anggo sə nè kum bwa mənana rambi bamúri gəna, sə yì ka, mə'tèr na aban Bakuli ka.>>

*Babum wun bè kəa kidiki dāng
wu gūli arə Bakuli
(Matiu 6:25-34)*

22 Yesu pələa ne alaggana male ama:

Ən nggə na wun ama babum wun bə kəa pi
ace gır mənana wun nə li ace do nə yiləmu, andə
mənana wun nə oasəo arə wun ngga dāng.

²³ Acemənana yiləmu ka kúti gírlina, sə
nggūrəu gbal ka kúti agir-nggūrəu.

²⁴ Wu səna arə agang'lang pé! À kə bealbeale
dāng, à kə ram gırəaban dāng, ko nggearə ban
tsək gírlina ko bə ka à pənəi dāng. Kat andə amani
ka 'Bakuli kə linəia. Sə boarəwa ma'wun aban
'Bakuli ka kúti mala amuna-nyal!

²⁵ Sə yana abalə wun de mənana denyicau
mala dʋanyɪ nə tsək yiləmi nə sauwa a banza nə
bu-pwari mwashat ka? Kəbwa pə kəm dāng.

²⁶ Sə bə pə wu nə gandə pak gır məkyauwe
kəla mənəia raka, palang sə wu kə pisə balə wun
arə acilia?

²⁷ Wu səni, lang sə apwasəo-bondo kə gulo!
À kə pak túró ko à kə pyau nkonggúr dāng. Sə
ən nggə na wun ama, nggearə Murəm Solomon
aba kume andə gulo male kat ka oasə agir-
nggūrəu kəla malea dāng.[†]

²⁸ Sə bə anggo sə 'Bakuli kə denyi nə abondo
mənana à ndya à kə sənia yalung, sə li ka à turnia
a bəsa ka, sə nə wun? Pə nə pakka wun mənana
kúti malea ka re? Gūliarəu ma'wun kyau fat!

²⁹ Bə babum wun bə kəa pi ace agir mənana
wun nə li, ko wun nə nu ka dāng, wu kəa pak
denyicau amurí dāng.

³⁰ Aməbanza ka à kə bangna atə amənia yì
agir kat ka. Sə Tár wun sələnə ama wu kə pak-

[†] 12:27 12:27 Balli gbal aba: 1Amur 10:4-7; 2Kpa 9:3-6.

təla amənia yì agir ka.

³¹ Wu alta Domurəm mala Bakuli a dəmba nə ko man ngga, sə amənia yì agir ka à nə pà wunia gbal.

Kume aba bangɔ

(Matiu 6:19-21)

³² Domwan məkyauwe, bangciu bə kəa pakka wun dāng, acemənana Tār wun ngga ban kə boari wi bə pà wun agir məboarne mala Domurəm male.

³³ Wu makki agirkuma ma'wun, wu pè amə'tər boale. Wu kumbi bamur rə wun and-aboalo mənana à kə sangi raka, sə wu tsək kume ma'wun a kùli aban mənana pà nə amsəa, sə amən'í pa nə gbashì, ko tatəmdi nə kidiki raka.

³⁴ Acemənana ban mənana kume mò ndakam ngga, akàm sə babumo nə pa.

Amuna-bala mənana à

dum nə tsəkiru ka

(Matiu 24:45-51)

³⁵ Wu kur rəwun ace túró, apitəla ma'wun bəà kə ta.‡

³⁶ Kəla abwana mənana à kə kundəmur mətala-bala malea bə nyàrí ban pakkidire isəban ngga. Acemənana bə nyarəna sə yi walkina kunbala ka, à nə lo a kaurəa, à nə mənbi wi. §

³⁷ Ban nə boari aməno yia amuna-bala ka, yì mənana bə mətala-bala yiu yi kumia andə aməsəia ka. Ən nggə na wun bafo, nə kur rəi, nə nea wia bəà do, sə nə pea wia girlina.

‡ 12:35 12:35 Balli gbal aba: Mat 25:1-13.

§ 12:36 12:36 Balli gbal aba: Mat 13:34-36.

38 Ban nè boari aməno yì amuna-bala ka, yì mana mətala-bala malea yì kumia aba gilərəu ka, ko bə yiu nə bədu, ko bə nggu mala nə bua ka.

39 *Wu sələ ama, bə mətala-bala sələna rə bu-pwari mənana mən'í nè yiu nəi ka, pà nè eare mən'í nè kutio a bala male dāng.

40 Sə wun gbal ka, wu do nə kur-rəu, acemənana Muna mala Bwa nè yiu a bu-pwari mənana wu tsək baləu ama nè yiu nəi raka.

*Muna-bala mə'məsəcau nì andə
mana pənə məsəcau raka
(Matiu 24:45-51)*

41 Bitərus diban ama, <<Mətalabangjo, səm nda a nakiya səm mənəia yì kanicau ka le ko a ndaban ne abwana kat?>>

42 Mətalabangjo Yesu eare ama:

Yana nda muna-bala mənana məsəle na, à nè earnəi ka? Yì ka, nda bwa mənana mətala-bala male nyinggi wi bala a bui, bə pè acilia amuna-bala girlina bə pwari malea pangjəna ka.

43 Məno yì muna-bala ka ndanə banboarnado yì mənana bə mətala-bala male nyare yì kumi ndaban pak túró mənana à pe wi ka.

44 Ən nggə na wun bafo, mətala-bala male nè yia tsəi amur girkuma male kat.

45 Sə bə muna-bala ne bamúri ama, <<Mətala-bala mem ngga pà nè nyar tù dāng.>> Sə bə kùtí a wal amuna-bala, aburana andə amaməna, kə li, kə nu, sə kə wal-wale ka,

* 12:39 12:39 Balli gbal aba: Mat 24:43,44.

⁴⁶ mətala-bala mala mənɔ yì muna-bala ka, nɛ nyare a bu-pwari mənana muna-balae tsəkbum raka, a pwari mənana pənə səlɛ raka. Nɛ yia koè, nɛ kasəki wi anpenye, sə nɛ nyesəi abalə amə'dwanyi kpata məsəcau.

⁴⁷ Muna-bala mənana sūrə kani mala mətala-bala male, sə kur rəi ace, ko pak kəgìr ace raka, à nɛ koè kərəkər.

⁴⁸ Sə bwa mənana səlɛ dāng sə pak gìr mənana boaro bəà koè ace ka, à nɛ koè bəti. Bwa mənana à pè wi kpəm ngga, à nɛ alte a bui kpəm. Sə bwa mənana à pè wi kàm kpəm ngga, à nɛ dīce a bui gbal kàm kpəm.

*Yesu nda tər gakkya
(Matiu 10:34-36)*

⁴⁹ Ən yiu ace soa bəsa a banza. Eare mem ngga bə bəshe ka ndaban earke!

⁵⁰ Mə ndanə batisəma mala tanni mənana à nɛ pakkam ngga, ado ka ndaban pisəam a baləam, she bəà pàngɣənì ka.†

⁵¹ Wu kə səni kəla ən yiu ace yinə dorəpwala a banza le? Awo! Ən nggə na wun, gakkya na ən yiu nəi ka.

⁵² A dəmba ka, àkə bala mə'mwashati mənana abwana kàm tongno ka, à nɛ gakkì rəia. Aman tărú ka à nɛ binəməsə aman bari ka, amənana bari ka à nɛ binəməsə amənana tărú ka.

⁵³ Tàrrú nɛ binəməsə muna-bwabura male, sə muna-bwabura gbal ka nɛ binəməsə tàrrí. Nggeau nɛ binəməsə muna-bwama male, sə

† 12:50 12:50 Balli gbal aba: Mar 10:38.

muna-bwama gbal ka nè binəməsə ngge. Nggeau nè binəməsə mālá muni, sə bwama nè binəməsə nggea burí.‡

*Súrè agir-ləmdəa mala
masəłəata apwari
(Matiu 16:2-3)*

⁵⁴ Yesu ne bwabundəa ama:

‘Bè wu sən pərbang aban eauwe, nè njar-nzali ka, wu kə na ama, <<Mbulo ndo nè nya,>> sə nè nya gbal.

⁵⁵ Sə bè gung njar-kunmur bua ka, wu na ama <<Ban ndo nè pi yalung,>> sə ban nè pi gbal.

⁵⁶ Wun amə'kúnbárína! Wu súrè kusəpa mala agir mənana a nzali andə bumkuli ka, sə palang sə wu gandə súrè kusəpa mala agir-ləmdəa mala nza ma'səm man dāng?

*Giləki nre wun wunə beoməbura
(Matiu 5:25-26)*

⁵⁷ Palang sə wu gandə gakkita məboarne andə məbane dāng?

⁵⁸ Bè a ndaban o a ndabashi wunə bwa mənana wulio ka, bariki wu giləki cau wunəi amur njargula, bè ana raka nè nungio aban ká a ban mə'bashì, sə mə'bashì nè tasə takwaro a ban amə'munagara, sə yìà ka à nè ramto a ndàkurban.

⁵⁹ Ən nggə na wun, a pà wu nə purî ban mənə ka dāng, she bəà kpərina tà ləpan mò ka.

13

Pələ nzámó arə caubikea ko wu kidiki

‡ 12:53 12:53 Balli gbal aba: Mik 7:6.

¹ A pwari mēno ka, abea bwana nakam àkè banì, à ne Yesu cau mala amə Galili mənana à ndarə pa gir'nkila aban 'Bakuli sə Bilatus tsəa à wal-luià ka.

² Pələa Yesu nea wia ama:

Wu kə səni kəla amənia yì amə Galili à walia ka à nda ka amənana à kútí acili amə Galili nə caubikea ka le?

³ Awo! Ən nggə na wun, bə wu nying pakki acaubikea, wu nyare aban 'Bakuli raka, wu nə wú kat gbal.

⁴ Ko abwana mənana lum-bwamdə-tongno-nong-tàrú mənana ndà-kulí mə'dāhre kpa a múrià à wú a Silowam ngga, wu kə səni kəla à kútìban nə caubikea a Urəshalima kat le?

⁵ Awo! Ən nggə na wun, bə wu nying pakki acaubikea wu nyare aban 'Bakuli raka, wu nə wú kat gbal.

Kanicau arə vwari mana kə bəl raka

⁶ Pələa Yesu nea wia mənìa yì kanicau ka ama:

Bè bwa ndanə nggun vwari a baban male. Waria alta bəle sə ko kya kum dang.

⁷ Sə ne bwa mənana kə yál baban ngga ama, <<Pələa tàrú yalung mə ndarə nyarki kani ace alta bəla vwari mənìa ka, sə ko ən kum dang. Kasəi turi! Ace mana sə nə nggə kidiki nzali bà?>>

⁸ Sə mə'yál baban ne wi ama, <<Mətala-bala, deki bə pələa mənìa ka bə malà, mə nə kwarki nzali mənana a tətə ka, sə mə nə soapi wi ciunda.

⁹ Bə pusə bəle aba pələa mənana kə yiu ka, yàwá! Bə bəl dəm raka, sə wu kasəi.>>

Yesu twalban rəkwana a pwari Sabbat

¹⁰ A pwari usələo mala amə Yahudi ka, Yesu na aban kani abwana gir aba be ndakpapi.

¹¹ Bè bwama nakam kukwar gbakəri pələa lum-bwamdə-tongno-nong-tàrú. Kàrrì kàngkàng, gandə sáré rəi dāng ko bəti.

¹² Lang Yesu nə səni ka, pələa tunəi ama bə yiu a damba, sə ne wi ama, <<Bwama, à panzəno a bu mən̄ia yì kwánó mo ka.>>

¹³ Pələa tsək abui arəi, anggo ka, kara sáré pərapəra, kə bwangsəki Bakuli.

¹⁴ Sə bwaməgule ndakpapi ka bumi lúllô, acemənana Yesu twalban rəkwana a pwari usələo ka. Ne abwana mana à ram ngga ama, <<Anongno ndakam tongno-nong-mwashat ace túró. Wu yiu bəà twala wun ban arəkwana ma'wun abalə aməno yì apwari ka, wu kəa yiu a pwari usələo dāng.>>*

¹⁵ Mətalabangno pələi wi ama, <<Wun amə'kúnbárina! Ko yan abalə wun ngga kə panzə jamnda ko dambəritso male a domwan kə um nəi a pe wi mür a pwari usələo re?

¹⁶ Sə ado ka, mən̄ia yì bwama, Məkà Ibərayim, mənana Shetan kùrrì pələa lum-bwamdə-tongno-nong-tàrú ka, à pà nə panzəi a pwari usələo re?>>

¹⁷ Lang bangnəna anggo ka, kara kəsəkya pakki abi-məbura. Sə abwana ka banboaria wia nə agir-ndələki mənana pea ka.

*Kanicau arə mäsə musta andə yis
(Matiu 13:31-33; Markus 4:30-32)*

* **13:14 13:14** Balli gbal aba: Pur 20:9,10; Nggur 5:13,14.

18 Pələa Yesu diban ama, <<Domurəm mala Bakuli ka nda kəla mana? Mə nə kənì arə mana?

19 Nda kəla məsə musta mənana ndya mənì bəti, mənana bəbwa twali kya beali a baban male ka. Gulo kya pələa nggun sə amuna-nyal mana a kùli ka à yì bwal ndà arə abuí.>>

20 Nyare diban ama, <<Arə mana sə mə nə kani Domurəm mala Bakuli?

21 Nda kəla yis mənana bə bəwama twal bəti, sùrəi andə muku məsəbondo alkama tasau tàrú, pələa loakio aki bālèi kat ka.>>

*Kunkurəm məbweari
(Matiu 7:13-14,21-23)*

22 Yesu kutio arə alá andə amuna-là aban kani abwana gir, dəshi muri aban ká Urəshalima.

23 Pələa bəbwa dī ama, <<Mətalabangjo, abwana bəti na à nə amsəia ka le?>>

Yesu nea wia ama:

24 Wu bəriki wu kutio a kunkurəm mənana bəwear ka, ən nggə na wun, acemənana abwana pas à nə bəriki ama à nə kutio, sə à pà nə gandəi dāng.

25 Sə bə mətala-bala longjəna sə girəna kunbala ka, wun nə cam nə nza sə wun nə nggə walki kunbala aban zəmba ama, <<Bwaməgule, mənba səm kunbala!>>

Sə yì ka, nə eare ama, <<Ən sùrə wun dāng, sə ən sùrə ban mənana wu pur kam ngga dāng!>>

26 Sə wun nə na ama, <<Səm li, sə səm nu, sənəa wun, sə a kanì abwana gir arə anrebala ma'səm.>>

27 Sə nə eara wun ama, <<Ən sūrə wun dāng, sə ən sūrə ban mənana wu pur kam ngga dāng. Wu upi banam, wun amə'bealbikea!>>†

28 ‡Akəm wun nə nggə bua nə nəmnggi munabu wun, bə wu səna Ibərayim, andə Ishaku andə Yakupu andə amə'bangnəa mala 'Bakuli kat aba Domurəm mala 'Bakuli, sə wun ngga à dəkina wun nə nza ka.

29 Bwapəndəa nə pur nə njar-takuli, nə njar-nzali, nə njar-nza andə njar-kunmur, à nə yia do aban lili banboarnado a Domurəm mala 'Bakuli. §

30 A pwari mənə ka, abea abwana mənana à kə gusələ cea ado ka à nə kyauwikia, sə abea abwana mənana à kə kyauwikia ado ka à nə gusəlia.*

*Yesu pak bumkidikea amur Urəshalima
(Matiu 23:37-39)*

31 Anggo ka abea amə Farisi yiu aban Yesu à yì ne wi ama, <<Nying ban mənə ka, o a be ban dāng. Hirədus kə earce wal-luio.>>

32 Pələa Yesu nea wia ama:

Wu kyane wu kya ne mənə yì mənənyamshaminu ka ama, <<Mə nə pusə akukwar, mə nə twali abwana ban rəkwana yalung andə li, sə a təruià nongrə ka, mə nə masələta tūrə mem.

33 Kat andə amani ka, mə nda amur gya yalung andə li sə liawo. Məsəcau ka à nə wal-lú

† 13:27 13:27 Balli gbal aba: Ang 6:8. ‡ 13:28 13:28 Balli gbal aba: Mat 22:13; 25:30. § 13:29 13:29 Balli gbal aba: Mat 8:11,12.

* 13:30 13:30 Balli gbal aba: Mat 19:30; 20:16; Mar 10:31.

kə məbangnəa mala 'Bakuli sə pà aba Urəshalima d̄ang re!>>

³⁴ Wun amə Urəshalima! Wun amə Urəshalima! Wun mənana wu kə wal-lú amə'bangnəa mala 'Bakuli ka. Abwana mənana à túriá aban wun ngga wu kə bukkia nə atali, bəa wú. Kusə shen Mə nda ban earce ram wun aban mə'mwashati, kəla mənana nggu kə ramgi amuni abata ankpamtari ka, sə wu ear d̄ang.

³⁵ Wu səni, Ndàməgule ma'wun ngga, 'Bakuli ginəkina wuni, nongnəna atàrəi. Ən nggə na wun, pà wu nə nyare wun nə sənəm d̄əm d̄ang. She pwari mənana wun nə bang ama, <<'Bwangsəban mala 'Bakuli na amur bwa mənana kə yiu aba lullə Mətalabangŋo ka!>>†

14

*Yesu twalban rəkwana
a pwari Sabbat*

¹ A bə Sabbat, pwari usələo mala amə Yahudi ka, Yesu kutio aban lili a bala mala bə b̄waməgule Farisi. Kara abwana tsəki wi məsəu.

² Àkə b̄adəmbi ka bəbwa ndakam, nə kwánó tú.

³ Yesu d̄i amə Farisi andə amə sùrə Nggurcau ama, <<Nggurcau mala Musa eare ama bəà twalban rəkwana a pwari Sabbat le, ko bəà kəa twal d̄ang?>>

⁴ Ban pwalo ateà d̄əong. Pələa Yesu tsək bui arə b̄wabure, twali wi ban rəkwana, sə tasəi bə o.

† 13:35 13:35 Balli gbal aba: Ang 118:26.

⁵ Pələa dia ama, <<Yan abalə wun mənana bə muni ko jamnda male kpa a tūli a pwari Sabbat ka, pà nə pusəi a kaurəa raka?>>*

⁶ Sə yia ka ko à kum cau na amur mənəia ka dāng.

Kàniḡir amur nongsəmúrû

⁷ Lang Yesu sən abea abəri mənana à tunəia a ban li gírlina à nə nggə alta ban-do məboarne ka, pələa nea wia mənəia yì kanicau ka. Bangḡa ama:

⁸ †Bə bwa tunəo a lìli isəban ngga, kəa alta bunə məboarne dāng, acemənana yakəla à tunəna ḡebwa mənana kutio nə boarbwa ka.

⁹ Sə bə nda anggo ka, bwa mənana tunə wun kəm ngga nə yia nò ama, <<Lo, nyinggi mənəia yì bwa ka ban.>> Nə kəsəkya sə awu nə nyare aban yiu a ban-do mənana a nzəmò ka.

¹⁰ Bəa tunəo a lìli məgule ka, kya do a bunə mənana a nzəmò ka. Bwa mənana tunəo ka bə yiu sə bə yì nò ama, <<Gyajam, lo kya damba.>> Anggo ka a nə kum gulo a ban abeo abəri mənana à tunə wun tunəia ka.

¹¹ Mənəia nda acemənana koya bwa na mana twal bamur rəi ka, à nə nyesəi bə, sə bwa mənana nongsə bamur rəi ka, à nə gusələi.‡

¹² Yesu pələa ne bwa mənana tunəban ngga ama:

Bə a tunəban ace ligírlina banboarnado ko pakkidíre ka, ce a tunə agyajam mō, ko amə'eambo, ko abəla mō, ko abeo amə murkala amə kume dāng. Bə a pa anggo ka, yia ka à nə

* **14:5 14:5** Balli gbal aba: Mat 12:11. † **14:8 14:8** Balli gbal aba: Pas 25:6,7. ‡ **14:11 14:11** Balli gbal aba: Mat 23:12; Luk 18:14.

tunəo gbal a malea, sə anggo ka ləmdəna ama à mbweño a kuni.

¹³ Bè a nə tunəban ace ligirlina banboarnado ka, tunə amə'tər, aməkusəu-wuna, agbakəre, andə ante.

¹⁴ Anggo sə a nə kum tsəkbu mala Bakuli. Acemənanana à pà nə gandə mbweo raka, a nə nggá kum mbweban mô a pwari mənana amə'bealboarna nə loapi bembə nɛi ka.

*Kanicau arə dapi mala ligirlina
banboarnado mægule
(Matiu 22:1-10)*

¹⁵ Lang bebwə mənana atə Yesu aban lili nə ok ana ka, ne Yesu ama, <<Bwa mənana nə ligirlina lĩ mægule a Domurəm mala 'Bakuli ka, ndanə tsəkbu!>>

¹⁶ Yesu eari wi ama:

Bè bwa ndakam pak girlina banboarnado mægule. Turkiban arə abwana pas.

¹⁷ Lang pwari ligirlina kārəna ka, tasə guro male bə kya ne abwana mana à tunəia lĩ ka ama, bəa yiu, ko mana le ka à maləna pe.

¹⁸ Sə yia kat ka à alkita anjar puro. Mədəmba na ama, <<Ən nggə loa kur baban, mə nə ká səne. Pà mə nə bwal dāng, pakkam munyi.>>

¹⁹ Bè bwa ka na ama, <<Ən kúr anda-rya lum, ən nggə um nə o a mwamia, pà mə nə bwal dāng, ida pakkam munyi.>>

²⁰ Bè bwa na dəm ama, <<Ən loa isə bwama, pà mə nə gandə ká dāng.>>

²¹ Guro nyare yi ne mətala-bala male acau mənə kat. Mətala-bala ka bumi lúllô, pələa

banggi guro male ama, <<Nyare o amur anjar-gula andə anrebala, kyane kya tunəki amə'tər, amə kusə-wuna, ante andə agbakəre.>>

²² Pələa guro nyare yi ne wi ama, <<Bwaməgule, gir mənana a na ce ka à panghəni, sə cili ban ndakam.>>

²³ Pələa mətala-bala ne guro ama, <<Puro o amur anjargula məgulke andə aməkèke, kya buaki arə abwana bəa yiu, ace mənana bala mem bə yi lùmsə ka.

²⁴ Ən nggə na wun, abwana mənana à túrià ban ngga, kəbwa pà kàm ateà nè ok girlina mem a kúni dāng!>>

Kwanrəu mala do kpata Yesu

(Matiu 10:37-38)

²⁵ Abwabundəa pas nda ban ká andəa Yesu, sə pələ rəi nea wia ama:

²⁶ Bwa mənana kat kə earce kpatam, sə ginə tárrí andə ngge, andə māmí, andə amuni, andə amə'eambi aburana andə amaməna raka, pà nè gandə duk məkpatam dāng. E, bwa pà nè duk məkpatam dāng bə bwe ginə ce nggearə yiləmi acem raka. §

²⁷ Sə bə bwa twal nggun-gangndəi male yiu atəm raka, pà nè gandə duk məkpatam dāng.*

²⁸ Yana atə wun mənana earce nè bak ndà-kulí mə'dāhre, sə pà nè do peatu nè balbumi nè səni ko ndanə boalo mənana nè maləna mənə yì túró nəi ka dāng?

§ 14:26 14:26 Balli gbal aba: Mat 10:37. * 14:27 14:27 Balli gbal aba: Mat 10:37.

29 Bè pa anggo raka sə kwakina tà kusəbǎ, sə gandə masələe raka, ko yana sə səni ka, nə oali.

30 À nə nggə bang ama, <<Mənia yì bwa ka tita bǎ sə gandə male dāng.>>

31 Ya murəm nani nə asoje á-lum, nə ká lwa arə be murəm mənana nə asoje á-lumi-bari ka, sə pà nə do peatu nə balbumi nə səni ko nə gandə came a kún bi, mənana nə asoje á-lumi-bari ka dāng?

32 Sə bə pà nə gandəi raka, bə bi nda kuko ka, nə gbara nə turban bəà zəmba ace giləki cau.

33 Anggo gbal bə koyan abalə wun sə ny-ing girbunda male kat raka, pà nə gandə duk məkpatam dāng.

34 Tubamur ka gír məboarne na, sə bə cyauwe male purrini rəi ka, mana nə tsəi sə nə cyàu dəm?

35 Pà nə boaro ko a bəban ko a gígí dāng; ueo sukkio mənana à nə sukki ka.
Bwa mənana ndanə kir okban ngga, bə o!

15

*Kanicau arə nzur mana bwàr ka
(Matiu 12:1-14)*

¹ Abe fara ka aməçemi andə amə'caubikea na aban rambəa kat à nə kwaki kiria arə Yesu.*

² Sə amə Farisi andə amaləm Nggurcau mala Musa ka à kə nggwani ama, <<Mənia yì bwa ka kə do atà amə'caubikea, kə lili andəia.>>

³ Pələa Yesu nea wia mənia yì kanicau ka:

* 15:1 15:1 Balli gbal aba: Luk 5:29-30.

⁴ Bëa twali ama be kəbwa abalə wun ndanə anzur gbəman. Bə mwashat ateà bwàr ka, bwe pà nè deki amənia lumi-tongno-nong-ine nə məsəi tongno-nong-ine ka aban likiali nə ká alta mənə mwashat bwàr ka, she bə kuməni ka re?

⁵ Sə bə kuməni ka, nə banboarnado sə nə twali a kwari,

⁶ aban o a la. Nə tunə agyajam male andə aməkunbala, sə nə nea wia ama, <<Wu bwalām pak banboarnado, ən kuməna nzur mem mənana bwàr ka!>>

⁷ Ən nggə na wun ama, anggo gbal a kùli ka bumpwasəa nda kam kərkər ace mə'caubikea mwashat mənana nying acaubikea male nyare aban Bakuli ka. Məno yì bumpwasəa ka kùti mana ndakam amur amə'cauboarna mənana lumi-tongno-nong-ine nə məsəi tongno-nong-ine mana à bwarki tanjar raka.

Kanicau arə məsəboalo mana bwàr ka

⁸ Ko bəa twali ama be bwama na nə aməsə-boalo lum, sə bə mənə mwashat bwar arəi ka, pà nè tsək bəsa a pitəla nə esəki bala, sə nə alban pepe she bə kuməni ka re?

⁹ Sə bə kuməni ka, nə tunə agyansari male andə aməkunbala nə nea wia ama, <<Wu bwalām pak banboarnado! Ən kuməna boalo mem mənana bwàr ka.>>

¹⁰ Ən nggə na wun ama anggo gbal, bumpwasəa nakam aban aməturenjar mala Bakuli ace mə'caubikea mwashat mənana ginəki acaubikea male, nyare aban Bakuli ka.

*Kanicau arə muna-bwabura
mana bwār ka*

¹¹ Pələa Yesu lidəmba aban na ama:

Bè bwabura nakam nə amuna-burana bari.

¹² Məkyauwe mala bi ne tárri ama, <<Dâ, pam kāmbe mem mala kume mo.>> Pələa tárri gapia wia kume male abaləu.

¹³ Anzəm anonggio shen ngga, bwa məkyauwe kùr twalo male kat, kara twal bəri o a be la a bansauwa. Akanó ka kya kasə kume male aba do məbane.

¹⁴ Anzəm mənana kidfikina kume male kat ka, nggea nzala yi kpa a mənə yì nzali ka, kara kutio aba tər məcandəe.

¹⁵ Pələa o kya alta túró aban bebwə a la mənə ka. Sə bwa mənə ka tasəi a domwan mala agirkusəu male bə kə pea atəmbərəm-bala gírlina.

¹⁶ Rəi bəl pərpər arə ngguni gírlina mənana atəmbərəm-bala kə li ka ama nə li, sə kəbwə pe wi dang.

¹⁷ Yi nyare a denyicau male ka na ama, <<Amətúró mənana à kə li a babù tárrám ka gírlina gandəia bə, sə mə ndya nzala kə wal-luem ngga!

¹⁸ Mə nə nyare, mə nə o aban tárrám, mə nə ne wi ama, <Dâ, ən pangñəni Bakuli caubikea sə ən pangñəno caubikea.

¹⁹ Ən kārəa bəa tunəam ama mə nda munio dəm dang, nyesəam kəla be mətúró-bala mo.> >>

²⁰ Pələa lo nyare aban o aban tárri.

Nda kuko malaká bik ban tárri dang, məsə tárri kpa arəi, kara məsəswatər male bwali. Lo nə mire aban ká aban muni, kya kurri zəp.

21 Muni ne wi ama, <<Dâ, ən pangŋəni ʔakuli caubikea, sə ən pangŋəno. Ən kārəa bəà tunəam ama munio dəm dāng.>>†

22 Sə tárrí ka ne amə'túró-bala male ama, <<Wu yinəi wi nə daura mə'boarjamni mənana kúti a bi ka, wu turi wi arəi. Wu oasəi wi girmunabu, wu oasəi wi ankura a kusəi.

23 Wu bwal lo-jamnda mə'nyane, wu wali. Səm nə lili, səm nə pangŋəni banboarnado.

24 Acemənana mənía yì muna-bwabura mem ngga wú, sə lo; bwaro, sə à kumi.>> Pələa à tita pakkidire.

25 Anggo ka, muni mægule na a babondo. Nyarna nə yia gbashi rə bala ka, ok walki anggwam andə nggyal andə tākí'anggwam.

26 Pələa tunə bə mətúró-bala dí, mana à pakkíyia.

27 Mə'túró-bala eari wi ama, <<Mə'kyauweo na yiu ka, nda tárró wal jamnda mə'nyane, acemənana nyarəna yina băng, yì kuməni.>>

28 Sə muna mægule ka bumi lúllô, ginə kutia bala. Tárrí puro yì kumi, camarə buakia rəi.

29 Sə ne tárrí ama, <<Sən apələa mənía pas mə nda ban pakko túró kəla guro, ko ən mgbikio kiru arə cau mo àkə pwari dāng. Kat andə amani anggo ka, ko kə muna-mbul mənana a nə pam ama bə ən twani bə səm pakkidire sənə agyajam mem ngga, pà kəm dāng!

30 Lang munio mənía nyarəna, a nzəm mana

† 15:21 15:21 Ən kārəa bəà tunəam ama munio dəm dāng: Abea maləmce mənana nə giləia nə bu ka à bang mənía ama: Nyəsəam mə duk mwashat atə aguro mo.

kidikina gəna mo arə amā-gyatarəu ka, a yi wali wi muna jamnda mə'nyane!>>

³¹ Pələa tárrí ne wi ama, <<Munem, səm nda a tarə səm sənə we, sə gir mənana kat mem na ka, mo na.

³² Boaro bə səm pak banboarnado andə bumpwasəa, acemənana mənía yì mə'kyauweo ka wú, sə adyan ngga longɲəna nə aməsəi; bwaro, sə à kuməni.>>

16

*Kanicau arə mədenyi nə
agirkuma məkutani*

¹ Yesu ne alaggana male be kanicau dəm ama:

<<Bè məkume ndanə bwa mənana kə denyi nə agirkuma male ka. À kya oasəki muri ama mənía yì bwa ka kə kidiki kume male.

² Pələa tunəi dí ama, <Ya cau nda man ən nggə o a muro ka? Bəlam bá túró mo, acemənana a pà nə duk mədenyi nə agirkuma mem dəm dāng.>

³ <<Mədenyi nə agirkuma pak denyicau ama, <Mana ado mə nə pa? Mətala-bala mem ndo nə pəram arə túró. Ən panə rəcandəa mə nə rikrya dāng, sə kəsəkya kə pakkam arə zəmgɪ agir.

⁴ Ado ka, ən súrənà rə gir mənana mə nə pak ka, ace mənana bəa pənam arə túró ka, abwana nə em arə abala malea ka.>

⁵ <<Pələa tunə amətangna mala mətala-bala male mwashat-mwashat. Dí mədəmba ama, <Shen nda mətala-bala mem kə kpato?>

⁶ <<Pələa eari wi ama, <Du mùrú gbəman tongno-nong-tàrú na.>

<<Mədenyi nə agirkuma ne wi ama, <Twal maləmce tangnê, do a kaurəa gilə gbəman ine.>

⁷ <<Pələa dī baria ama, <Shen sə à kə kpato?>

<<Yi ka, eare ama, <Məssa tasau á-mwashat.>

<<Oaso ne wi ama, <Twal maləmce tangnê, nyesəi gilə gbəman-tongno-nong-tàrú.>

⁸ <<Mətala-bala bəwangsə mədenyi nə agirkuma mə'dwanyi məsəcau nì mənə ace kutan male. Acemənana abwana aməkpata banza mənəia ka à ndanə kutan aba do malea arəarəia à kúti abwana mənana aməkpata Bakuli na ka.>>

⁹ Yesu lidəmba nə cau ama:

<<Ən nggə bangga wun, wu pak túró nə gəna mala banza, wu bwal agyajam nēi, ace mənana bə gəne umna ka, Bakuli nə ak wun gbal arə abala mənana à pà nə kidiki raka.

¹⁰ <<Bwa mənana à gandə earnəi arə gir məkyauwe ka à nə earnəi arə mægule gbal. Sə bwa mənana pənə məsəcau arə məkyauwe raka, pà nə dum nə məsəcau arə mægule gbal dāng.

¹¹ Sə bəà pà nə earnə wun nə bwal gəna banza raka, yana nə earnə wun arə gəna məbafoe?

¹² Sə bəà earnə wun nə kume mala bəbwa raka, yana nə pà wun kume mənana ma'wun na ka?

¹³ <<Kə muna-bala pà nə pakki amətala-bala bari turobala dāng. Ko nə ginəməsə man mwashat ka sə nə earce bə, ko ana raka, nə pa bəmúri abata bwa man mwashat ka, sə nə būrəce bə. Pa wu nə pa bəmur wun aban Bakuli

andə boalo yia kəm dāng.*>>

¹⁴ Sə yia amə Farisi mənana amə earce boalo na ka, à nè ok mənìa yì acau ka, à sonzəkì Yesu nggê.

¹⁵ Pələa Yesu nea wia ama:

<<Wu nda ka abwana mənana wu kə ləmdəi acili abwana ama wu nda ka aməboarne, sə Bakuli ka sūrənà bəbuṃ wun. Gìr mənana bwapəndəa gusələi kərkər ka məbeami na a ban Bakuli.

Abea kanigir mala Yesu

(Matiu 11:12-13; 5:31-32)

¹⁶ <<Kaniama Yohana Məbatisəma nè tita hama ka, anggurcau mala Musa andə acau bá maləmce mala amə'bangnəa mala Bakuli nda à kə ləmdəa wun njar ka. Sə adyan ngga Bəsa Cau Məboarne mala Domurəm mala Bakuli ndya à kə hamnəi ka, sə koyan ngga kə bəriki kərkər nə kutio kam.†

¹⁷ Sə mənìa kə ləmdə ama Nggurcau mala Musa dʋanyini rəcandəa male dāng, ko aba bə kəcau ndok. Ndərmya mala kùli andə nzali ka, nda halku amur mənana bə kəcau ndok bə ndərmi aba Nggurcau mala Musa ka.‡

¹⁸ <<Bwa mənana pər māmí sə al bə kə nda rə pak caubikea nongnəban a nza nə dobala, sə bwa mənana al bwama mana à pəri ka nda rə pak caubikea nongnəban a nza nə dobala.§

Məkume andə Liazarò

* **16:13 16:13** Balli gbal aba: Mat 6:24. † **16:16 16:16** Balli gbal aba: Mat 11:12,13. ‡ **16:17 16:17** Balli gbal aba: Mat 5:18. § **16:18 16:18** Balli gbal aba: Mat 5:32; 1Kor 7:10,11.

19 <<Bè mækume ndakam mənana agir-nggūrəu male ka boalea candə kər̀kər̀, sə koya pwari ka kə do aba rəpwala.

20 À kə nongsə be mət̀tər a kunbala male, lùlləi ama Liazaro, mənana npenye aki rəi kat ka.

21 Rəi kə bəla arə li gır mənana bwanə kpa a bədəm mækume ka. Nggearə anvwa dəm à yiu à kə lenzəki anpenye male.

22 <<A masələate ka mət̀tər man yi wú, aməturənjər mala Bakuli yi twali à um nəi a ban Ibərayim. Mækume gbal ka wú pələa à tsəkbani.

23 Yiləmi o a banza mala alú,* a ban mana kya kutio aba kwanban mala tanni mək̀kər̀kər̀ nì ka, loasə məsəi sən Ibərayim kuko andə Liazaro a nkanggari.

24 Pələa tunə Ibərayim ama, <Dâ Ibərayim, sən məsəswatər mem sə wu tasə Liazaro bə oasə munabui a mūr bə lipam ta'mealam nəi, acemənana mə nda aba tanni kər̀kər̀kər̀ aba bəsa mən̄ia!>

25 <<Sə Ibərayim eari wi ama, <Munem, denyi ama do mo a banza ka a kum agir mo aməboarne, sə Liazaro ka kum agir məbane, sə ado ka ndya kum banboarnado kani ka, sə we ka a nda aba tanni məkwanban̄i kər̀kər̀kər̀.

26 Ko bə cè mən̄ia nda raka, nre səm sənəa wun ngga nggea tūli ndakam, acemənana abwana mana à earce lo kani à nə ká a ban wun ngga, bəa kəa gandəi dāng. Sə abwana mana gbal à nə lo kano aban yiu a ban səm ngga bəa kəa gandəi

* **16:23 16:23** *banza mala alú:* Ko <<Hades, ban mana alú kə uekám aban kundə bashi ka.>>

dàng.>

²⁷ <<Məkume na ama, <Sə bə̀ nda na ka ən nggə zəmbəo, Dâ, túr Liazaro a bala mala tárrám,

²⁸ akanó ka mə ndanə amə'eambu tongno. Bə̀ kya nunkiria, ace mənana yia gbal ka bə̀à kəa yiu a mənía yì ban tanni nggea məbike ka dàng.>

²⁹ <<Ibərayim eari wi ama, <A Musa andə amə'bangnəa mala 'Bakuli† nda kano a bania, bə̀a kwaki kiria a rəia.>

³⁰ <<Məkume ne wi ama, <Awo, Dâ Ibərayim, bə̀ bwa lo a bembə sə wari a bania ka, à nè pwanzali, à nè deki buia arə acaubikea malea.>

³¹ <<Pələa Ibərayim ne wi ama, <Bə̀à ok à Musa andə amə'bangnəa mala 'Bakuli raka, ko bə̀ bwa lo a bembə ka à pà nè oè dàng!> >>

17

*Yesu nacau amur twalban caubikea
(Matiu 18:6-7,21-22; Markus 9:42)*

¹ Yesu ne alaggana male ama:

Agir mənana à nè tsək abwana à nè kpa aba caubikea ka duməna púp à nè yiu. Səa ma caukwanban nə bwa mənana amənia yì agir à pur nə bani ka.

² Bə̀ bwa nè tsək mwashat atà amənia yì amuna bə̀ pak caubikea ka, kəpəna bəa đurri bwe taligo a meali sə bəa ramte aba nggeamùr.

³ Ace mani ka wu tsəkir wun.

† **16:29 16:29** A Musa andə amə'bangnəa mala 'Bakuli Ko: Akanìgìr andə amaləmce mala Musa andə amə'bangnəa mala 'Bakuli.

Bè mæ'eambo pakko caubikea ka, gimbi, sè bə̀ vwaki bui arə caubikea male pwanzali ka, twali wi bani.*

⁴ Ko bə̀ pakko caubikea kusə tongno-nong-bari aba pwari mæ'mwashati, sə nyar kusə tongno-nong-bari a bano yi pwanmbo nzali ka, twali wi bani.

⁵ Pəlæa Amə'mishan ne Mətalabangŋo ama, <<Tsək pabamuru ma'səm bə̀ gulo.>>

⁶ Mətalabangŋo pea wia eare ama:

Ko bə̀ gūliarəu ma'wun kyauwe kəla məsə musta ka, wun nə gandə banggi nggea nggun mən̄ia ka ama, <<U, kya kpa aba nggeamūr!>> Sə yi ka, nə kpata cau ma'wun.

⁷ Bə̀ twali ama bebwə nda kam abalə wun mana ndanə muna-bala mənana wari a rya a baban ko a yál anzur ka. Bə̀ mən̄ia yì muna-bala ka ndo kə nyārì babondo nə nyare ka, mətala-bala male nə ne wi ama, <<Farəo, yiu do lili le?>>

⁸ Pa nə ne wi ama, <<Pakkam girlina peatu, wu yi tsəkami a badəmbam, bə̀ ən linali sə ən nunà mūr ka, sə awu nə lili, awu nə nu mūr re?>>

⁹ Nə pakkî muna-bala man yàwá, acemənana kpata cau mana ne wi bə̀ pè ka le?

¹⁰ Anggo gbal sə nə pang nə wun: bə̀ wu pangŋəna agir mənana kat à bangga wun ama bə̀ wu pea ka, wun nə na ama, <<Səm nda ka mətúró-bala mənana səm pà a kun kəgìr raka. Kə túró ma'səm nda səm pak ka.>>

* 17:3 17:3 Balli gbal aba: Mat 18:15.

*Yesu twali amə dakali lum
ban kwánó malea*

¹¹ Yesu nə o a Urəshalima ka, kar nə nzong-nzali mala amə Samariya andə amə Galili.

¹² Nda ban kutio aba bə muna-là ka, abea burana lum amədakali na, à yì kasə a kúni. À cam zak,

¹³ sə à loasə già à tunəban ama, <<Bwaməgule! Yesu! Sən məsəswatər ma'səm!>>

¹⁴ Yesu pələ məsəi sənia sə nea wia ama, <<Wu kyane, wu kya ləmdə rə wun aban apəris.>>†

À nda ban o ka, kara dakali mali rəia.

¹⁵ Lang bwa mwashat abaləia səni rəi maləna ka, kara soabunu nyare aban yiu, loasə gi, kə bʷangsəki Bakuli.

¹⁶ Yi kpa a bədəm Yesu aban pakki wi yàwá. Sə yì ka, bwa Samariya na.

¹⁷ Yesu diban ama, <<Abwana lum mbo sə à twalia wia ban dakali? Aman tongno-nong-ine ka à nda malea ake?

¹⁸ Kə bwa pà kàm ateà nə nyare nə bʷangsə Bakuli ka dāng, she kə bwa-kúndāngna mənəia ka? >>

¹⁹ Pələa ne wi ama, <<Lo o, gūliarəu mo a rəam amsəno.>>

*Yiu mala Domurəm mala Bakuli
(Matiu 24:23-28,37-41)*

²⁰ Amə Farisi dī Yesu ama, <<A ya pwari sə Domurəm mala Bakuli nə yiu?>> Yesu earia wia ama, <<Yiu mala Domurəm mala Bakuli ka gír na mənana à nə səni nə məsəu ka dāng.

† 17:14 17:14 Balli gbal aba: Pəris 14:1-32.

²¹ Kəbwa pà nè na ama, <Ndya ka, wu səni!
> Ko ana raka, <Ndako ka> dāng. Acemənana
Domurəm mala Bakuli ka nda àkè balə wun.>>

²² Pələa ne alaggana male ama:

Pwari na kə yiu ka yi mənana rə wun nè
bəla arə sən pwari mwashat abalə apwari mala
Muna Mala Bwa ka, sə pà wun nè səni dāng.

²³ Bwapəndəa nè na wun ama, <<Ndako ka!>>
Ko ana raka, <<Ndya ka!>> Wu kəa bāngja ateà
dāng.

²⁴ Kəla mənana bə mbulo li'nzama pəlilip ka,
nè tá amur bānza a bui man nè nggá bwal be bui
ka, anggo sə Muna Mala Bwa nè pa a pwari nyare
male.

²⁵ Səa ma peatu ka, Muna mala Bwa nè nu
tanni kərkər arə agir pas, sə abwana mənana a
nza man ngga à nè binə məsəi.

²⁶ Kəla mənana kumban a nza mala Nuhu ka,
anggo sə nè pa abalə anonggio mənana Muna
Mala Bwa nè nyare nè yiu nəi ka.‡

²⁷ Bwapəndəa kə lili, kə nu, à kə al rəarəia, à
kə isə amunia bə pwari mənana Nuhu kútí nəi
a nggea-waru ka. Pələa mùr-gùla yiu yi twaltea
kat.§

²⁸ * Kə nda anggo a nza mala Lotu.
Bwapəndəa kə li, à kə nu, à kə kúrkúró, à
kə makkiagir, à kə rikrya, à kə bakkí abah.

²⁹ A pwari mənana Lotu purí bá Sodom ngga,
bəsa andə aməsətali bəsa nya nè kuli amur amə

‡ 17:26 17:26 Balli gbal aba: Tite 6:5-8. § 17:27 17:27 Balli gbal
aba: Tite 7:5-24. * 17:28 17:28 Balli gbal aba: Tite 18:20–19:25.

Sodom twaltea kat.

³⁰ Anggo sə nə kumban a pwari mənana
Muna Mala Bwa nə yia pusəna rəi nəi ka.

³¹ A mənə yì pwari ka, bwa mənana nda
amur kurəm male sə agirkuma male ka à nda
aba kurəm ngga, bə kəa na ama nə sulə púp nə
nggá pwanía dang. Anggo sə bwa mənana nda a
babondo ka, bə kəa nyare a bala ace twal kəgìr
dang.[†]

³² Wu denyi nə mālá Lotu![‡]

³³ Bwa mənana kə earce nə amsə yiləmi ka
nə turte. Sə bwa mənana kə turta yiləmi ka nə
tsəkcè.[§]

³⁴ Ən nggə na wun, a mənə yì du ka, abwana
bari nə pa aban nongŋo a kala mə'mwashati, à nə
twal man mwashat ka, à nə nying be.

³⁵ À nə kum amaməna bari aban go aban
mə'mwashati, à nə twal mwashat à nə nying man
mwashat ka.

³⁶ [À nə kum aburana bari a baban, à nə twal
man mwashat ka, à nə nying be.]

³⁷ Pələa alaggana male dī ama, <<Aya ban le,
Mətalabangŋo?>>

Yesu earia wia ama, <<Ban mənana lugir pak
kam ngga, abanì sə adəkəlaki nə rambəa.>>

18

Kanicau arə hiwi

[†] **17:31 17:31** Balli gbal aba: Mat 24:17-18; Mar 13:15,16. [‡] **17:32**

17:32 Balli gbal aba: Tite 19:26. [§] **17:33 17:33** Balli gbal aba: Mat
10:39; 16:25; Mar 8:35; Yoh 12:25.

¹ Yesu ne alaggana male bekə kanicau mənana nə ləmdə ama yia ka bəa kə pak hiwi cala rəia wuki dang.

² Na ama:

A bekə là, bə murəm-bashi nakam mənana kə banggi Bakuli dang, sə kəgìr oasəi arə kəbwa raka.

³ Sə bə mǎ-lú nakam àkə lě, mənana camarə nyarke aban mə'bashì man nə bua ama, <<Kutio anre səm sənə məbìnə muram.>>

⁴ Ata dəmbe ka ginəe. Nə nzəmò ka ne bamúri ama, <<Ko kat andə amani ama ən nggə banggi Bakuli dang, sə kəgìr oasəkiam arə kəbwa raka,

⁵ mə nə pak bashi mə'məsəcau nì ace mənìa yì mǎ-lú mənana kùrram mwacang ngga. Acemənana bən pak raka, nə yauwam nə nyarke male tütù abanam!>>

⁶ Pələa Yesu Mətalabangŋo na ama:

Wu ok cau mənana murəm-bashi mə'dwanyi məsəcau man na ka!

⁷ Wu kə səni kəla Bakuli ka pà nə pak bashi mə'məsəcau nì ace abwana male mənana tària, mənana à kə bua a badəmbi, dù andə pwari ka re? Nə dəndi arə bwalia wia kam le?

⁸ Ən nggə na wun ama, nə pea wia gìr mənana malea na ka a kaurəa. Səa ma bə Muna Mala Bwa yiu ka, nə yia kum pabamuru a banza le?*

Kanicau arə bwa Farisi andə məcemi

⁹ Yesu na mənìa yì kanicau ka arə abwana mənana à twalì bamuria ama yia ka à nda ka

* **18:8 18:8** nə yia kum pabamuru a banza le? Ko: nə yia kum abwana kam piu mənana à nda rə gùli arəi bə pakkia wia bashi mə'məsəcauni ka le?

amə'cauɓoarna, sə à ɓəsəki acili abwana à nyesəia amə'cauɓikea na ka, ama:

¹⁰ Abwana ɓari à wari a Ndàməgule mala Bakuli ace pak hiwi. Mwashat ka ɓwa Farisi na, sə ɓè ka məcemi na.

¹¹ Pələa ɓwa Farisi lo came pak hiwi amur ɓamúri. Na ama, <<Bakuli, ən pakko yàwá, acemənana mə nda mə'cauɓikea kəla acili abwana dāng. Ən pa kəla amə'ɓəmbəriban, amə dʋanyɪ dɔ amur məsəcau, amə'nongginəban a nza nə dobala, ko kəla mənɪa yɪ məcemi ka dāng.

¹² Ən nggə gilmùr kusə ɓari a nre-limo mwashat, sə ən nggə pe Bakuli kāmbe mwashat aba lum mala koya girkuma mem.>>

¹³ Sə mala məcemi ka cam kuko. Eare ama nə loasə múri a kùli dāng, wal kikili na ama, <<Bakuli, sən məsəswatər mem, mim ngga mə nda mə'cauɓikea!>>

¹⁴ Ən nggə na wun ama, mənɪa yɪ ɓwa ka, nyare aban o ɓala male ka, mə'cauɓoarna na a ɓadəm Bakuli, pa kəla mala ɓwa Farisi dāng. Koyana kat sə kə twalɓamuri ka, à nə kyauwiki, sə ɓwa mənana kə nongsə ɓamúri ka, à nə gusəlɪ.†

*Yesu tsəkbu amur amuna
(Matiu 19:13-15; Markus 10:13-16)*

¹⁵ ɓè fara ka abea ɓwana yiu nə amuna aban Yesu ama ɓè yɪ tsəkia wia bu. Alaggana male səni anggo ka, à lo à sà a rəia.

¹⁶ Sə Yesu ka tunə amuna a baní oaso na ama, <<Wu deki amuna ɓəa yiu abanam, wu kəa pərki

† 18:14 18:14 Balli gbal aba: Mat 23:12; Luk 14:11.

đang, acemənana Domurəm mala Bakuli ka nda ace a ulang amənia ka.

¹⁷ Ən nggə na wun məsəcau ama koyana sə pà nə ak Domurəm mala Bakuli kəla muna məkyauwe raka, pà nə gandə kútí kam dāng.>>

*Bè bwaməgule mala
amə Yahudi məkume
(Matiu 19:16-30; Markus 10:17-31)*

¹⁸ Bè bwaməgule mala amə Yahudi məkume đí Yesu ama, <<Maləm məboarne, mana gir ni na mə nə pa sə mə nə kum yiləmu mənana málá male pà kàm raka?>>

¹⁹ Yesu eari wi ama, <<A bang ama mə nda bwa məboarne? Kə bwapəndəa pa kàm məboarne na dāng, she Bakuli nəmurəi.

²⁰ We ka, à súrənà rə anzongcau mala Bakuli mənana ama: <Kəa kútí aba caubikea mala nongnə bwa mənana wu al rə wun wunəi raka, kəa wal-lú dāng, kəa iun'í dāng, kəa bun-nyir amur bwa dāng, pe tárró andə nggo gulo.> >>‡

²¹ Pələa bwe na ama, <<Amənia ka, yàle mə nda muntulo sə ən bwalia.>>

²² Lang Yesu ok mənəia ka, ne wi ama, <<Bè gir mwashat na a đwanyí ka. Makki agir mənəia kat a ndanəia ka, gaki amə'tər, awu nə kum gəna a kùli, sə wu yiu, wu yí kpatam.>>

²³ Lang nə o ana ka bumi kidíki, acemənana yí ka, məkume na kərkar.

²⁴ Yesu səni kyap-kyap, sə na ama, <<Nə kwano sə məgəna nə kutio a Domurəm mala Bakuli!

‡ **18:20 18:20** Balli gbal aba: Pur 20:12-16; Nggur 5:16-20.

25 Bafo ka, kutio mala mægəna a Domurəm mala Bakuli ka kwano kúti kutio mala kalakadambi a təta nlerəman.>>

26 Abwana mənana à ok mənیا ka à điban ama, <<Sə yana ado nə àwá?>>

27 Yesu eare ama, <<Gir mənana pà nə gandə pa aban bwapəndəa raka, nə gandə pa aban Bakuli.>>

28 Pələa Bitərus ne wi ama, <<Səni, səm nyìngnə̀nà agir kuma ma'səm kat səm yiu a kpato!>>

29 Yesu nea wia ama, <<Ən nggə na wun məsəcau, kəbwa pà kəm mənana đeki bala, ko bwa ma, ko amə'eambu, ko tárru andə nggeau, ko amuna ace Domurəm mala Bakuli,

30 sə nə đwanyi kum agir kərkər a nza mənیا ka. Sə đəm ngga a nza mənə kə yiu ka, nə kum yiləmu mənana málá male pà kəm raka.>>

*Yesu nyare nacau amur lú male
(Matiu 20:17-19; Markus 10:32-34)*

31 Yesu tunə alaggana male, aman lum-nong-bari ka a giriban, sə nea wia ama:

Wu səni səm ndo səm nə ká a Urəshalima, sə agir mənana kat amə'bangnəa mala Bakuli giləi amur Muna Mala Bwa ka à nə lumsəo.

32 À nə nyesəi à nə pea abwana mənana amə Yahudi na raka, à nə oali, oalban zaləkiban, à nə sanggì, à nə tappi wi ntāra, à nə koè, sə à nə wali nə wu,

33 sə a tàruia nongno ka, nə loapi bembe.

³⁴ Sə ko alaggana male bwalta kəgír aba mənía yì acau ka dāng. À səmbərəia wia bāləi, ko à sūrə gir mənana kə nacau amurí ka dāng.

*Yesu mən mäsə nte məzəmggi agir nì
(Matiu 20:29-34; Markus 10:46-52)*

³⁵ Yesu gbàshìna Jeriko ka, be nte nakam aban do a girəi njargula aban zəmggi agir.

³⁶ Lang nə ok gəshi bʷabundəa mənana kə kúti ka, díban ama, mana kumban le?

³⁷ À pələa à ne wi ama, <<Yesu bʷa Nazarat nda kə kúti ka.>>

³⁸ Pələa tunəban bāng-bāng ama, <<Yesu! Muna mala Dauda§! Sən məsəswatər mem!>>

³⁹ Abwana mənana à ak damba ka à sà arəi bʷam, ama bə duk kúni dəong. Sə yì ka, kara loasə gi kpəm ama, <<Muna Mala Dauda, sən məsəswatər mem!>>

⁴⁰ Yesu go kusəi came, sə na ama, bəa yinəi a baní. Lang yina a baní tù ka, Yesu dí ama,

⁴¹ <<Mana a earce mə pakko?>> Pələa nte man eare ama, <<Mətalabangɲo, ən nggə earce sənban.>>

⁴² Yesu ne wi ama, <<Kum sənban! Pabamuru mo amsəno.>>

⁴³ Àkə baní gbal kara kum sənban, sə kpa atà Yesu aban o, kə bʷangsəki ʔakuli. Lang bʷapəndəa mənana kat səni ka, yia gbal ka à bʷangsə ʔakuli.

§ **18:38 18:38** *Muna mala Dauda:* Amə Yahudi ka à tsəkbaləia ama Mezaya ko Kərəsti ka nə pur a tàu mala Murəm Dauda sə ace maní ka à kə tunəi ama <<Muna mala Dauda,>> ko <<Ko Məká Dauda.>>

19

Zaka kum sən Yesu

¹ Yesu ara aba nggea-là Jeriko, ndaban kúti abaləi.

² Bè bwa ndakam lùlləi ama Zaka, bwaməgule mala aməcemi na sə yì ka, məkume na.

³ Yì ka, bariki nè səni ko yana nda Yesu. Bwabunda nda kam pas mənana yia gbal ka à kə earce sən Yesu ka. Sə yi Zaka, acemənana nkpandal na ka, gandə sənban aba bwabundəa dāng.

⁴ Pələa bangŋa, ak dəmba, kya eauwe a nggun vwari nè səni, acemənana àkə banì sə Yesu nè pələa.

⁵ Lang Yesu yi bwaləna banì ka, loasə məsəi a kùli sə ne wi ama, <<Zaka, fa rəo sùləi nggun! Yalung ngga, she mə nə sulə a bala mo.>>

⁶ Pələa suləo a kaurəa gingsə Yesu nə bump-wasəa.

⁷ Bwapəndəa mənana kat sən mənìa ka, tita nggwani ama, <<Bwabura man ngga kya suləna a bala mala mə'caubikea!>>

⁸ Zaka pələa lo sə ne Mətalabangŋo ama, <<Mətalabangŋo, səni, mə nə gau girkuma mem abaləu, mə nə pè amətər kāmbe mwashat, sə bə ən mbərìna kəbwa ka, mə nə nyesəi bwe gír nì kusə ine.>>

⁹ Pələa Yesu ne wi ama, <<Yalung ngga amsəban yina a bala mənìa ka, acemənana mənìa yì bwa gbal ka mə'kà Ibərayim na.*

* **19:9 19:9** acemənana mənìa yì bwa gbal ka mə'kà Ibərayim na. Ko <<acemənana a ləmdəna a nda mə'kà Ibərayim məbafoe.>>

**10 Muna mala Bwa ka, yiu àkè ce alta gir mənana
bwar ka, nè amsəi.>†**

Kanicau arə pak túró nə boalo

(Matiu 25:14-30)

11 ‡ Lang à nè nggə kwaki kiria arə mənəia yì
acau ka, Yesu lidəm̄ba nə nea wia bə kanicaú,
acemənana anggo ka à gbàshìnà ban Urəshalima,
sə à kə səni kəla Domurəm mala Bakuli ka ndo nə
yiu àkə dyadyan mənə ka.

12 Pələa na ama:

**‘Bè mətəumurəm wari a bə nzali məsauwe nə
nggá ak gara-murəm, sə nə nyare.**

13 Kaniama nə o ka tunə atà amətúró male
lum, gakkia wia məsəboalo zənariya luru lum sə
nea wia ama, <<Boalo mənəia ka wu kə nggāliki nēi,
she bən nyarəna ka.>>

14 Sə abwana male ka à binəi, pələa à tasə
abea abwana atè bəà kya na ama, <<Səm earce
mənəia yì bwa ka bə duk murəm ma'səm dāng.>>

15 Kat andə amani ka, mənəia yì bwa ka à
kya pe wi gara-murəm, sə nyare a kusəi yiu.
Pələa turban atà amətúró-bala mənana pākia
wia boalo ka, acemənana nə sūrə gir mana à
kum aba nggāliki ka.

16 Mədəm̄ba yiu yi na ama, <<Bwaməgule,
luru məsəboalo mō ka, ən kuməna luru lum
amurí.>>

17 Pələa mətala-bala male ne wi ama, <<Yàwá,
mətúró mem məboarne! Acemənana a ləmdə
məsəcau amur mənəia bəti ka, a nə duk mələ
amur anggea-là lum.>>

† **19:10 19:10** Balli gbal aba: Mat 18:10,11. ‡ **19:11 19:11** Balli
gbal aba: Mat 25:14-30.

18 Baria bwa yiu yi na ama, <<Bwamægule, luru mäsəboalo mo ka, ən kuməna luru tongno amurí.>>

19 Mətala-bala male ne wi ama, <<We ka, a nə bwal anggea-là tongno.>>

20 Pələa be guro yiu yi na ama, <<Bwamægule, luru mäsəboalo mo nia ka, ən karri aba bugir ən səmbərəi pepe.

21 Bangciu pakkam a rəo, acemənana we ka cau mò kwano na đang. A kə twal gír mənana awu nə tsək raka, sə a kə pwan gír baban mənana awu nə beal raka.>>

22 Mətala-bala male eari wi ama, <<Mə nə kùrro nə acau mənana à pur a kuno ka, we mətúró-bala məbealbike! A sələna she ama cau mem kwano na đang, ən nggə twal gír mənana mə nə tsək raka, sə ən nggə pwan gír baban mənana mə nə beal raka?

23 Sə palang sə a binə ká tsəkam boalo mem a banki, ace mənana bən nyare yiu ka, mə nə yia é nə mur amurí?>>

24 Pələa nea abwana mana à came abanì ka ama, <<Wu ak luru mäsəboalo mənana a buì ka, wu pè bwa mənana ndanə luru lum ngga.>>

25 Sə à ne wi ama, <<Bwamægule, yì ka, ndanə male yì luru lum mala mäsəboalo zənariya!>>

26 Pələa eare ama, <<Ən nggə na wun ama, bwa mənana ndanəi ka, à nə tsəki bi amurí, sə bwa mənana pà nəi raka, nggearə mənəo bəti a buì ka à nə é arəi. §

27 Sə aməno yì aməbinə muram mənana à ear ama mə duk murəm amúrià raka, wu yinəia kani,

§ 19:26 19:26 Balli gbal aba: Mat 13:12; Mar 4:28; Luk 8:18.

wu yi wal-luia a badəmbam!>>

Abwana zəkice kutio mala Yesu

a Urəshalima

(Matiu 21:1-11; Markus 11:1-11; Yohana 12:12-19)

²⁸ Anzəm mana Yesu banghəna mənیا yì acau ka, pələa dupia wia a dəmba aban ká a Urəshalima.

²⁹ Lang gbəshinə Betafaji andə Betani aban nkono Olif ka, pələa tasə abea alaggana male bari.

³⁰ Nea wia ama, <<Wu kya a muna-là mənana a dəm wun ngga. Kutio ma'wun ngga wun nə kum mədambəriso à kurni, mənana kəbwa malaká eauwe a nzəmi raka. Wu panzəi, wu yinəi.

³¹ Bə kəbwa dī wun, ama ace mana sə wu kə panzəi le ka, wun nə ne wi ama Bwaməgule ma'səm* kə earce.>>

³² Yia mənana à túriá ka à wario à kya kumi kəla mənana Yesu nea wia ka.

³³ À ndarə panzə mədambəriso ka, amətale día ama, <<Ace mana sə wu kə panzə mədambəriso? >>

³⁴ À eare ama, <<Mətalabangjo† kə earce.>>

³⁵ À yiu nə mədambəriso aban Yesu. À makki agir-koarəu malea a nzəmi, pələa à eamsə Yesu amurí.

³⁶ Nda ban o ka, bwapəndəa sárəki agir-koarəu malea amur njargula.

³⁷ Lang yi bwaləna ban mənana njargula dili kam aban ká Nkono Olif ka, bundəo mala aməkpate mənیا ka, à tita loasə già nə bumpwasəa

* **19:31 19:31** Bwaməgule ma'səm: Ko <<Mətala mədambəriso.>>

† **19:34 19:34** Mətalabangjo: Ko <<Mətale>>

aban b̄wanḡsəki Bakuli, ace agir-ndələki mənana à sən ngga.

38 À kə bang ama,
 <<Bwanḡsəban bə pa
 aban Murəm mənana
 kə yiu aba lullə
 Mətalabanḡo ka!>>‡
 <<Dorəpwala nda kam a kùli
 sə gulo ka aban Bakuli!>>

39 Abea amə Farisi mənana aba b̄wabundəa ka à ne Yesu ama, <<Maləm, sà arə alaggana mo bəa pwalo!>>

40 Yesu nea wia ama, <<Ən nggə bangga wun, bəà duk dəong ngga, atali nə akia wia b̄wanḡsəkiban.>>

Yesu bua ace Urəshalima

41 Lang Yesu yi gbashinà Urəshalima məsəi nə kpa arəi ka, kara túr kúni a bua ace,

42 na ama, <<Eare mem ngga, we Urəshalima, yalung ngga a súrənà rə gir mənana nə yipò nə dorəpwala ka. Sə ado ka à səmbərəni, məsəo pà nə gandə səne dāng.

43 Abea pwari nda à kə yiu, mənana abio aməbura nə yia bak nggea zəkì məcandəe, à nə gumbəlio abaləu, sə à nə gir amuro a koya bui ka.

44 À nə yia arkio, à nə sukkio a nzali, we wunə abwana mənana a bāləo ka. À pà nə dəki kə tali aban came amur bə dāng, acemənana we ka a súrə pwari mənana Bakuli yiu nəi ace amsəo ka dāng.>>

‡ 19:38 19:38 Balli gbal aba: Ang 118:26.

⁴⁵ Pələa Yesu kutio, pər amə'kúrkúró a Ndàməgule mala Bakuli.

⁴⁶ Nea wia ama, <<À giləni ama, <Bala mem ngga nə duk bala hiwi>§; <sə wun ngga wu nyesəi duk npu mala amə'bəmbəriban!>* >>

⁴⁷ Ko aya pwari ka Yesu na aban kani-gir aba Ndàməgule mala Bakuli. Agbani Pəris andə amaləm Nggurcau mala Musa sə akapana mənana aba bwapəndəa ka, à kə alte à nə wal-luí.†

⁴⁸ Sə à kumbi ban dāng, acemənana acau male pwan denyicau mala bwapəndəa kat.

20

*À dīban amur Bangjo mala Yesu
(Matiu 21:23-27; Markus 11:27-33)*

¹ A bəkə pwari Yesu ndaban kani abwana gir a Ndàməgule mala Bakuli, sə kə hamnə Cau Amsəban, agbani pəris, andə amaləm Nggurcau mala Musa, andə akapana yia kat à yiu a baní.

² À yì ne wi ama, <<Bangga səm, nə ya rəcandəa sə a kə pakki amənia yì agir, sə yana po mənəia yì gara mala pea ka?>>

³ Yesu pələia wia ama, <<Mə nə dī wun gbal. Wu banggəm,

⁴ batisəma mala Yohana ka, pur nə kuli le, ko pur nə ban bwapəndəa?>>

⁵ Pələa à pələki ce arəarəia ama, <<Bə səm bang ama <Pur nə kuli ka,> nə dī səm ama, <Sə palang sə wu pa bamur wun arəi dāng?>

§ 19:46 19:46 Balli gbal aba: Isha 56:7. * 19:46 19:46 Balli gbal aba: Ir 7:11. † 19:47 19:47 Balli gbal aba: Luk 21:37.

⁶ Sə bə səm na ama, <Pur nə ban bwapəndəa ka, abwana mənja kat ka à nè bukki səm, acemənana yia ka à èarnà ama Yohana ka məbangnəa mala Bakuli na.> >>

⁷ Pələa à eare ama, <<Səm sùrə ban mənana pur kam ngga dāng.>>

⁸ Pələa Yesu nea wia ama, <<Mim gbal ka pa mə nə bangga wun nə koya rəcandəa sə ən nggə pakki amənia yì agir ka dāng.>>

Kanicau arə denyi nə baban

(Matiu 21:33-46; Markus 12:1-12)

⁹ Yesu lidəmba aban ne abwana mənja yì kani-cau ka ama:

Bè bwa tsək baban nggun anap, sə nyesəi pè abea amətúró rya, sə kutio o a bəri banì kya sau kam.*

¹⁰ Kún pwan bəlanggun anap karəna adyan ngga, pələa túr bə mətúró-bala male a ban amətúró bəa kya aki wi bəlanggun. Kara amətúró yì walki mətúró-bala man, sə à pəri um nə babui.

¹¹ Nyare túr bə mətúró-bala; yì gbal ka à walki à ləmdəi wi gír kəsəkya sə à pəri um nə babui.

¹² Nyar dəm túr təruià; à yì tsəki wi anpenye à ramte à túri nə nza.

¹³ Pələa mətala baban na ama, <<Mana ado mə nə pa? Mə nə tasə munem mənana ən earkiyi ace raka, yakəla à nè pe wi gulo!>>

¹⁴ Lang amətúró nə yia səni ka, à kur kunarəia amurí ama, <<Yauwa! Mənja ka nda məlībala. Səm nə wal-luí, sə baban ngga nə duk ma'səm!>>

* 20:9 20:9 Balli gbal aba: Isha 5:1.

15 Pələa à yasələi à túri nə nzəm nkāndan, sə à kar atè à kya wali wu.

Pələa Yesu dīban ama, <<Mana ado wu kə səni mən̄ia yì mətala baban ngga nè yia pakkia wia?

16 Nè yiu nè yia wal-lú amətúró mən̄ia sə nè nyesə baban nè pe abea abwana!>>

Lang bwapəndəa nè ok mən̄ia ka à na ama, <<Bè Bakuli twalban mani!>>

17 Pələa Yesu sənia kyap-kyap sə na ama, <<Sə mana de nda tərcau mən̄ana maləmce bangji ama:

<< <Tali mən̄ana aməba binəi ka, nda à nyesəi yì bwal

bă kàngkàng ngga.>†

18 Bwa mən̄ana kat sə kpa amur mən̄o yì tali ka nè arkya nè mesəke mwashat-mwashat, sə bwa mən̄ana tali man kpa amurí ka, nè betəki.>>

19 Amaləm Nggurcau mala Musa andə agbani Pəris alta njargula mən̄ana à nè bwali nēi tsuk-tsuk ka, acemən̄ana à sələna ama mən̄ia yì kanicau ka nda a rəia. Səa ma bangciu kə pakkia wia arə abwana.

À bariki à nè tsəki Yesu gbəli

(Matu 22:15-22; Markus 12:13-17)

20 Abi-məbura tsəki wì məsəu, pələa à tasə amə'iucəu, mən̄ana à ləmdəa kəla amə'məsəcau na ka. A dənyicau malea ka à nè bwali Yesu aba cau mən̄ana pur a kúni ka, sə à nè ká nēi a babù mətala-nzali, yì nggwamna mala amə Roma.

21 Pələa amə'iucəu dī Yesu ama, <<Maləm, səm sələ ama cau mo andə kanigir mo ka məsəcau na

† 20:17 20:17 Balli gbal aba: Ang 118:22.

kat. Abwana kat a bano ka amə'mwashati na. A kə kani njargula mala Bakuli nə məsəcau.

²² Nggearəi ka boaro bə səm mbwe Kaisar, murəm mægule mala amə nzali Roma boalo-cemi le, ko bə səm ká pe wi dāng?>>

²³ Yi ka, súrənà bá kutan malea pələa nea wia ama,

²⁴ <<Wu ləmdəam məsəboalo dinari. Baməsə bwa andə gir mənana à giləa rəi ka mala yana?>>

À eari wi ama, <<Mala Kaisar na.>>

²⁵ Pələa nea wia ma, <<Wu pè Kaisar gir mənana mala Kaisar na ka, sə Bakuli ka wu pè wi gir mənana male na ka.>>

²⁶ À gandə kume nə bwarkio aba cau male a badəm bwapəndəa dāng. À ndali nə cau male, kara à do kunia dəong.

Diban amur loapi bembe

(Matiu 22:23-33; Markus 12:18-27)

²⁷ Sə abea amə Saduki, mənana à na ama abwana pà nə lo anzəm lú raka, à yiu a ban Yesu nə diban.

²⁸ À na ama:

Maləm, Musa giləa səm ama, <<Bə mə'eam bwa wú sə deki māmí amuna pà kəm raka, bwe ka nə al mā-lú ace mənana bə bəli mə'eambi amuna.>>‡

²⁹ Sə a pwarian ngga abea abwana ndakam yia tongno-nong-bari à nda amə'eambu. Mədəmba al bwama yi wu à pənə muna dāng.

³⁰ Sə baria ka anggo gbal, al bwame sə yi wu pənə muna dāng.

‡ 20:28 20:28 Balli gbal aba: Nggur 25:5,6.

³¹ Tàruia gbal ka yi twal bwame, anggo sə yia mənɔa tongno-nong-bari ka à yì wúkio à ðeki bwama, ko kə muna pa kàm ðàng.

³² A masələate ka, bwama gbal ka yi wu.

³³ Sə ado ka, a pwari loapi bembɛ ka nə duk mālá yana ateà le, acemənana yia mənɔa tongno-nong-bari ka à duməna nɔi?

³⁴ Yesu earia wia ama:

Abwana mənana a banza man ngga à kə al rɔia sə à kə isə amunia.

³⁵ Sə abwana mənana à sənɔa à kāróna à nə lo a bembɛ sə à nə kum kutio a banza mənɔ kə yiu ka, à pà nə al rɔia ko à nə isə amunia ðàng.

³⁶ Sə à pà nə wu ðəm ðàng, acemənana à nda kəla aməturɔnjar. Amuna mala Bakuli na. Yia ka à nda ka bwana mənana à loapi bembɛ ka.

³⁷ Sə amur cau mala loapi bembɛ ka, nggearə Musa ka ləmdə ama alú nə loapi bembɛ. Aɓa cau mənana à giləe amur mə'ɲkwarki mənana kə eariki bəsa ka, bang ama Mətalabangŋo ka nda, <<Bakuli mala Ibərayim, Bakuli mala Ishaku, sə Bakuli mala Yakupu.>>§

³⁸ Yì ka, Bakuli mala alú na ðàng, nda Bakuli mala abwana mənana nə yiləmu ka, acemənana sələnə ama yia kat ka à ndanə yiləmu.

³⁹ Aɓeə amaləm Nggurcau mala Musa pəlɔi wi ama, <<Maləm, cau mo ka məsəcau na!>>

⁴⁰ Anggo ka kəbwa nyare loasə kúni ama nə ði bekə cau ðəm ðàng.

§ 20:37 20:37 Balli gbal aɓa: Pur 3:6.

*Kərəsti, Mə'amsəban ngga
muna mala yana na?*

(Matiu 22:41-46; Markus 12:35-37)

⁴¹ Yesu pələa turia wia bə diban ama, <<Mana
tsəa sə à kə na ama Kərəsti*ka Muna mala
Dauda†na?

⁴² Dauda nə nggearəi ka bang aba maləmce
mala Anggyal ama,

<< <Bakuli Mətalabangŋo,
ne Mətalem ama,

Do a buam məli

⁴³ she bən nyesəna

abio-məbura à pələna

muna-buno tsək kusəu

a bəkusəo ka.>‡

⁴⁴ Dauda ka tunə Kərəsti ama <Mətalem.> Sə
palang ado sə Kərəsti duk muni dəm?>>

*Yesu nunkir amətə arə
amaləm Nggurcau mala Musa*

*(Matiu 23:1-36; Markus 12:38-40; Luka 11:37-
54)*

⁴⁵ Lang abwana kat nda arə kwaki kiria à nə
nggə oè ka, Yesu pələa ne alaggana male ama,

⁴⁶ <<Wu tsəkir wun arə amaləm Nggurcau mala
Musa. À earce gya nə anggea-daura, sə à earce
bəà kə makkia wia kun abalə alimo, à earce aban-
do məboarne arə andakpapi andə abuno mala
abwana-məgule arə aban pakkidire lili.

* **20:41 20:41** *Kərəsti*: Ko <<Mezaya>> † **20:41 20:41** *Muna mala
Dauda*: Ko <<Ko Məkà Dauda.>> ‡ **20:43 20:43** *Balli gbal aba*:
Ang 110:1.

47 À kə bəmbəri amā-lú arə agirkuma malea, sə à kə bəseki abwana nə pakki ahiwi mə'sake. A ulang yia ka à nə pakkia wia bashi məcandəe.>>

21

*Mā-lú mana pa gir
mana ndanəi kat ka
(Markus 12:41-44)*

¹ Lang Yesu loasə məsəi ka, sən amə kume à nda rə turki aboro malea aba akwati boalo mənana aba Ndāməgule mala Bakuli ka.

² Dəm ngga məsəi kpa arə be mā-lú, mə'tər, aban tūr aməsə-boalo məkəke bari.

³ Pələa Yesu na ama, <<Məsəcau, ən nggə bangga wun ama mənəi yì mā-lú mətəpwasə ka, nda tūr gir mənana kùtì malea ka kat.

⁴ Acemənana abwana mənəi kat ka à tù aḅa kume malea mənana kpəm ngga, sə yì ka, aba tər male sə pa gir mənana kat ndanəi ace do male ka.>>

*Agir-ləmdəa mala masəḷəata banza
(Matiu 24:1-2; Markus 13:1-2)*

⁵ Abea alaggana male na aban naki acau amur boarjam mala Ndāməgule mala Bakuli mənana à giləki nə atali məboarkijami, andə aboro mənana à taria ace pe Bakuli ka. Pələa Yesu na ama,

⁶ <<Bə mala agir mənana wu kə sənəi à nda ka, bə pwari nə yiu mənana kə bə tali pa kām à nə dəki aban came amur bə ka dāng. Koməyenani ka à nə rambi à nə turi a nzali.>>

*Nunkiru amur atanni mana à kə yiu ka
(Matiu 24:3-14; Markus 13:3-13)*

⁷ Pələa à dī Yesu ama, <<Maləm, amənia yì agir ka a ya pwari sə à nè kumban? Dəm ngga mana girni na nè ləmdə ama à mala à nè kumban?>>

⁸ Sə Yesu pələia wia ama:

Wu parkir wun bəà kəa swarki wun dāng. Acemənana abwana pas à nè yiu aba lulləam, à nè nggə bang ama, yia ka à nda ka Kərəsti, dəm ngga à nè na ama, <<Pwari gbəshinə!>> Wu kəa kpata cau malea dāng.

⁹ Bə wu ok cau mala a'lwa andə amunəo ka, cala bangciu pakka wun dāng. Amənia yì agir ka duməna púp à nè ak dəmba kumban, sə masələata banza malaká yiu peatu dāng.

¹⁰ Pələa lidəmba aban nea wia ama:

Nzali nè lo nə lwa arə be nzali, sə domurəm nè lo arə be domurəm.

¹¹ Agəggəli məcandəe mala nzali nè kumban, nzala nə kpa, akwánó banza dāngdāng nè puro arə aban pas. Agir kàrmúrû andə agir-ləmdəa məgulke à nè pur nə kuli.

¹² Sə kaniama amənia yì agir nè kumban ngga, à nè bwalki wun, à nè pà wun tanni. À nè ká nə wun a bashi arə andakpapi, à nè kùr wun arə andakùrban, à nè kánə wun aban amurəma andə anggwamna, acemənana wu nda ka amə kpatam ngga.

¹³ Mənia ka nə pa wun dəmbu hamnə Cau Amsəban mem.

¹⁴ *Wu twali a babum wun ama, pa wu nè do nə baləkəsəkya arə cau mənana wun nè na aban

* **21:14 21:14** Balli gbal aba: Luk 12:11,12.

bashi ka dāng.

¹⁵ Acemənanana mə nə pà wun acau andə səlæ mənanana kəbwa pà kàm atà amə binəmúr wun mənanana nə gandə cam a kún wun, ko nə makgír cau ma'wun ngga dāng.

¹⁶ Nggearə abwana mənanana à bəl wun, andə amə'eam wun, abəla andə agyajam ma'wun ngga, à nə pà wun nzəmia, à nə wal-lú ka abea bwana abalə wun.

¹⁷ Abwana kat nə binəməsə wun acemənanana wu nda ka aməkpatam ngga.

¹⁸ Sə ko nyang múr wun mwashat ka pà nə kpa a nzali dāng.

¹⁹ Məsəkang-kangja ma'wun na nə amsə wun, nə pà wun yiləmu mənanana málá male pà kàm raka.

*Yesu bangcau ama à nə
kidiki Urəshalima
(Matiu 24:15-28; Markus 13:14-23)*

²⁰ Bə wu sənəna asoje à yì karina Urəshalima ka, wu sələ ama kpa male gbàshìnà.

²¹ Sə anggo ka abwana mənanana a nzali Yahudi ka, bəà bangja bəà eauwe amur ankono, abwana mənanana aba là ka bəà puro, sə abwana mənanana a bondo ka bəà kəa kutio aba là dāng.

²² Acemənanana mənina yì pwari ka mala mbwe-ban nutanni na, ace lùmsə agir mənanana kat à giləi aba Maləmce mala Bakuli ka.[†]

²³ Abalə apwari mənə ka, gír məsəswatər na nə amaməna mənanana nə amuna a bumia, andəa mənanana à kə pea amuna kiura ka! Nggea tanni

[†] **21:22 21:22** Balli gbal aba: Hos 9:7.

kèrkér nè yiu amur mənìa yì nzali, sə bumlulla mala Bakuli nè suləo amur amənìa yì abwana ka.

²⁴ À nè wal-lú abea b̄wana ateà nè nggeabyau, sə abea b̄wana ka à nè bwalia guro à nè umnəia arə anzali kat mala banza. Abwana mana amə Isərayila na raka, à nè parki Urəshalima abata rəcandəa malea, à nè pəkce acau male b̄à, b̄à lùmsəo mala apwari mana Bakuli kasəa acea, yia abwana mana amə Isərayila na raka.‡§

*Baria yiu mala Muna Mala Bwa
(Matiu 24:29-31; Markus 13:24-27)*

²⁵ Agir-ləmdəa nè purkio aba pwari, andə zonghə andə anlero. A banza ka, b̄wapəndəa kat nè do nè baləkəsəkya andə gakkya mala denyicau, à nè pələ nè baləia b̄à nè bangciu arə songnəo mala nggeamùr andə eaki-nkono male.*

²⁶ B̄wapəndəa nè wukiaban ace bangciu, baləia nè kasəkya arə gir mənana nè suləo amur banza ka, acemənana à nè dəurəki anggea ḡir mēgulke mənana a kùli ka.

‡ **21:24 21:24** lùmsəo mala apwari mana Bakuli kasəa acea. Mənìa ka nda lùmsəo mala apwari mana Bakuli tsəngghənà ace yinə abwana mala acili anzali banza aba kane male, anzəm ginəe mana ginəki amə Isərayila (ace mgbikiru malea), sə ado ka nè nyesəia dəm b̄əà pa a babaləu ace bwal anggùr túró aba kàne male ka; ko she málá mala apwari mana Bakuli kasənì abwana mana à sùrəi raka, b̄əà yálmùr nggea-là Urəshalima ka. § **21:24 21:24** Balli gbal aba: Zak 12:3; Isha 63:18; Sən 11:2. * **21:25 21:25** Balli gbal aba: Isha 13:10; Ezək 32:7; Jol 2:31; Sən 6:12,13.

27 Anggo ka à nè sən Muna Mala Bwa aban yiu aba pərbang nə rəcandəa andə boarbwa mægule.†

28 Bè amənia yì agir tinata kumban ngga, wu lo, wu loasə mūr wun a kùli, acemənana pwari akmūr wun gbàshìnà.

Kanicau arə nggun vwari

(Matiu 24:32-35; Markus 13:28-31)

29 Pələa Yesu nea wia mənia yì kanicau ka:

Wu sən nggun vwari andə acili anggun kat.

30 Bəa tinata to mbuia ka, wun nə bamur rə wun ngga, wun nə səni sə wun nə sələ ama mbulo gbashìnà.

31 Anggo gbal, bə wu sənəna amənia yì agir à ndaban pakki ka, wu sələ ama Domurəm mala Bakuli ka gbàshìnà.

32 Ən nggə na wun məsəcau ama, tà mənia yì nza ka pà nè mal dāng she bə amənia yì agir kat ka à kumənanan ngga.

33 Kùli andə nzali ka tea nè malâ, sə Cau mem ngga tè pà nè mal dāng ko bəti.

34 Wu parkir wun wu kəa eare bə denyicau ma'wun lùmsə nə likiagir, wal-wale andə pisəbaləu arə alta agir banza, gandəa mənə yì pwari ka nə yia yasələ wun ngga dāng.

35 Kəla gbəlî, nə yiu amur abwana mənana a banza kat ka.

36 Wu dum nə məsə wun ko aya pwari, nə pak hiwi ace mənana bə wu apî amənia yì agir mana à mala à nè kumban, sə dəm ngga bə wu kum kusəu came a badəm Muna mala Bwa ka.

† 21:27 21:27 Balli gbal aba: Dan 7:13; Sən 1:7.

³⁷ Ko aya pwari ka Yesu nda aban kanigir aba Ndàmægule mala Bakuli, sə nə pwarikpana ka nə o a mūr mə'nkono mənana à tunəki ama Nkono Olif ka nə nggá nong kam.‡

³⁸ Sə nə bu dəmbari ka abwana kat kə yiua ok kanigir male a Ndàmægule mala Bakuli.

22

Abwana amægule kurkunarəia

à nə wal Yesu

(Matiu 26:1-5; Markus 14:1-2; Yohana 11:45-53)

¹ Ado ka, pwari Dire mala Bəredi mana kə lo raka, mənana à tunəki ama <<Dire Yàlímurû>> ka gbàshìnà.*

² Agbani pəris andə amaləm Nggurcau mala Musa came arə alta njargula mənana à nə wal Yesu nəi aba səmbərəa ka, acemənana bangciu kə pakkia wia arə abwana malea.

³ Pələa Shetan kutio arə Yahuda mənana à tunəki ama Iskariyoti ka. Yi ka, nda abalə alag-gana mala Yesu mana lum-nong-ɓari ka.

⁴ Yahuda wari aban agbani pəris andə abwana-mægule mala amə yál Ndàmægule mala Bakuli, à nacau andəia, amur njar mənana nə pa Yesu nəi a buia ka.

⁵ Banboaria wia, kara à eare ama à nə pe wi boalo.

⁶ Yi ka, eare, pələa kúti a alta njar mənana nə kùmô sə nə pea wia Yesu nəi a pwari mənana ɓwabundəa pà kàm raka.

‡ **21:37 21:37** Balli gbal aba: Luk 19:47.
aba: Pur 12:1-27.

* **22:1 22:1** Balli gbal

*Masələata li gırlına mala Yesu
andə alaggana male*

(Matiu 26:17-25; Markus 14:12-21; Yohana 13:21-30)

⁷ Lang Lamsan mala Bəredi mana kə lo raka tinate, a pwari walki anzur mala Dire Yəlîmurû ka,

⁸ Yesu tasə Bitərus andə Yohana, nea wia ama, <<Wu kyane wu kya giləkia səm gırlına mala Dire Yəlîmurû mənana səm nə li ka.>>

⁹ À dî ama, <<A ya ban sə bə səm kya pak túró gırlına?>>

¹⁰ Nea wia ama, <<Kutio ma'wun a nggea-là ani ka, wun nə je wunə be bəwabura nə bəng-mür amurî. Wu kya atə a bala mənana nə kútî kam ngga.

¹¹ Wu ne mətala-balae ama, <Maləm nə túr səm bə səm dío ama: Bansuləo mənana nə li gırlına Dire Yəlîmurû kam andə alaggana male ka, nda a ya ban?>

¹² Nə ləmdəa wun rə be ndà-kulí mægule, à giləkina bələi. A kam sə wun nə pak túró gırlına.>>

¹³ Pələa à wario à kya kum gırbunda kəla mənana Yesu nea wia ka. Pələa à pak túró gırlına Dire Yəlîmurû.

Gırlına pwarikpəra mala Mətalabangyo
(Matiu 26:26-30; Markus 14:22-26; 1 Amə Korinti 11:23-25)

¹⁴ Lang pwari kārəna ka, Yesu andə amə'mishan male do aban li gırlına.

¹⁵ Pələa nea amə'mishan male ama, <<Ən earəna ce li gırlına Dire Yəlîmurû mənıa ka kərkər sənəa wun, sə bən kutio a tanni!

16 Sə ən nggə na wun, pa mə nə li dəm dāng, she pwari mana bə kya lumsəna a Domurəm mala Bakuli ka.>>

17 Pələa Yesu twal kwap mala mūr-bəlanggun anap, sə pakki Bakuli yàwá, sə na ama, <<Wu ak mənía ka, wu gakkia rə wun.

18 Ən nggə na wun ama, twal ado ka pa mə nə nu mūr-bəlanggun anap dəm dāng, she bə Domurəm mala Bakuli yina ka.>>

19 Pələa twal bəredi, pakki Bakuli yàwá, bwani, sə pea wia, nea wia ama, <<Mənía ka nda nggūrəam, mənana ən pa ace wun ngga, wu kə pak mənía ka, ace denyi nə mim.>>

20 Anzəm gírlina ka, twal bə kwap mala mūr-bəlanggun anap a bui, sə na ama, <<Kwap mənía ka, nda bəsa kúrcau a nre Bakuli andə abwana male, mənana à kurri nə nkílèm mana à sukki ace wun ngga. †

21 Sə wu səni! Bwa mənana nə kúrkúró nə mim ngga nda abalə səm aban li kani atəm!‡

22 Lú mala Muna mala Bwa ka nə pa kəla mənana Bakuli kani ka, sə caukwanban na nə bwa mənana me ka!>>

23 Alaggana tita díki rəarəia ko yana bwe na abaləia mənana nə pak mənía yì gir ka.

Makgir amur gulo

24 Makgir pələa lo a nrea amur ko yana abaləia nda bwaməgule malea kat.§

† 22:20 22:20 Balli gbal aba: Ir 31:31-34. ‡ 22:21 22:21 Balli gbal aba: Ang 41:9. § 22:24 22:24 Balli gbal aba: Mat 18:1; Mar 9:34; Luk 9:46.

25 * Yesu nea wia ama:

Amurëma mala aməbanza ka à kə ləmdə
rəcandəa amur abwana, sə amə'ləmdə gulo
amur abwana ka à kə tunə bamuria ama,
<<agyajam mala bwapəndəa.>>

26 Sə wun ngga, anggo sə wun nə pak dāng.
Ma'wun ngga, bwa mənana gula wun kat ka nda
nə dupa wun kəla muna kat ka, gbani gbal ka nda
rítău.†

27 Yana nda bəwaməgule, bwa mənana do a
ban-li ka le, ko bwa mənana kə gaki girlina ka?
Nda bwa mənana do a ban-li ka re? Sə mim ngga
ən do abalə wun kəla mə gau girlina.‡

28 Wu nda ka abwana mənana wu came a
nzəmam aba kārəkiban mənana kumam ngga.

29 Ace mani ka, ən pana wun gara-murəm,
kəla mənana Tárám pam ngga.

30 Wun nə li, sə wun nə nu atəm a Domurəm
mem, sə wun nə do amur abuno-murəm aban
bashaia atau mala Amə Isərayila mənina lum-nong-
bəri ka.§

Yesu bang ama Shiman
nə yia təmce sūrə
(Matiu 26:31-35; Markus 14:27-31; Yohana
13:36-38)

31 Yesu banggi Bitərus ama, <<Shiman, Shiman!
Kwaki kiro! Shetan kə alte ama nə sárəki wun
kəla sárə məsəsa.

* 22:25 22:25 Balli gbal aba: Mat 20:25-27; Mar 10:42-44. † 22:26
22:26 Balli gbal aba: Mat 23:11; Mar 9:35. ‡ 22:27 22:27 Balli gbal
aba: Yoh 13:12-15. § 22:30 22:30 Balli gbal aba: Mat 19:28.

³² Sə mim ngga ən pangña hiwi aceo we Shi-man, ace mənana pabamuru mo bə kəa kpa dāng. Sə bəa longña ka, bak babum amə'eambo.>>

³³ Bitərus eari wi ama, <<Mətalem, ən shamna bumam mə nə o atò a ndàkurban, sə mə nə wu atò!>>

³⁴ Yesu pələi wi ama, <<Ən nggə no we Bitərus, yalung mənəia ka kaniama nggu nə bua ka, a nə təmcem kusə tərú ama a súrəəm dāng!>>

*Wu alita bamur rə wun ndaboalo
andə luru andə nggeabyau*

³⁵ Yesu pələa dī alaggana male ama, <<A pwari mənə ən tūr wun wu kya hamnə cau mem, sə wu pənə ndaboalo, ko luru-gya, ko ankura raka, wu dʋanyɪ kəgɪr le?>>

À eare ama <<Awo!>>*

³⁶ Pələa nea wia ama, <<Sə ado ka, koyana sə ndanə ndaboalo ko luru ka, bə twali. Sə bwa mənana pənə nggeabyau raka, bə mak daura-múrbi male bə kúrô.

³⁷ Mə ndaban bangga wun ama cau mənana à giləi aba Maləmce ama, <À oasəi atà amə'caubikea>†ka, nə lùmsəo a muram pup. E, gɪr mənana à giləi a muram ngga nda kə yiu a lùmsəo ka.>>

³⁸ Pələa alaggana male ne wi ama, <<Mətalabangŋo! Səni! Anggea-byau ndya bari ka.>>

Pələa Yesu banggia wia ama, <<Kārəna ana!>>

* 22:35 22:35 Balli gbal aba: Mat 10:9,10; Mar 6:8,9; Luk 9:3; 10:4.

† 22:37 22:37 Balli gbal aba: Isha 53:12.

*Yesu pak hiwi amur Nkono Olif
(Matiu 26:36-46; Markus 14:32-42)*

³⁹ Yesu lo o amur Nkono Olif kəla mənana pakkiyi pwari-pwari ka. Pələa alaggana male o atè.

⁴⁰ À kya bwaləna banì ka, Yesu nea wia ama, <<Wu pak hiwi, ace mənana bə wu kəa kpa aba kārəkiban raka.>>

⁴¹ Pələa upia wia zak, kya kũ`ndəó pak hiwi,

⁴² ama, <<Dâ, bə awu nə ear ka, twàlâm mənìa yì kwap mala tanni ka: sə mənìa ka nê mem ma đang, bə do ama nê mò na.>>

⁴³ Kara məturonjar suləo a baní, bək babumi.

⁴⁴ Sə acemənana nda aba bumkidíkea məgule ka, kutio arə hiwi nə rəcandəa. Piban mənana pur arəi ka kə surkio a nzali kəla nkila.

⁴⁵ Lang Yesu loapi ban hiwi ka, nyare a ban alaggana male kya kumia a ntulo, acemənana à nda aba bumkidíkea, mənana bungi rəia ka.

⁴⁶ Pələa nea wia ama, <<Mana tsəa sə wu kùtí a nong'ntullo? Wu lo, wu pak hiwi, ace mənana bə wu kəa kpa aba kārəkiban đang.>>

⁴⁷ Kúni malaká pwal arə cau đang, kara bwabundəa yi tusəna. Yahuda, mwashat abalə alaggana Lum-nong-bari ka, nə yinəia. Pələa sung a ban Yesu, mən abui kùrri arəi.

⁴⁸ Yesu pələa dí ama, <<Yahuda, a ndarə kúrkúró nə Muna Mala Bwa nə nuban a nkiu?>>

⁴⁹ Lang alaggana mala Yesu mənana atè sən gír mənə nə kumban ngga, pələa à dí ama, <<Bə səm paktúró nə anggea-byau ma'səm le, Mətalabangjo?>>

⁵⁰ Kara mwashat abalə alaggana mala Yesu kwetə nggeabyau male, kwar guro mala Pəris Məgule, kasə kiri məli kpat.

⁵¹ Pələa Yesu na ama, <<Bə go anggo!>> Pələa je kir bwabure, sonzəi.

⁵² Yesu pələa ne agbani pəris andə abwana-məgule mala amə'yál Ndàməgule mala Bakuli, mənana à yiu arəi ka ama, <<Wu yiu a rəam nə anggea-byau andə agara-kwalta kəla mə nda bwaməgule mala amə'soakitau?

⁵³ Ko aya pwari ka mə nda atə wun aba Ndàməgule mala Bakuli, sə wu loasə kun wun a rəam dāng. Sə bu-pwari man she ka ma'wun na, andə mala rəcandəa mala pəndəa.>>‡

*Bitərus təmce sūrə Yesu
(Matiu 26:57-58,69-75; Markus 14:53-54,66-72;
Yohana 18:12-18,25-27)*

⁵⁴ À bwal Yesu, sə à dəshina bala mala Pəris Məgule nəi. Sə Bitərus ka, tārətə kə o atəà.

⁵⁵ Amə'yál palta ka à bwaləna bəsa a cengge à duməna a kúni. Pələa Bitərus yi do atəà.

⁵⁶ Bè muna-bwama, mətúró-bala səni aban do a kun bəsa. Səni kyap-kyap sə na ama, <<Mənia yi bwa ka, nda atə.>>

⁵⁷ Bitərus pələa təmce ama, <<Bwama, ən sūrə bwe dāng!>>

⁵⁸ Zuku ka, bəbwa sən Bitərus sə na ama, <<We ka, a nda tea!>>

Bitərus eare ama, <<Bwabura! Mə nda dāng!>>

‡ 22:53 22:53 Balli gbal aba: Luk 19:47; 21:37.

⁵⁹ Anzəm kəla bu-pwari mwashat ka, bəbwa cam kingging ama, <<Bəfo, mənə yì bwa ka nda atè, acemənana yì gbal ka bwa Galili na.>>

⁶⁰ Bitərus ama, <<Bwabura! Ən sùrə cau mənana a banggiyi ka dāng!>> Kúni malaká pwal dāng, kara nggu bua.

⁶¹ Mətalabangno pələ məsəi sən Bitərus. Bələ Bitərus kasəa arə cau mənana Mətalabangno ne wi ama: <<Kaniama nggu nə bua a bu du man yalung ngga, a nə təmce sùrəəm kusə tàrú.>>

⁶² Pələa puro a nza kya bua kərkər.

*Amə'yáiban oal Yesu, sə a walki
(Matiu 26:67-68; Markus 14:65)*

⁶³ Abwana mənana à cia bəa yál Yesu ka, à oali, oalban kyauwikiban sə à walki.

⁶⁴ À kùr aməsəi; pələa à koè a takiri sə à dī ama, <<Na səm, yana bwe na walo ka, we məbangnəa?>>

⁶⁵ À naki wi acau məkwanrui sə à kə sanggì.

*À warinə Yesu a badəmbə aməkùrcəu
(Matiu 26:59-66; Markus 14:55-64; Yohana 18:19-24)*

⁶⁶ Lang ban fana ka, abwana-məgule, aməkùrcəu mala amə Yahudi, agbani pəris andə amaləm Nggurcau mala Musa, yì ramba, pələa à yinə Yesu a badəmbia.

⁶⁷ À ne wi ama, <<Bə a nda Kərəsti,§ Mə'amsəban mənana Bakuli turi ka, na səm.>>

Yesu earia wia ama, <<Bə ən bangga wun ngga, pà wun nə earnə mim dāng.

§ 22:67 22:67 Kərəsti: Ko <<Mezaya>>

68 Sə bən dī wun ngga, pà wu nè pam eare dāng.

69 Twal ado aban ká ka, Muna Mala Bwa nè do a b̀-̀m̀l̀i mala Bakuli m̀ǹǹana Karmur gulo kat ka.>>

70 Pələa yia kat ka à sà'arəi ama, <<A ndarə bang ama a nda Muna mala Bakuli le?>>

Pələa pea wia eare ama, <<Kə ndo wu na ka, Mə nda.>>

71 Pələa à na ama, <<Ya cau dəm səm alta oe? Səm ongɲəni àkə mburkuni!>>

23

*A warinə Yesu a bədəm
nggwamna Bilatus bwa Roma*

(Matiu 27:1-2,11-14; Markus 15:1-5; Yohana 18:28-38)

1 Yia kat ka à lo à warinə Yesu a bədəm Bilatus.

2 Pələa à tita tsəki wi acau arəi ama, <<Səm kum mən̄ia yì bwa ka aban soakita abwana, ama bəà kəa pè Kaisar, murəm mægule mala amə Roma, boalo-cemi dāng. Dəm ngga kə na ama, yì ka, nda Kərəsti*, Mə'amsəban mən̄ana Bakuli túrí ka, sə kə ne rəi ama murəm na.>>

3 Pələa Bilatus dī Yesu ama, <<A nda murəm mala amə Yahudi le?>>

Yesu eare ama, <<Nda kəla mən̄ana à na ka.>>

4 Pələa Bilatus ne agbani pəris andə abwana ama, <<Ən kum kəgìr məbane arə mən̄ia yì bwa ka dāng.>>

5 Pələa à ginə kpékpé ama, <<Kànìgìr male aba nzali Yahudi kə tsək abwana bəà loasə munəo arə

* 23:2 23:2 Kərəsti: Ko <<Mezaya,>> dəm ngga a məsəi 35 andə 39

amə'talanzali Roma. Tita mən̄ia yì gir ka a Galili, ndya yì bwaləna ban man kat.>>

⁶ Lang Bilatus nè ok anggo ka, pələa dīban ama, <<Bwe ka bwa Galili na le?>>

⁷ Lang sələna ama Yesu ka puro a nzali mənana abata yálban mala murəm Hirədus ka, pələa tasəi a ban Hirədus, mənana yì gbal ka nda a Urəshalima àkè balə anongge mən̄o ka.

⁸ Lang Hirədus sən Yesu ka, banboari wi kərkər, acemənana ban̄i sauwuna nda ban alta sən Yesu, Aba cau mənana ok amurí ka, tsəkbumi ama nè sən Yesu aban pak gir'ndali.

⁹ Pələa dīki nə adīban pas, sə kə do mala Yesu kúni più.

¹⁰ Agbani pəris andə amaləm Nggurcau mala Musa mənana aban̄i ka, à lo nè rəcandəa aban tsəki Yesu acau arəi dāngdāng.

¹¹ Hirədus andə asoje male pak ceì bə, à nyesəi gir oalo na. À makki wi adaura murəm arəi pələa à nyesəi a ban Bilatus.

¹² Àkè bu-pwari mən̄o ka Hirədus andə Bilatus ka à duk agyajam, acemənana dīdʒal ka à earkiyyi məsəarəia dāng.

*À kasəi Yesu bashi lú
(Matiu 27:5-26; Markus 15:6-15; Yohana 18:39-19:16)*

¹³ Bilatus tunə agbani pəris, andə abwana-məgule, andə acilia abwana.

¹⁴ Nea wia ama, <<Wu yiu nè mən̄ia yì bwa ka a banam, wu na ama kə soakita abwana bəà lo munəo. Ən dīki akani aməsə wun, sə abalə

acau mənana wu bang amurí ka, ən kum ko kəcau mwashat mənana məsəcau na ka dāng.

¹⁵ Hirədus gbal ka kumi nə kə caubikea dāng, ndya nyesəi a ban səm ngga. Kəla mənana ado wu kə səni ka, kə bə gír pà kām pè mənana boro bəà wal-luí ace ka dāng.

¹⁶ Ace mani ka mə nə koè sə mə nə dəki bə o.>>

¹⁷ [A koya Pwari Lamsan Yəlîmurú ka, duməna púp Bilatus nə panzəia wia bwa mwashat atà abwana mənana à kùrria ka.]

¹⁸ Bwabunda kat loasə già ama, <<Wal-lú mənia yì bwa ka! Panzəa səm Barabbas!>>

¹⁹ (Barabbas ka bəbwa na à oasəi a ndàkurban ace loasə munəo mənana kumban aba Urəshalima, sə ace wal-lú dəm.)

²⁰ Bilatus ka kə earce ama nə nying Yesu bə o, nda sə nyare zəmbia wia.

²¹ Kara à came arə loasə già ama, <<Bəà gballi a nggun! Bəà gballi a nggun!>>

²² Bilatus nyar təruià ka nea wia ama, <<Ace mana le? Ya caubikea nda mənia yì bwa ka pa? Ən kum kə məbāne mənana bəà wal-luí ace ka dāng. Ace mani ka mə nə koè sə mə nə nyi bə o.>>

²³ Kara à loasə già kərkər ama she bəà gballi Yesu a nggun, gandəa cau malea kya parban.

²⁴ Bilatus gandəa eare ama bəà pakkia wia gír mənana bumia kàni ka.

²⁵ Panzəia wia bwa mənana à earce ka bə o, yì bwa mana à túrí a ndàkurban ace loasə munəo andə wal-lú ka. Sə twal Yesu pea wia bəà pakki wi gír mənana bumia kàni ka.

*À gbàllì Yesu amur nggun-gangndəi
(Matiu 27:32-44; Markus 15:21-32; Yohana
19:17-27)*

²⁶ Lang à nungina Yesu aban o ka, à kya kum Shiman bwa Sayirin, pur nə babondo nə ká aba nggea-là. À bwali à parri wi nggun-gangndəi amurí, sə à tsəi bə twali, bə kpa nəi atà Yesu.

²⁷ Bwabunda kərkér kpate aban o andə amaməna mənana à kə bua, à kə keban ace ka.

²⁸ Yesu pələ rəi nea wia ama:

Wun amaməna mala amə Urəshalima, wu kəa bua acem dāng, wu bua ace bamur rə wun andə amuna ma'wun.

²⁹ Aceməna ahea apwari nə nggá yiu mənana wun nə na ama, <<Tsəkbū nda amur amaməna mənana à nkombi na, mənana à bəl àkə muna raka, andə akiura mənana kə muna nuia àkə pwari raka!>>

³⁰ A pwari mənə ka,

<<Abwana nə ne ankono
mədārike cau ama,
<Wu kpa amur səm!>

Sə à nə ne amuna-nkono ama,

<Wu kùmsəó amur səm!> >>†

³¹ Bə bwapəndəa kə pak amənia yì agir, mənana nggun nda andəa pwale ka, lang sə nə pa, yì mənana bə iməna ka?

³² Ahea abwana bari, yia kəm ngga amə'bealbikea na, à warinəia à nə nggá wal-luia andə Yesu.

† 23:30 23:30 Balli gbal aba: Hos 10:8.

³³ Lang à yì bwaləna ban mənana à tunəki ama, Nkpoula Bamuru ka, pələa à gbàllì Yesu kàm amur nggun-gangndəi, atārəia andə amə'bealbikea mənəia bari ka, mwashat atà bui məli, sə man mwashat ka, atà bui mə'nggare.

³⁴ Pələa Yesu na ama, <<Dâ, twalia wia banì, acemənana à sùrè gir mana à pakkiyi ka dāng.>>

Pələa asoje kocàca amur agir-nggūrau male, à gakkia rəia.

³⁵ Bwapəndəa came aban sənban, sə abwana-məgule oali, ama, <<Kə amsə abea abwana, bə amsə bamur rəi, bə yì ka, nda Kərəsti, Mə'amsəban mənana Bakuli tarri ka!>>

³⁶ Nggearə asoje gbal ka, à oali, sə à lo à yì pe wi mūr-bəlanggun anap məhangje.

³⁷ Sə à na ama, <<Bə a nda murəm mala amə Yahudi ka, amsə bamur rəò.>>

³⁸ A múrí a kùli arə kpamgbang ngga, à gilə amənia yì acau ka:

<<BWA MƏNIA KA NDA MURƏM MALA AMƏ YAHUDI.>>

³⁹ Mwashat atà amə'bealbikea mənana à gbàllia akanó ka, ne Yesu cau kyauwikiban gbal ama, <<A nda Kərəsti mbak? Amsə bamur rəò sə wu amsə səm!>>

⁴⁰ Bì məbealbikea gimbi ne wi ama, <<We ka, a bānggi Bakuli re, yì mənana kə bashi mə'mwashati mala lú nda à kàsəô ka?

⁴¹ Ma'səm ngga à kasəa səm bashi amur məsəcau gir mənana səm pè ka. Sə mənəia yì bwa ka pak kə məbane dāng.>>

⁴² Pələa na ama, <<Yesu, denyi nə mim bəà kutina a Domurəm mò ka.>>

⁴³ Yesu earî wi ama, <<Bafo na ən nggə nô ka, yalung ngga a nda atàm a là do banboarna mala Bakuli.>>‡

Lú mala Yesu

(*Matiu 27:45-46; Markus 15:33-41; Yohana 19:28-30*)

⁴⁴ Lang pwari bwaləna bong múrú ka, pəndəa yi gir ban, bā bu-pwari tārú mala pwarikpəra.

⁴⁵ Lagir mənana à kasəna Ban Məfele nēi a Ndāməgule mala Bakuli ka, kara zanzəa a baləu.

⁴⁶ Pələa Yesu loasə gi bāng-bāng ama, <<Dâ! A babuo sə ən nggə pa bangŋo mem!>> Lang bangŋəna anggo ka, kara yiləmi pùró.§

⁴⁷ Bwaməgule soje sən gir mənana kumban ngga, bʷangsə Bakuli, na ama, <<Bafo na, mənəia yì Bwa ka Məbealboarna na.>>

⁴⁸ Lang bʷabundəa mənana ramba ace sən gbàllì Yesu, sən gir mənana kumban ngga, à wal kikilia, à pələ nzəmia à o nə bumkidíkea.

⁴⁹ Sə aʷwana mənana à sùrè Yesu, andə amaməna mənana à pur andəi a Galili ka, à cam zak, sə à kə sən amənia yì agir ka.*

Tsəkban mala Yesu

(*Matiu 27:57-61; Markus 15:42-47; Yohana 19:38-42*)

⁵⁰⁻⁵¹ Bè bwa nakam lùlləi ama, Yisəfu, bwa Arimatiya mala nzali Yahudi. Yì ka, nda abalə amə kùrcəu mala amə Yahudi, mə'bealboarne na. Yì ka, gir mənana aʷwana-məgule mala amə

‡ 23:43 23:43 là do banboarna mala Bakuli: Ko <<Paradayis.>>

§ 23:46 23:46 Balli gbal aba: Ang 31:5. * 23:49 23:49 Balli gbal aba: Luk 8:2,3.

Yahudi pàk ka, earnə kə bə ateà dāng. Yì ka, ndarə kundə yiu mala Domurəm mala Bakuli.

⁵² Yì nda mana wari a ban Bilatus kya zəm lú Yesu ka.

⁵³ Pələa kya sulə lú, marəki aba nggurbyau pwasəa, sə tsəi a bembə mənana à təmi aba tali, yì mənana à malaká tsək kəbwa kəm raka.

⁵⁴ Pwari mənə ka nda pwari gilərəu† ace Sabbat, mənana malanə tite ka.

⁵⁵ Amaməna mana à yiu andə Yesu nə Galili ka à o atà Yisəfu, à kya sən bembə andə nongsəo mənana à nongsə lú a bembə ka.

⁵⁶ Pələa à nyare à o a là, à kya alta amùrú andə amuku agir mərəmboarne. Sə à usələo a Pwari Sabbat, acemənana bəà kpata Nzongcau ka.‡

24

Yesu loapi bembə

(*Matiu 28:1-10; Markus 16:1-8; Yohana 20:1-10*)

¹ A pwari Ladi, pwari mədəmbe anzəm pwari Sabbat nə budəmbari dīdʔyal, amaməna twal muku agir mərəmboarne mənana à giləkicea ka, sə à o a bembə.

² À kya kum tali ka à gəshini a kun bembə.

³ Sə lang à kútí ka, à kum lú Mətalabangŋo Yesu dāng.

† **23:54 23:54** *pwari gilərəu* ka nda pwari mana pwari Sabbat kpate ka, sə aməno yì pwari ka duməna pup à nə mal ko man kat boaro bəà pè ka sə bə pwari Sabbat yiu, acemənana a pwari Sabbat ka amə Yahudi pà nə pàk kə túró dāng. Pwari na ace usələo.

‡ **23:56 23:56** Balli gbal aba: Pur 20:10; Nggur 5:14.

⁴ À ndaban ndali nə mənìa yì gir ka, kara abwana bari nə agir-nggūrəu mənana à kə tà'nzama pəlilip ka, à came a bania.

⁵ Nə bangciu a rəia amaməna man ti múrià a nzali. Sə abwana mənə nea wia ama, <<Ace mana sə wu kə alta bwa mənana nə yiləmu ka abalə alú?

⁶ * Pa kani dāng, longṇəna! Wu dēnyi nə cau mənana bangga wun yì mana nda a Galili ka

⁷ ama, <À nə pà Muna mala Bwa a bu amə'caubikea, à nə gbàllì a nggun, sə a tàruià nongṇo ka nə lo nə yiləmu.> >>

⁸ Pələa balə amaməna man kasəa arə acau male.

⁹ Lang à nyàrənì bembe ba-tali ka, à kya ne alaggana mana lum-nong-mwashat ka andə acili aməkpate kat.

¹⁰ A Maryamu Bwa Magdala, andə Joana, andə Maryamu nggea Jemis, andə abea amaməna, à nda à yì banggi amə'mishan male cê ka.

¹¹ Sə yia ka à earnə cau mala amaməne dāng, a bania ka cau məbane na à banggi ka.

¹² Sə Bitərus ka lo bangṇa aban ká bembe; kya kũ'ndəó sə kə anggurbyau múr lú nda sən aban nongṇo ka. Pələa nyare aban o kə ndali nə gir mənana kumban ngga.

*Yesu ləmdə rəi amur
njargula ká Imawus
(Markus 16:12-13)*

¹³ Àkə pwari mənə ka abwana bari atà aməkpata Yesu puro aban ká a muna-là mənana à tunəki

* **24:6 24:6** Balli gbal aba: Mat 16:21; 17:22,23; 20:18,19; Mar 8:31; 9:31; 10:33,34; Luk 9:22; 18:31-33.

ama Imawus, mana nre andə Urəshalima ka mel tongno nong-ɓari na ka.

¹⁴ À ndarə naki acau amur gir mənana kumban ngga.

¹⁵ Lang à nda aba naki acau andə ɗiki rəarəia amur amənia yì agir ka, Yesu nə nggearəi ka yiu bwal teà sə kə gya andəia aban ká.

¹⁶ À səni, sə ko à gandə sùrəè ɗàng.

¹⁷ Pələa Yesu ɗia ama, <<Mana gir nì nda wu nakiyia, nə pələki ce arə wun aban ká ɗe?>>

À go kusəia à cam più, ɓaməsəia kìɗìkì.

¹⁸ Bwa mwashat abaləia, lùlləi ama Kəliyopas, ɗi ama, <<A nda kə ɓəri nəmurəo a Urəshalima mənana a sələce agir mənana à kumban abalə anonggio mənina ka ɗàng?>>

¹⁹ Pələa ɗia ma, <<A ya gír nani?>>

À eari wi ama, <<Agir mənana à kum Yesu Bwa Nazarat. Yì ka, məɓangnəa mala ʔakuli na, sə ndanə rəcandəa aba cau andə túró a ɓadəm ʔakuli andə ɓwapəndəa kat.

²⁰ Agbani pəris andə amurəma ma'səm ramte ama ɓəà kya kasəi wi ɓashi lú, pələa à gbàlli a nggun.

²¹ Səm ndanə tsəkbaləu ama nda ɓwa mənana nə yia amsə amə Isərayila ka! ʔəm ngga təruià nongɲo ndya yalung mənana mənina yì agir kumban ngga.

²² Nyar ɗəm ngga, abea amaməna abalə səm yi na səm cau ndali. Yalung nə ɗəmbari ka à wari a ɓembe,

²³ sə à kya kum lúi ɗàng. À nyare à yì na səm ama à sən causəna mala aməɗuronjar, mənana à bang ama ndanə yiləmu ka.

24 Sə aɓea aɓwana aɓalə səm wari a ɓembe à kya kum gír nî anggo kəla mənana amaməna na ka, sə yì ka, à səni dāng.>>

25 Pələa Yesu nea wia ama, <<Wu gəmi fat, sə ɓamur wun dəmbəri arə ɓwalta acau mənana kat amə'ɓangnəa mala ʔakuli na ka!

26 Wu sələ mbo ama duməna púp Kərəsti ka nə nu tanni nə amənia yì agir ka, sə nə kutio aɓa gulo male?>>

27 Pələa tite nə Nggurcau mala Musa andə Kànigír mala amə'ɓangnəa mala ʔakuli kat, ɓəlkia wia ɓalə acau mənana à giləia aɓalə Amaləmce amurí ka.

28 Lang à gbàshìnà ban muna-là mənana à kə ká kàm ngga, Yesu pa kəla nə kutio a dəmba,

29 sə à ne wi ama, <<Nongɲo a ban səm, pwari kpna, sə dù malanə pəndəa.>> Pələa o atəà.

30 À yì duməna amur gírlina ka, yì twal ɓəredi, pàkkî ʔakuli yàwá, sə ɓwani pea wia.

31 Anggo ka, kara məsəia mənna sə à sələ ama yì na, kara ndərmi a rəia.

32 Sə à dī rəarəia ama, <<Ashe pa ɓà sə ɓabum səm kə pi mənana nda ban na səm acau a tanjar-gula, sə kə ɓəlkia səm ɓalə Amaləmce mala ʔakuli ka dāng.>>

33 Pələa à lo à nyare a kusəia aban ká Urəshalima. À kya kum alaggana male mana lum nong-mwashat ka andə acilia à dapina a ɓanɓwáná,

34 aban na ama, <<Məsəcau na! Mətalabangɲo longɲəni ɓembe nə yiləmu, yì pusərəi a ban Shi-man Bitərus!>>

³⁵ Amønìa bari ka à na ce gìr mənana kumia a njargula Imawus ka, andə sùrəó mənana à yì sùrə Yesu anzəm mana bwanəna bəredi ka.

Yesu pusərəi a ban alaggana male
(*Matiu 28:16-20; Markus 16:14-18; Yohana 20:19-23; Amə Mishan 1:6-8*)

³⁶ Kúnià malaká pwal arə acau mənana à nakiyi ka dāng, kara Yesu pusərəi abaləia, sə nea wia ama, <<Bə rə wun pwalo!>>

³⁷ À ndali, bangciu pakkia wia, à twali kəla lú na à sən ngga.

³⁸ Pələa nea wia ama, <<Palang sə bangciu bwal wun anggo, sə wu do nə tuti a denyicau ma'wun?

³⁹ Wu sən abuam andə akusəm, mə nda nə bamúràm! Wu jem, sə wu səni, acemənana lú pánə nyama andə amú kəla mənana wu səni mə ndanəia ka dāng.>>

⁴⁰ Lang nania wia anggo ka, pələa ləmdəia wia abui andə akusəi.

⁴¹ Sə à nda più aba dʋwanyi earnə cau a babumia, atəcau mala bumpwasəa andə ndali ka, Yesu pələa día ama, <<Wu ndanə kə gírlina kani le?>>

⁴² À twal nji mətʋane à pe wi.

⁴³ Pələa é sə she, àkə məsəia.

⁴⁴ Pələa nea wia ama, <<Məniə ka nda cau mənana ən bangga wun, mana səm nda a tarə səm ngga. Koya gìr mənana à giləi a muram aba Nggurcau mala Musa andə amaləmce mala Amə'bangnəa mala Bakuli andə Anggyal ka, duməna púp à nə lùmsəo.>>

⁴⁵ Pələa mən denyicau malea ace mənana bəà sùrə Amaləmce mala Bakuli.

⁴⁶ Nyare nea wia ama, <<Mənia ka nda gír mənana à gilə ka: Kərəsti Mə'amsəban, nè nu tanni, nè wu, sə nè loapi bembə nə yiləmu, a təruià pwari.

⁴⁷ Sə cau mala pwanzali a mala vwaki bu arə caubikea, andə twalban caubikea ka, à nè hamnəi abə lùlləi, arə anzali kat, à nè tite a Urəshalima.

⁴⁸ Wun nda ka amə'nakún mala mənə yì agir ka a ban abwana.

⁴⁹ Ado ka, mə nə tasəa wun Bangho Məfele mənana Tárrám bang ama nə pà wun ngga. Səama wun nə kúndəô a Urəshalima, she bə rəcandəa mənana pur nə kuli suləna amur wun ngga.>>†

*À twal Yesu aban ká kùli
(Markus 16:19-20; Amə Mishan 1:9-11)*

⁵⁰ Pələa puro andəia à kya bwal Betani. Loasə bui a kùli sə tsəkia wia bə.

⁵¹ Nda rə tsəkia wia bə ka, kara nyia, pələa à twali aban ká a kùli.‡

⁵² À peri a baní, sə à nyare aban ká a Urəshalima nə bumpwasəa kərkər.

⁵³ Koya pwari ka à kə wari abə Ndàməgule mala Bakuli, à kə mal pwari malea kàm aban bəwangsəki Bakuli.

† 24:49 24:49 Balli gbal abə: Atúró 1:4. ‡ 24:51 24:51 Balli gbal abə: Atúró 1:9-11.

Mbula-Bwazza
Portions of the Holy Bible in the Mbula-Bwazza
language of Nigeria

copyright © 2022 The Seed Company

Language: Mbula (Mbula-Bwazza)

Contributor: The Seed Company

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution Share-Alike license 4.0.

You have permission to share and redistribute this Bible translation in any format and to make reasonable revisions and adaptations of this translation, provided that:

You include the above copyright and source information.

If you make any changes to the text, you must indicate that you did so in a way that makes it clear that the original licensor is not necessarily endorsing your changes.

If you redistribute this text, you must distribute your contributions under the same license as the original.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

Note that in addition to the rules above, revising and adapting God's Word involves a great responsibility to be true to God's Word. See Revelation 22:18-19.

2025-07-12

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 10 Sep 2025 from source files dated 12 Jul 2025

dc693218-7e0b-5547-ab57-2e0275b90e93